

Eseménytár
a 2004. év zsidó vonatkozású krónikája

január hónap

január 5.

A Budapesten tartózkodó Jonah Metzger, Jeruzsálem askenázi főrabbija Kunstár Csabának a Népszabadság 2004. január 5-i számában úgy nyilatkozott, hogy Budapesten a zsidó élet reneszánsza alakult ki, Európában viszont Brüsszelben és Párizsban a legnagyobb az antiszemitizmus (3. p.).

január 7.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége Virág Judit művészettörténész volt, aki a műkincspiac magyarországi működéséről tartott előadást.

január 8.

Szülővárosában, Kisvárdán temették el Andrew Moshe Moskovits-ot, aki 78 éves korában halt meg Budapesten. A 80-as években általa létrehozott Maayan alapítvány a XIX-XX. századi, magyarországi zsidó tradíció megőrzésére törekedett, konferenciákat és társadalmi rendezvényeket szervezett, reprinteket jelentetett meg a zsidó vallási és irodalmi művekből. Reb Mojse New Yorkban a Yeshiva University világi könyvtárát vezette, majd a nyolcvanas évek végi hazatelepülés után tanítványok sokaságát nevelte zsidó tradícióra. Emlékére a Pesti Súl összejövetelt szervezett 2004. február 8-án, hagyatékának gondozását a Szombat című folyóirat vállalta magára. Az Új Élet 2004. március 1-jei számában Deutsch Róbert emlékezett Mojse Moskovicsra „A kisvárdai tudós” című cikkében (3. p.). A Szombat 2004/Januári számában beszámoltak a Visegrádi utcai zsinagógában tartott megemlékezésről. A „Reb Mojse Jórcajtjára” című összeállításban Bagdy Emőke és Szántó T. Gábor emlékezett Moshe Moskovitsra (26-27. p.).

január 12.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban Szalai András építész, művészettörténész „Snassz és neociki” címmel tartott előadást.

január 16.

A pápa meghívására Izrael két ortodox főrabbija – Jonah Metzger és Slomo Amar – látogatott el a Vatikánba. Arra kérték II. János Pált, hogy emelje fel szavát a világban erősödő antiszemitizmus ellen. Korábban egy négy rabbiból, és négy kardinálisból álló bizottság közösen kidolgozott egy dokumentumot, amely elutasítja a terrort és az antiszemitizmust. A találkozón elfogadták a dokumentumot. A megbeszélésen valószínűleg szó esett a jeruzsálemi templom nagy menórájának visszaadásáról is, amely a legenda szerint a Vatikánba került. A Szentszék illetéesei ezt tagadják, megmutatták viszont Majmonidesz XII. századi kéziratát. A Szombat 2004/februári számában összefoglaló cikket jelentetett meg „A pápa és a zsidók” címmel (6-7 .p.)

január 17.

A Mazsike Klub vendége Fekete László főkantor volt.

január 18-22.

Tel-Avivban 31 ország képviselőinek részvételével tartották meg a WIZO 23. világtalálkozóját. A 13 tagú magyarországi küldöttséget Simon Erzsébet, a WIZO Hungary elnöke vezette.

január 20.

Születésének 150. évfordulója alkalmából Löw Immánuelre emlékeztek Szegeden; a Dóm téri Pantheonban felavatták a város egykori főrabbijának szobrát, Lapis András szobrászművész alkotását, majd emlékülésen idézték fel a tudós rabbi életét és munkásságát. Botka László polgármester és Lednitzky András, a Szegedi Zsidó Hitközség elnökének emlékeztetése után átadták a szegedi hitközség által 2003-ban alapított „Löw Lipót” és „Löw Immánuel” díjakat Gyüdi Sándornak, a Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgató-karnagyának, a „Szeged” című várostörténeti, kulturális, közéleti magazin szerkesztőségének, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbinak, Seifert Gézáné, a JOINT főmunkatársának, valamint Sámuel Hermanné, a Szegedi Felekezeti Szeretetotthon nyugalmazott vezetőjének.

január 21.

Bemutatták a holocaust dokumentációs központ Páva utcai épületét. A múzeum állandó kiállítása a tervek szerint 2005-ben készül el, mivel a kiállítás koncepcióját csak 2003 végére készítette el a Sipos Péter vezette, Karsai László és Szita Szabolcs közreműködésével dolgozó hármas történésszabványbizottság. Az épület funkciójáról (múzeum vagy dokumentációs központ) folyó hosszú polémia 2003 végére zárult le. A kuratóriumban a széthúzások sorozatos lemondásokhoz és sértődésekhez vezettek, ezért 2003 végén a kuratóriumi elnöki tiszteről lemondott Vámos Tibor akadémikus is. Az ÉS 2004. február 20-i számában jelent meg Kőbányai János írása „A holocaust földjén” címmel (14. p.). 2004. február 27-én a Spinoza Kávéházban Heller Ágnes, Haraszi György, Kőbányai János és Dési János a Budapesti Holocaust Emlékmúzeum ügyéről rendeztek kerekasztal-beszélgetést. A Népszabadság 2004. március 27-i számában Varró Szilvia foglalta össze a Páva utcai épület, és a holocaust emlékmúzeum körüli huzavona történetét „Holtpont” című cikkében (7-8. p.). Az ÉS 2004. április 2-i számában Várad Júlia készített interjút Jerger Krisztina művészettörténésszel „Ha már elvállaltam ...” címmel a Páva utcában rendezendő állandó kiállításról, annak késedelmes megrendezéséről és a Holocaust Dokumentációs Központ feladata körüli huzavonáról (7-8. p.). Harsányi Lászlóval, a holocaust megemlékezések kormánybiztosával N. Kósa Judit készített interjút „Nincs párhuzamos történelem” címmel a Népszabadság 2004. április 7-i számában Páva utcai létesítmény kis méreteiről, ami különösen szembeszökő az előző kormányzat által pártolt és létrehozott Terror Háza Múzeummal összehasonlítva. (13. p.) Sokak számára visszatetsző volt az is, hogy az állandó kiállítás helyett csak egy időszaki dokumentumkiállítás készült el a 60. évfordulóra „Auschwitz Album” címmel. Voltak olyan vélemények is, hogy a Berliini Múzeum példáját követve maradhatott volna üresen is az épület az állandó kiállítás elkészültéig – jelezve, hogy a holocaust miatt hiányzik az a közösség, amelyről a létesítmény szólni kíván. Heisler András, a Mazsihisz elnöke 2004 márciusának végén nagyrészt jogosnak nevezte a budapesti holocaust központ kiállításával kapcsolatos kritikákat, mivel a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet Auschwitz Albumának fotóiból rendezendő időszaki tárlat csak a németek felelősségét veti fel a holocaust idején történelemért, és nem szól a magyarok szerepéről. Ugyanakkor azt sem szabad elfelejteni, hogy Budapesten nyílik meg Kelet-Közép-Európa első holocaust központja. Az emlékhely tervezésére a Mányi tervezőiroda kapott megbízást. Mányi István „Az utolsó szó jogán” című írásával az ÉS 2004. április 30-i számában (2. p.) védelmezte épületét, ezzel az állásponttal értett egyet Iványi György építész-bankár is az ÉS 2004. május 28-i számában megjelent „Folyamatos múlt” című írásával. (2. p.).

január 22.

A Füst Milán Szellemi Páholy vendége volt Fekete János, a bankárok nesztora, Bárándy György, az ügyvédek ügyvédje, valamint Földi György, a Politikatörténeti Intézet főigazgatója.

január 23.

1. Az Élet és Irodalom 2004. január 23-i száma közölte az izraeli „Haaretz” című lap 2004. január 9-i számában megjelent interjút Benny Morris izraeli történésszel. „Az erősebb éli túl” címmel közölt beszélgetés az izraeliek és palesztinok együttéléséről szólt. (7. p. ford.: Petőcz András).

2. A Népszabadság 2004. január 23-án megjelent számában Palugyai István jelentetett meg cikket a Polányi családról John C. Polanyi Nobel-díjas kémikus 75. születésnapja alkalmából „Egy születésnap és egy család” címmel (12. p.)

január 24.

A Budai Micve Klub vendége Bródy János beatzenész, szövegíró előadóművész volt.

január 25.

1. A Magyarországi Autonóm Izraelita Hitközség tagjai a volt Bíró Dániel ortodox kórházban az 1945. január 14-én meggyilkolt 280 hittestvérükre emlékeztek a Csörsz utcai ortodox temetőben lévő emléktáblánál.

2. Délután a Budapesti Klezmer Band adott koncertet a Dohány templomban Haumann Péter és Dunai Tamás felléptével.

január 27.

1. Az auschwitz-i koncentrációs tábor felszabadulásának évfordulóján tartott németországi holocaust-emléknapon részt vett Orbán Viktor korábbi magyar miniszterelnök. A Bundestagban rendezett ünnepi ülésen megjelent Johannes Rau államfő, és Gerhard Schröder kancellár is. A vezérszónok a franciaországi Simone Veil, az Európa Parlament egykori elnöke, maga is holocaust túlélő volt. Az emléknap kapcsán Inotai Edit közölt írást a Népszabadság 2004. január 27-i számában „A németek és a holocaust – A második világháború után hosszú és rögös volt az út a társadalmi önvizsgálatig” címmel (7. p.)

2. Piros festékkel öntötték le a Jászai Mari téri zsidó emlékművet, amelyet a Duna-parton egykor meggyilkolt zsidó mártírok tiszteletére 1990-ben állítottak.

január 27-28.

Konferencia keretében mutatkoztak be Budapesten az izraeli high-tech cégek. A rendezvényt Vadas Vera, az Aviv Travel tulajdonos-igazgatója szervezte.

január 29.

Kertész Imre irodalmi Nobel-díjas is beszélt Hamburgban, az egykori német hadsereg, a Wehrmacht II. világháborús bűntetteit bemutató kiállítás megnyitóján. A vándorkiállítást, mintegy vezeklésként, 1995-ben indította útjára Jan Philipp Reemtsma gyáros, ám a körutat tiltakozások és botrányok kísérték. Reemtsma 1999-ben kénytelen volt leállítani a sorozatot, miután bebizonyosodott, hogy az anyagot nem szakszerűen állították össze. Az átdolgozott kiállítást 2001-től vándorol, Hamburg az utolsó állomás.

A Mazsihisz vezetőségi ülésén meghallgatták Schőner Alfréd rektor beszámolóját az Or-Zse működéséről, majd a Mazsihisz készülő új alapszabályáról tárgyaltak. Heisler András a vezetőségi üléseket havi rendszerességgel javasolta megtartani, és kérte, hogy a bizottságokba delegált tagok tájékoztassák a vezetőséget az ott képviselt álláspontjukról. Korábban nem volt ilyen rendszeres a kapcsolattartás, és információcsere.

Január végéig a 400 ezer forintos kárpótlásra jogosult 116 ezer személy közül 31 ezren kapták meg a határozatot, ezek visszaküldése után kezdődhet a kiutalás. A Központi Kárrendezési Iroda a tavasz folyamán szeretné befejezni a kifizetéseket.

A hónap végén 60 éves korában meghalt Hajósné Vértes Antónia, aki a Mazsok első titkára, és a Mazsike vezetőségi tagja volt.

A Spinoza Házban rendszeresen ingyenes kiállításokat, irodalmi felolvasásokat tartottak, kabarékat, egyfelvonásosokat mutattak be.

A Szombat 2004./januári számában Karády Viktor tanulmánya jelent meg az 1999-ben a magyarországi zsidók körében készült szociológiai felvételtől „Az ezredvégi honi zsidóság önképe” címmel (27-31. p.) A lapban összeállítás olvasható a neokonzervativizmus politikai irányzatának zsidó vonatkozásairól (9-21 p.). Másoké mellett Seres László, Láncki András, Gadó János és Novák Attila tanulmánya olvasható. A cfáti emlékmúzeum történetét mondja el Gadó Jánosnak Chava és Jozsef Lusztig a Szombat 2004./januári számában „Nálunk hétszáz magyarországi zsinagóga képe található meg” címmel (3-4. p.). A magyar zsidóság tárgyi és szellemi emlékeinek megőrzéséért a házaspárt a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje kitüntetésben részesítette a kulturális kormányzat. A kitüntetést 2004 végén Hiller István kulturális miniszter személyesen nyújtotta át a múzeum megtekintése után Gyenes András magyar nagykövet jelenlétében.

Januárban folytatódott a 2003. december 24-én este a Tikos Rádióban „Barangó” műsorvezető szájából elhangzott - "kiirtanám az összes keresztényt" - provokatív mondat miatti tiltakozás. A „Barangó” művésznevű Bajtai Zoltán 2004. január 15-én a Magyar Narancsban elismerte, hogy részegen szaladt ki a száján a meggondolatlan mondat, és mindenkitől elnézést kért, a Tilos Rádió pedig megvált felelőtlen munkatársától. A karácsony esti műsor másnapján Bayer Zsolt és Lovas István éles hangú publicisztikát írt a „Magyar Nemzetben”. A Zsidó Közéleti Unió nevében Pelle János, Staub Pál és Sik János ügyvivők 2004. január 5-én közleményben kifogásolták, hogy a Mazsihisz - a magát a magyar zsidóság egyetlen hivatalos képviselőjének tekintő szervezet - nem tartotta szükségesnek azt, hogy szavát hallassa az ügyben. Zsidó Közéleti Unió képviselői visszautasították a gyűlöletkeltést. Az Országos Rádió és Televízió Testület (ORTT) a kijelentés ügyében közigazgatási eljárást indított, míg a IX. kerületi ügyészség - közösség elleni izgatás bűncselekményének gyanúja miatt 2004. január 6-án nyomozást rendelt el. (A 2005. február 24-én meghozott ítélet alapján 25 napra elhallgatott a Tilos Rádió.) 2004. január 11-én a Rákosmenti Polgári Körök szervezésében tüntetést tartottak a Tilos Rádiónak helyet adó budapesti épület előtt, és a rádió betiltását követelték. A tüntetésen felszólalt Melocco Miklós szobrász, Döbrentei Kornél író, és Lovas István újságíró is. A demonstrálók egy csoportja a helyszínen izraeli zászlót égetett. Izrael Állam budapesti nagykövetsége, valamint egyes pártok és társadalmi szervezetek nyilatkozatban tiltakoztak a történetek miatt. A Budapesti Rendőr-főkapitányság - szintén közösség elleni izgatás miatt 2004. január 12-én eljárást indított a zászlóégetés miatt. A Raoul Wallenberg Egyesület 2004. január 13-i nyilatkozatában a demokrácia elleni támadásnak nevezte azt a szélsőséges indulatkeltést, amely az izraeli zászló elégetéséhez vezetett. A történetek "a tüntetés szervezőinek felelősségét is felvetik" - állt a közleményben. A Mazsihisz 2004. január 15-én tett feljelentést az ORTT-nél és a Budapesti Rendőr-főkapitányságon a Tilos Rádió épülete előtt tartott tüntetés kapcsán, azt kérve, hogy a nyomozást terjesszék ki a lelkiismereti és vallásszabadság megsértése büntetének gyanújára is. 2004. január 26-án a Pesti Központi Kerületi Bíróságon kezdődött M. Giorgio Richard és két társának pere, akik a „Tilos Rádió” előtt tartott tüntetésen elégettek egy izraeli zászlót. M. Giorgio az ügyészségen tett vallomáshoz hasonlóan azt állította: a demonstráción egy ismeretlen férfitől feltehetőleg kábítószer tartalmú cukorkát kapott. Később az ismeretlen ismét feltűnt és állítólag bízta M. Giorgiót a zászlóégetésre. A bíróság elrendelte M. Giorgio orvos szakértői vizsgálatát. 2004. június 17-én elsőfokú ítéletében garázdaság büntetésben mondta ki bűnösségüket, és próbára bocsátotta a zászlóégetőket a Pesti Központi Kerületi Bíróság annak ellenére, hogy a védők – Futó Barnabás, Zétényi Zsolt és Greszik László – bűncselekmény hiányában felmentést kértek. A bíróság a csoportosan elkövetett garázdaság büntette miatt M. Giorgio Richardot és B. Miklóst 3 évre, F. Zoltánt pedig egy évre próbára bocsátotta.

Az év elejétől a weben mindenki számára hozzáférhető a www.evidenciencamera.co.uk honlapon a brit Királyi Légierő második világháborús légi felvételeinek digitalizált adatbázisa. Ennek alapján minden kétséget kizáróan London legkésőbb 1943-ban értesült a haláltáborok létezéséről. R. Hahn

Veronika a Népszabadság február 6-i számában jelentett meg írást „Auschwitz brit háborús fotókon – A pilóták olyan gyorsan mozgatták fényképezőgépeiket, mint a géppuskát” címmel (8. p.). A „Magyar Hírlap” 2004. február 9-i számában Nagy V. Rita a Karsai László történéssel folytatott beszélgetés alapján írt cikket „Miért nem bombázták Auschwitzot? – Az amerikai és az orosz politikusok felelőssége a magyar holocaustban” címmel (8. p.)

február hónap

február 1.

Az első izraeli űrhajósra, Ilan Ramon (1954-2003) vadászpilótára emlékezett a Kidma Egyesület halálának első évfordulóján a Dohány utcai Somér Házban (Dohány u. 10.). Ramon a Columbia űrrepülőgép leszállásakor hősi halált halt hét űrhajós egyike volt. A megemlékezésen Várnai Judit izraeli és George Herbert Walker amerikai nagyköveten kívül jelen voltak a Szochnut, a Joint és a Kidma Egyesület magyarországi szervezeteinek vezetői is.

február 4.

Precedens perre készült a Népszabadság 2004. február 4-i tudósítása szerint Wildburg Gáborné, aki örököse egy svájci alvószámlának. („Per indulhat az alvószámlákról” 3. p.). Az örökség mindössze 100-120 ezer forint lehet, a bíróság döntése azonban példaértékű lehet. Harmincegy éve nem fizeti ki a magyar állam a svájci alvószámlák örököseit, noha a követelések jogosságát három éve elismerte. A jogosultság 283 ezer 475 svájci frankot, azaz mintegy 47,5 millió forintot tesz ki. Ungár Lajos az Új Élet 2004. november 15-i számában a bankokban lappangó zsidó vagyonok kapcsán írt cikket „A múlttal való szembenézés csak kutatással lehetséges” címmel (4. p.). Ugyanebben a lapszámban Zentai Ágnes ügyvéd „A galíciaiak és a címer” című írásában (14. p.) a közösség elleni izgatás törvényi módosításáról, illetve a kihirdetés előtt a köztársasági elnök által az Alkotmánybírósághoz normakontrollra utalt javaslatról közölte észrevételeit.

február 6

1. A Népszabadság 2004. február 6-i száma ismertette annak a felmérésnek az eredményét, amelyet a Szonda Ipsos Közvélemény Kutató Intézet készített a holocaust ismertségéről ezerfős, reprezentatív mintán a felnőtt lakosság körében „A többség nem hallott Dachauról – A legidősebbek és a legfiatalabbak tudnak a legkevesebbet a Holocaustról” címmel (5. p.). A felmérés célja az volt, hogy a Holocaust Dokumentációs Központ 2004. április 15-i megnyitása előtt legyen egy "bázisismeret" arról, hogy a magyar lakosság mit tud a holocaustról, és az ismeretekhez milyen vélemények társulnak. A felvétel 2003 novemberében készült, ezt megelőzően 1995-ben végeztek hasonló kutatást Magyarországon. A felmérés kimutatta, hogy a magyar felnőtt lakoságnak mindössze 2 százaléka jól tájékozott a holocaust kérdésében, 16 százaléka viszont nagyon tájékozatlan. A megkérdezettek 67 százaléka helyezte el időben pontosan a történeteket, 22 százaléuk nem tudott válaszolni, vagy nem nyilatkozott erről. A felmérésben résztvevők 26 százaléka nem volt tisztában a holocaust konkrét jelentésével, és bár 90 százaléuk hallott Auschwitzról, Dachau esetében ez az arány már csak mintegy 40 százalékos volt. A válaszadók 22 százaléka vállalkozott csak az áldozatok számának becslésére. Félmillió embernél többre becsülték azt a számot, amelyet a kutatók 450-600 ezer közöttire becsülnek. Az elemzés szerint Magyarországon a felnőttek 2 százaléka tartja elképzelhetőnek, hogy a nácik által a zsidókon elkövetett tömeggyilkosság nem történt meg. Ez az arány Nagy-Britanniában 7 százalékos, Franciaországban 5 százalékos, Németországban pedig 8 százalékos. A felmérés kimutatta azt is, hogy 1995 óta 2 százalékról 4 százalékra nőtt azok aránya Magyarországon, akik inkább egyetértenek azzal: a koncentrációs táborok nem is voltak gázkamrák. Az előző kutatás óta 26 százalékról 35 százalékra emelkedett azok aránya, akik inkább egyetértenek azzal, "a zsidók még üldöztetésükből is előnyöket próbálnak kovácsolni". Növekedett ugyanakkor azok száma is, akik a történetek kapcsán

elismerik Magyarország felelősségét, de az emberek kevésbé hibáztatták a magyar kormányt vagy a magyar csendőrséget, mint a németeket. A válaszadók mintegy 40 százaléka helyeselte, csaknem 20 százaléka nem támogatta, hogy a holocaust múzeumot nyissanak Magyarországon.

2. A Budai Micve Klub vendége volt Haraszi György történész.

3. Az Or-ZsE diplomában Kecskeméti Ármin makói főrabbi emlékeztek születésének 130. évfordulóján. Az emlékbeszédet Schönér Alfréd főrabbi mondta, az ünnepségen megjelent Ferge Zsuzsa akadémikus, Kecskeméti Ármin unokája, és a dédunoka, Kozma György művelődéstörténész is.

február 9.

Teleki Pál néhai miniszterelnök szobrának Várban tervezett felállítása ellen tiltakozott Fellegi Ádám zongoraművész a Fővárosi Önkormányzatnál, mivel Teleki miniszterelnöksége idején született meg a numerus claususról szóló törvény, majd később a zsidótörvények is. A „Magyar Hírlap” 2004. február 10-i számának 8. oldalán megjelent Fellegi Ádám levele Demszky Gáborhoz, valamint Göncz Árpád korábbi államfő, Mádl Ferenc köztársasági elnök és Zsigmond Attila, a Budapest Galéria igazgatójának a szobor állítását támogató érvelése is. Fellegi a „Magyar Hírlap” 2004. február 14-15-i számának „Hétvége” mellékletében „Ki volt Teleki?” címmel egész oldalas írást jelentetett meg (15. p.). A sajtóban megismétlődött az a hosszas vita, amely a 90-es évek elején egyszer már kirobbant Teleki Pál történelmi szerepéről. Eörsi István a „Magyar Hírlapban” 2004. február 16-án „Teleki szobra” című írásában (15 p.) helytelenítette a szobor tervezett felállítását. Demszky Gábor főpolgármester kezdeményezésére a fővárosi közgyűlés 2004. február 26-án politikai döntéssel zárta le azt a társadalmi vitát, ami a főváros két szakbizottságnak a szobor felállítását engedélyező határozata után kialakult. A szobor felállítására korábban kiadott engedélyt visszavonta Teleki Pál ellentmondásos politikai szerepe, illetve a nevéhez köthető zsidóellenes törvények miatt. Ezzel eleget tett több társadalmi szervezet – köztük a Mazsihisz – kérésének. Ungváry Rudolf „A szobor jelképe” címmel nyilvánított véleményt az ÉS 2004. február 27-i számában (6. p.). Karsai László az ÉS 2004. március 12-i számában foglalta össze a szoborállítók próbálkozásait, és Teleki Pál jogalkotó tevékenységét a zsidóüldözések kapcsán „Érvek a Teleki-szobor mellett” címmel (14-15. p.). Jakab György „Kalandozás a történelemtanítás kánonja körül” című írása az ÉS 2004. május 28-i számában jelent meg (8. p.). A Reieger Tibor szobrászművész által készített ülő alakos bronz Teleki Pál szobrot végül Balatonbogláron, a római katolikus templom kertjében állították fel a néhai miniszterelnök halálának 63. évfordulóján, 2004. április 3-án. Emlékbeszédet Csicsery-Rónay István, a szoborállítást kezdeményező Teleki Pál Emlékbizottság ügyvezető elnöke mondott több száz fős hallgatóság előtt. Gyulay Endre szeged-Csanádi megyéspüspök, az emlékbizottság védnöke áldotta meg. Felolvasták a Budapest Galéria zsűrijének véleményét is, amely szerint "kivételesen kifejező, kitűnően komponált emlékszobor." A szobornál elhelyezték Mádl Ferenc jelenlegi és Göncz Árpád korábbi köztársasági elnök, továbbá a lengyel nagykövetség, a Külföldi Magyar Cserkészszövetség, a Teleki-család, valamint több más egyesület, illetve szövetség koszorúját.

február 10.

1. A Népszabadság 2004. február 10-én megjelent számában Farkas József György riportja olvasható „Újpesten készül az ortodox kalap” címmel a Nobilis Hats Kft-ről, és annak vezetőjéről, a Németországból tíz évvel ezelőtt ide települt Yitzchak Fersterről.

2. Az országgyűlés külügyi bizottságának küldöttsége Izraelben tárgyalt. Találkoztak Tomi Lapid igazságügy-miniszterrel, Juvál Stejniccel, a Knesszet külügyi bizottságának elnökével és Mark Sofer külügyi államtitkárral. Ellátogattak a Yad Vasem Intézetbe, ahol a holocaust áldozatainak emlékhelyénél a külügyi bizottság nevében koszorút helyeztek el.

3. Az Magyar Írószövetség elnökéhez írott levelében Parti Nagy Lajos író bejelentette, hogy kilép a szervezetből Döbrentei Kornél uszító hangú beszéde miatt, amelyet a Tilos Rádió épülete előtt tüntető több ezres tömeg előtti mondott el. Az Írószövetség több tagja levélben fordult Kalász Márton Írószövetségi elnökhöz 2004 február elsején, kérve, hogy a szövetség elnöksége a

nyilvánosság előtt határolódják el Döbrentei Kornél kirekesztő szellemiségű nyilvános fellépéseitől. Szólítsa fel lemondásra választmányi tagságáról, és arra, hogy hagyja abba uszító beszédeit. Görgey Gábor levélben jelentette be, hogy csaknem 50 évi tagság után lép ki a szövetségből Döbrentei miatt. A beszéd Ungváry Rudolf és Tábor Ádám által szerkesztett változata olvasható az ÉS 2004. március 5-i számának 4. oldalán. Ugyanitt jelent meg tudósítás az Írószövetség választmányának 2004. március 2-i üléséről, ahol a 71 tagú szervezet nem ítélte el a Döbrentei beszéd antiszemita szellemiségét. A határozat ellen 25-en írásban tiltakoztak, s a már korábban kilépett Parti Nagy Lajoson és Nadas Péteren kívül Bojtár Endre, Tábor Ádám és Polgár Ernő is kilépett az Írószövetségből. A levél és a kilépők listája megjelent az ÉS 2004. február 26-i számában. A további 80 kilépő levelét és az aláírók listáját közölte a Népszabadság 2004. március 11-i száma a 13. oldalon. A „Magyar Hírlap” 2004. március 11-i száma pedig összeállítást közölt „Az irodalom visszavág” címmel (2-3. p.) Esterházy Péter „Megjegyzés a kilépésemhez” címmel az ÉS 2004. március 12-i számában fejtette ki véleményét a történelekről (3-4. p.). 2004 április elejéig a kilépők száma mintegy 160 főre szaporodott. Az ÉS heteken keresztül oldalakon át közölte a hozzászólók írásait. A 2004. március 19-i számban a József Attila Kör elnökségének „Nyilatkozata” jelent meg „Irodalmi Kerekasztal” létrehozását javasolva, a határon túli magyarok képviselőiben pedig az Írószövetség szétesése miatti aggodalmukat fejezték ki „Levél Erdélyből 2004 márciusában” című írásukkal Gálfalvi György, Gálfalvi Zsolt, Horváth Aladár, Kántor Lajos és Lászlóffy Aladár. Ágoston Vilmos „Levél az ellenaláírókhoz, Erdélybe” címmel az ÉS 2004. április 2-i számában reagált a felvetésre. A Népszabadság 2004. március 20-i számában Babarczy Eszter „Miért nem léptem ki” címmel tiltakozott az ellen, hogy a huszadrangú Döbrenteiből a botrány által VALAKI legyen. Varga Lajos Márton ugyanebben a lapszámban „Már nem oszt, és nem szoroz” című cikkében összegezte a konfliktusokat az írók, politikusok és az Írószövetség között (6-7. p.). A 2004. március 26-i szám 12-13. oldalán jelent meg Pomogáts Béla „Válságban az Írószövetség”; Marno János „Nyílt levél az Írószövetség elnökéhez”; Ungváry Rudolf „Átmeneti Búcsú”; Vathy Zsuzsa „Az Írószövetség” című írásain kívül „Az Írószövetség Nyilatkozata” is. A „Nyilatkozat”-ban a szakmai szempontok alapján történő ítéletalkotást fogadta el a szövetség, elutasítva a politika előretörését az irodalmi életben. A „Nyilatkozat”-ot Kalász Márton elnök, Kiss Gy. Csaba, Kolozsvári Papp László, Mezey Katalin, Pomogáts Béla, Szakonyi Károly, Szilágyi István, Szörényi László és Vasy Géza vezetőségi tagok írták alá. A 14-ik oldalon pedig részletek jelentek meg a 2004. március 2-i választmányi ülés jegyzőkönyvéből. Bodor Ádámmal Ráday Eszter készített interjút „Hazaszeretet és rezignáció” címmel a lap 3-4. oldalán. A 2004. április 2-i ÉS-ben Kertész Imre „Jelentés a költészet birodalmából – Ez mítosz vége” című írásában foglalkozott a Döbrentei jelenséggel (3. p.). Ugyanebben a számban Munkácsi Miklós „A Szövetség mellett”, és Határ Győző „Zsargonuralomból zsarnokuralomba” című írását hozták le. Az ÉS 2004. április 9-i számában Schein Gábor „A jövő embere?” (3-4. p.) címmel szólt a vitához, Tandori Dezső itt közölte kilépési indokait. Babarczy Eszter az ÉS 2004. április 16-i számában „Utalás és emlékezet az Írószövetségről, antiszemitizmusról és a holocaurról” című írásában kért bocsánatot mindazoktól, akiket korábbi cikkével megbántott (7. p.). Eörsi István „Későn kapcsolni rossz” című írása az ÉS 2004. április 30-i számában jelent meg (4. p.). Az Írószövetség október 2-án tartott tisztújító közgyűlésén a 144 fővel kisebb tagság (a kilépettek között például Esterházy Péter, Konrád György, Nadas Péter, Szabó Magda) szavazata már nem tette a választmány tagjává Döbrentei Kornélt, bár jelölték a tisztségre. Az ÉS 2004. október 8-i számában olvasható Zsidai Péter riportja az Írószövetség közgyűléséről „Nem vesszük komolyan magunkat” címmel (6. p.).

február 12.

A Bibó Szellemi Műhelyben tartották Standeisky Éva „Antiszemitizmus az 1956-os forradalomban” című doktori értekezésének vitáját. Az értekezés rövidített változata, illetve Varga László opponensi véleménye megjelent az ÉS 2004. február 27-i számában 14-15. p.

február 13.

1. Az ÉS 2004. február 13-án megjelent számában Vásárhelyi Mária, az MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport felmérésének vezetője ismertette annak a 2003-ban készült felvételnek az eredményét, amelyet több egyetem történelem szakos hallgatói körében végeztek az antiszemitizmus és a rasszizmus vizsgálatára. A „Taní-tani – de hogyan? Kirekesztő és demokratikus attitűdök a leendő történelemtanárok körében” című írás (4-5. p.) táblázatokat is közöl a felmérésről. A felvételben megkérdezték az ELTE 166 főnyi, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem 115 főnyi, a Károli Gáspár Református Egyetem 67 főnyi, a Szegedi Tudományegyetem 51 főnyi, a Pécsi Tudományegyetem 81 főnyi és a Debreceni Tudományegyetem 22 főnyi történelem szakos hallgatóját. Felmérésre a kisebbségi ombudsman adott megbízást. A mintegy másfél órás, kérdőíves felvételek eredménye korrelációt mutat az oktatási intézmény típusa és az előítéletesség között. Az antiszemitizmus és a cigányellenesség leginkább a szegedi és a Pázmány Egyetem hallgatói között volt kimutatható. A történész hallgatók körében végzett vizsgálat tartalmát, körülményeit, eredményét és módszertanát sokan vitatták - elsősorban a vizsgálat során negatív eredményt felmutató vidéki és egyházi egyetemek körében. Az ÉS 2004. február 27-i számában a 17-18. oldalon ezek a reakciók, illetve Vásárhelyi Mária válasza olvashatók. Fröhlich Ida dékán „Kérdező – biztos?” című írásában arról számol be, hogy a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen engedély nélkül készültek a kérdőíves felvételek, hasonlóképpen reagált Raffay Ernő, a Károli Gáspár Református Egyetem oktatója is „Nyilatkozat” című írásában. A Szegedi Tudományegyetem dékánja, Berta Árpád a felvétel módszertanát, a minta reprezentativitását kérdőjelezte meg „Kutatni – de hogyan?” című reflexiójában. Módszertani kifogásokat fogalmazott meg a Pécsi Tudományegyetem hallgatója, Takács Géza „Egy előítéletes előítéletesség-kutatás” című, és az ELTE történész hallgatója, Hegedűs Dániel „Beteg nemzettudat?” című írásában. Vásárhelyi Mária kutatásvezető „Az ám, hazám!” című összegző válaszában a módszertani kritikákon kívül kitért a háború utáni fontosabb hazai előítélet-kutatások eredményeire, és minősítette is azokat. Reagált Balázs Zoltán Heti Válaszbeli cikkért is, amelyet 2003. június 20-án „A kérdőívek áldozata” címmel jelentett meg a Szociológiai Intézet munkatársa. A Népszabadság 2004. március 1-jei számában Varga Domokos György „Tisztánlátás, homálylátás” címmel fejtette ki véleményét, a lap 2004. március 3-i „Diploma” mellékletében pedig Dózsa Kata készített összeállítást szegedi történészhallgatók és Vásárhelyi Mária megkérdezésével (2. p.). Tomka Miklós „Hogyan lehet mesterségesen antiszemitizmust kimutatni?” címmel az ÉS 2004. március 19-i számában módszertani kifogásait fogalmazta meg a kutatási koncepció ellen, Vásárhelyi Mária ugyanitt visszautasította a vádakát (16-17. p.). Küllő János „Az áldatlan vitához” című írása az ÉS 2004. április 2-i számában jelent meg (15. p.). Varga Károly, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem tanára „A 18 tevé újra baktat” című írásában a felvétel módszertanával és következtetéseivel vitatkozik az ÉS 2004. május 14-i számában (14. p.).

2. A Budai Micve Klub vendége Heller Ágnes filozófus volt.

február 14.

1. A Hősök terén a nyíltan fasiszta eszméket valló „Vér és Becsület” szervezet mintegy 600 tagja tartott megemlékezést a Budai Várból 59 évvel ezelőtt kitörést megkísérlő német és magyar katonai akció emlékére. A 2002 januárja óta folyamatosan gyakorolt neonáci tevékenysége miatt a Fővárosi Főügyészség a 2004. március 10-i tárgyaláson a Vér és Becsület kulturális Egyesület megszüntetését és a szervezet feloszlását kezdeményezte.

2. A Mazsike Klub vendége Suchmann Tamás parlamenti képviselő volt.

február 15.

1. A Magyar ATV-ben levetítették a „Harc az életért” című, 1994-ben a cionista ellenállásról készült dokumentumfilmet. A vetítést követő stúdióbeszélgetés résztvevői Brauer Péter és Vámos György újságírók, Büchler András, a Hasomér Hacair oktatási vezetője, Antony Heren, a Hasomér Hacair izraeli küldötte és Novák Attila történész voltak.

2. Az Új Élet 2004. február 15-i számában „Felhívást” tett közzé a Mazsihisz, amelyben a holocaust során elhurcoltak nevének összegyűjtéséhez kért olvasói segítséget. A holocaust 60. évfordulója alkalmából pontosítani kívánták az eddigi listákat.

február 16.

Az Állami Számvevőszék a Mazsök gazdálkodásának ellenőrzéséről szóló jelentésében megállapította, hogy a 60. életévüket betöltött holocaust-túlélők életjáradékának folyósításával kapcsolatos feladatokat szabályosan és zökkenőmentesen teljesítette. A Mazsök 1997-től 2003. szeptember 30-ig összesen 20111 jogosult számára kezdeményezte az életjáradék folyósítását, az akkori állapot szerint 14232-en részesülnek életjáradékban – állapította meg a dokumentum. Az ÁSZ-jelentés kifogásolta, hogy a pályázaton kívül, egyedileg megítélt támogatásokat, a támogatott közösségek kiválasztását, a támogatható célokat sem a szervezeti és működési szabályzat, sem más belső szabályzat nem írta elő. A kuratóriumi jegyzőkönyvek és határozatok hiányosan rögzítették a szavazással kapcsolatos adatokat, emiatt a döntéshozatalra vonatkozó összeférhetlenségi szabályok betartását nem tudták ellenőrizni. A közalapítvány 1997-2002. között összesen 12 milliárd 600 millió forint bevétellel rendelkezett, amelynek 92,5 százaléka alapítványi célú bevétel volt, ezen belül a külföldről kapott támogatás összege 11 milliárd 346 millió forintot tett ki. A számvevőszék kifogásolta, hogy a kuratórium a vagyon kezeléséhez nem készített stratégiát, így nem határozta meg a jövedelemtermelésre képes vagyon jövőbeni összetételét, ennek elérési módját, valamint azt, hogy nem készített támogatási koncepciót és pályáztatási szabályzatot. Az ÁSZ az ellenőrzés tapasztalatai alapján javaslatokat fogalmazott meg a kormánynak a Mazsök vagyona jövedelemtermelő képessége fokozásának elősegítésére.

február 19.

A Budapesti Zsidó Múzeumban Oz Almog Bécsben élő izraeli festőművész mintegy 350 alkotásából nyílt kiállítás "Hát ő is...??" címmel. A megnyitón a Bécsi Zsidó Múzeum igazgatója, Georg Haber és B. Turán Róbert, a Magyar Zsidó Múzeum igazgatója kiemelte, hogy a bemutató nem csak képzőművészeti kiállítás, a tárlatnak szellemtörténeti jelentősége is van. A kiállítás alcíme: Oz Almog képes tárháza, avagy Index Judaeorum - Egy kulturális megszállottság krónikája. A bemutatón szerepel többek között a magyar származású Nobel-díjas fizikus, Edward Teller (Teller Ede) és az ötszörös olimpiai bajnok tornász, Keleti Ágnes portréja is. Látható továbbá Szenes Hanna költő, Amadeo Modigliani olasz festő és szobrász, Stanley Kubrick amerikai filmrendező, Heinrich Heine német költő, Bob Dylan és Paul Simon amerikai popzenész, Karl Marx német filozófus, Woody Allen amerikai filmrendező és színész, Marcel Proust francia író, Madeleine Albright amerikai politikus, Meryl Streep és Paul Newman amerikai színész portréja, továbbá az alkotó Oz Almog önarcképe is. A tárlatot bemutatták Szegeden, Zalaegerszegen, Keszthelyen és Győrött is. A Szombat 2004/októberi számában a kiállításról Thury Levente kritikája jelent meg „Oz Almog (kritikai riport)” címmel (30-31. p.).

február 20.

1. Brüsszelben egynapos szemináriumot rendeztek az EU vezető diplomatái és nemzetközi zsidó szervezetek részvételével. Romano Prodi, az EU Bizottsági elnöke szerint a modern antiszemitizmus nem hasonlítható a holocaust antiszemitizmusához, Elie Wiesel író pedig azt kérdezte, hogyan lehetséges, hogy „Európa zsidó közösségei félelemben élnek? Hát semmit sem tanultunk?”

2. A Népszabadság 2004. február 20-i számában Pogonyi Lajos készített interjút Székely Éva olimpiai bajnokkal a Damjanich utcai német birodalmi iskola szellemiségéről, amelynek az úszónő 1933-1941 között diákja volt, „Sziget a szárazföldön” címmel (14. p.) Az iskoláról Pap Gábor Zsigmond készített dokumentumfilmje, „A birodalom iskolája” a 2004-es filmszemlén kitüntetésben részesült. Az iskola növendéke volt többek között Darvas Iván, Karinthy Ferenc, Gimes Miklós, Kende Péter és Kornai János is.

február 23.

A Raoul Wallenberg tevékenységét a Parlament épületében bemutató kiállítást Szili Katalin házelnök nyitotta meg. A tárlatot a holocaust 60. évfordulójához kapcsolódva rendezte a Raoul Wallenberg Egyesület. Sipos András, az egyesület soros elnöke a megnyitón elmondta, hogy a tárlatot tavaly októberben mutatták be Kanadában.

február 25.

1. A Holocaust Emlékbizottság a Parlament épületében tartotta alakuló ülését Medgyessy Péter kormányfő elnökletével. A bizottságot a holocaust 60. évfordulója alkalmából rendezendő megemlékezések koordinálására 2003 végén hozta létre a kormány. Titkársági feladatait a NKÖM-ban működő Nemzeti Évfordulók Titkársága látta el. A kormányfő által vezetett testület tagjai Hiller István kulturális miniszter; Paskai László nyugalmazott bíboros a katolikus egyház képviselőjében; Bölcskei Gusztáv püspök a református egyház képviselőjében; Schweitzer József nyugalmazott főrabbi a Mazsihisz képviselőjében; Szebik Imre püspök az evangélikus egyház képviselőjében; Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke; Vámos Tibor és Ormos Mária akadémikus; Fenyő Márta, a Bálint Zsidó Közösségi Ház Alapítvány kurátora; Hollai Kálmán színész-filmrendező a magyarországi romák képviselőjében; Randolph L. Braham, a magyar holocaust legnevesebb amerikai kutatója; Arthur Schneier New York-i főrabbi; Simone Weil, a francia alkotmánybíróság tagja; Dani Reisinger izraeli grafikusművész; Anette Lantos; Elie Wiesel Nobel-díjas író. Az alakuló ülést követően az emlékbizottság tagjai felkeresték a megnyitás előtt álló holocaust dokumentációs központot a IX. kerületi Páva utcában. Az ülésen beszámoltak a Magyarországon nagy visszhangot kiváltó holocaust-felmérés mintegy két héttel ezelőtt nyilvánosságra hozott eredményeiről is. Az ülésen Gecsényi Lajos, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója ismertette az úgynevezett Jaross-listák ügyét vizsgáló bizottság tevékenységét és a kutatás további folyamatát is. A bizottság 14 oldalas jelentésében megállapította, hogy többségükben nem a deportálás kísérő jegyzékeként szolgáltak a magyarországi vészkorszak során haláltáborokba hurcolt áldozatokról készült listák. Serge Klarsfeld francia történész 2003 júniusában, levélben kérte Medgyessy Péter miniszterelnök segítségét a Jaross-listák fellelhetősége érdekében. Az elhurcolt áldozatok névsorai az alapos kutatások ellenére ma már csak töredékesen lelhetők fel magyarországi közgyűjteményekben, a háborús iratpusztulások és szétszóródások, majd a későbbi iratbegyűjtések és selejtezések nem kímélték ezeket a forrásokat sem. Gecsényi Lajos hangsúlyozta, hogy kifejezetten deportálási listák léte nem ismeretes magyarországi iratőrző helyeken. Az események úgy felgyorsultak 1944. tavaszán, hogy a szóban forgó listákat sem a gettóba küldéshez, sem a deportáláshoz már nem használták fel, nem is lehetett felhasználni. Arthur Schneier New York-i főrabbi, illetve Randolph L. Braham amerikai-magyar történész elismerését fejezte ki az úgynevezett Jaross-listákat kutató bizottságnak, ugyanakkor sürgette, hogy a "jelen állásában előkerült listák" publikálása kezdődjék meg, emellett folytatódjék a kutatás, s az újabb és újabb forrásokat is folyamatosan tegyék közzé. Serge Klarsfeld viszont úgy nyilatkozott a Népszabadság 2004. március 22-i számában, hogy lehetetlen, hogy csak töredékben maradt fenn a lista (5. p.). Karsai László történész szerint a listák a 60-as, a 70-es, sőt ha jól emlékszik, még a 80-as években még megvoltak. Karsai 2004 áprilisában az MTI-nek elmondta, hogy egy magyar állampolgár 1994 novemberében a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet levéltára vezetőjének, Jakov Lazoviknak eladásra kínálta az ún., Jaross-listákat, amikor levéltáros Magyarországon járt. Oldalanként 9 dollárt kért a vélhetően több ezer oldalnyi dokumentumért. Nem tudni, hogy a dokumentumokat felajánló egyszerűen tolvaj volt, vagy olyasvalaki, aki hozzájuthatott a budapesti Zsidó Múzeumban a listákhoz és azokat kivitte onnan. Mose Kacav magyarországi látogatása során megállapodott Medgyessy Péter magyar miniszterelnökkel, hogy "a Yad Vasem (...) segítségével egy magyar intézmény tovább kutat régi levéltárakban és könyvtárakban". A további kutatást Gecsényi Lajos koordinálja, abba bekapcsolódhat a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet Karsai László történész által vezetett magyar munkacsoportja, és a Holocaust Dokumentációs Központ is. A „Magyar Hírlap” 2004. április 23-i számában összeállítást közölt „Jaross-lista nincs, de vannak helyi névsorok” címmel (2. p.).

február 26.

1. Arthur Schneier New York-i főrabbi fogadta Mádl Ferenc köztársasági elnök a Sándor-palotában. A főrabbi a csaknem egyórás találkozón a Holocaust Emlékbizottság tagjaként beszámolt az államfőnek a testület előző napi alakuló ülésén elhangzottakról.

február 27-március 3.

„A jiddis kultúra hetét” közösen rendezte meg a romániai Francia Intézet és a budapesti Bálint Zsidó Közösségi Ház. Eredetileg 2003 novemberében, a romániai Iasi városban működő Francia Intézet mutatta be a produkciót az akkori Jiddis Kulturális Fesztivál keretében. EU-s pályázaton nyert pénz segítségével bemutatták a programot Vilniusba, Temesvárra, Kolozsvárra, Bukarestbe, Moldáviába, Ukrajnába, Németországba, Lengyelországba és Párizsba. A „Budapesti Jiddis Fesztivál” nyitó koncertjén „Talila”, és „Ben Zimet” lépett fel a Bálint Zsidó Közösségi Házban, majd a „Perpetuum mobile” című zenés bábelelőadás volt látható. A lengyelországi sopoti Műhelyszínház „My Blue” című előadása került színre, amely Itzik Manger, a XX. század egyik legnagyobb jiddis költőjeként számon tartott alkotó szövegeiből született. A moldáviai Teatrul Cintecului Evreiesc a Bálint Házban, másnap a Francia Intézetben lépett fel. „A méhecskék szerelme” című párizsi bábszínházi előadásra a Francia Intézetben került sor. „Klezmer zenészek – Tegnap és ma” címmel Jale Strom fotóit állították ki, egy másik tárlaton pedig a párizsi Bruno Cogeaz felvételeit mutatták be.

február 27.

1. A Budai Micve Klub vendége volt Gábor György vallásfilozófus.
2. Taub Mózes nagykállói rebbe volt a Pesti Jesiva vendége. Az egykori nagykállói rebbe, Taub Eisik egyenes ági leszármazottja őse halálának évfordulóján ősi hászid dallamokat tanított, és beszédet mondott a péntek esti vacsorához kapcsolódóan.

február 29-május 16.

A Zsidó Tudományok Szabadegyetemének tavaszi szemeszterén vasárnaponként 10-17 óra között folytak az előadások a XII. Tamási Áron u. 41-ben. Az oktatást pénzzel az izraeli L. A. Pincas Fund támogatta. A szemeszter témái: Biblia: A leviták könyve; Kabbala: Isten ligete – az ellentétek találkozása; Áldások: Hála és köszönet; Kóser étkezés: Jog és filozófia; Filozófia: A zsidó nép és a Messiás.

Leányfalun a Székely Villában tartották meg a Magyarországi Cionista Szövetség első három napos zsidó vezetőképző programját (OFAKIM). A tanfolyamot Büchler András és Engländer Tibor vezette, előadást tartott Karády Viktor. A tanfolyam ingyenes volt azoknak 30-45 éves résztvevőknek, akik szívesen vállalnának vezető szerepet a zsidó közéletben.

A Rabbinical Center of Europe 2004 februárjában Bécsben tartott ülésén Bán György, a Ronald S. Lauder Alapítvány ügyvezető elnökhelyettesének ítélték oda a kitüntetést a zsidó oktatás fejlesztése terén kifejtett évtizedes tevékenységéért.

A Népszabadság 2004 februárjától sorozatot indított a két világháború közötti időszak műgyűjtőiről, és gyűjteményeik történetéről Várnai Vera tollából. Az első cikk 2004. február 3-án jelent meg „Herzog Mór, a zárkózott műgyűjtő” címmel (11. p.). 2004. február 24-én „A műgyűjtő Andrassyak”, a 2004. március 22-i számban „A széthurcolt Hatvány-gyűjtemény” (11.p.), a „Nemes Marcell műgyűjtő, aki felfedezte Grecot a világnak” 2004. május 4-én, „A műgyűjtő gyáriláros Vida Jenő” 2004. május 18-án, „Kohner Adolf, a szolnoki művésztelep kedves és finom mecénása” 2004. június 10-én jelent meg.

A Szombat 2004/februári számában Gantner Brigitta Eszter „Ősök keresése – Martin Buber és a közép-európai zsidó értelmiség a századfordulón” címmel tanulmánya jelent meg (16-21. p.)

március hónap

március 1.

Az Új Élet 2004. március 1-i számában „Neves szerzők neves műve” címmel Schweitzer József méltatta Shlomo J. Spitzer és Komoróczy Géza „Héber kútforrások Magyarország és a magyarországi zsidóság történetéhez a kezdetektől 1686-ig” című munkáját (3. p.).

március 3.

Három Scheiber Sándor-díjat osztottak 2003-tól a korábbi kettő helyett. A 2003. évi kitüntetett Dávid Ferenc művészettörténész, Karasszon István református teológus és Nathaniel Katzburg budapesti születésű, Izraelben élő egyetemi tanár lett. Az elismeréseket Schneider Márta, a kultusztárca helyettes államtitkára adta át az 1985-ben elhunyt Scheiber főrabbi özvegye, lánya és unokája jelenlétében. Katzburg professzor betegsége miatt Jeruzsálemben vette át a díjat.

március 3.

1. New York város tanácsa határozatában az amerikai igazságügyi minisztériumot sürgette a holocaust túlélőinek gyors és méltányos kárpótlására az aranyvonat ügyében. A miami bíróságon 2001 májusában tizenhárom magyar származású, floridai zsidó ember indított próbapert. A szövetségi bíróság ítélete kimondta, hogy azok a holocaust-túlélők és örököseik, akiknek elrabolt javaik az aranyvonaton voltak, beperelhetik kárpótlásért az amerikai államot. Ebben az ügyben a Mazsihisz többször konzultált magyar kormányzati szervekkel, mivel a miami bíróság ítélethirdetését követően néhány százan megkeresték a Mazsihiszt is. A kárpótlásra jogosultság mintegy ezer személyt érinthet. 2004. december 20-án Miami-ban bejelentették, hogy Amerika kártérítést fizet a magyar zsidóknak az aranyvonattal eltűnt vagyonáért.

2. A Bálint Ház Salom Klubjában Lindner László tartott előadást a bori munkaszolgálatról, amelyről könyvet is ír.

március 6.

A Purim alkalmából a Mazsike Nagykőrösön rendezett bált. A rendezvény istentisztelettel kezdődött, amelyen Róna Tamás rabbijelölt olvasta fel Eszter könyvét.

március 10.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban Szita Szabolcs egyetemi tanár mutatta be Lónyai Sándor „A numerus clausustól Auschwitzig” című könyvét.

március 12.

Az ÉS 2004. március 12-i számában Eörsi István „Beperelt Schmidt Mária” (10-11. p.) címmel foglalta össze a Terror Háza Múzeum főigazgatójának tevékenységét a zsidóság és a politika körül a 90-es évek végétől napjainkig. A cikkben Eörsi kiemelten foglalkozik az Ernst Nolte neonáci történész 2003 júniusi meghívásával, a tiszteletére rendezett két napos konferenciával, és az eset kapcsán kialakult vitával - mivel Schmidt ezért perelte be Eörsit. Schmidt sérelmezte, hogy Eörsi az ÉS 2004/39 számában megjelent „A sajtó szabadsága” című cikkében „biznisz-értelmiséginek” „üzletasszonynak”, „pártholdudvaroncnak”, „történelemhamisítónak” „züllöttnek” nevezte. A bíróság a „züllött” kifejezést becsületsértőnek találta. Donáth Ferenc „Történelem és joggyakorlás” című cikkében áttekintette a rendszerváltás óta eltelt időszak hasonló pereit /ÉS 2004. május 7. 12. p./ Ludassy Mária filozófus pedig az ÉS 2004. szeptember 17-i számában „Jogbiztonság” című glosszájában Eörsi, Nolte, és a 2004 szeptemberétől felbukkanó új nyilas Bácsfi Diána tevékenysége kapcsán azt írta: „Mert minálunk babám az jött a szokásba, hogy jogrendünk a náci beszéd büntetlenségének biztosítását az ellene fellépő antifasiszta indulat szankcionálásával kompenzálja.”

(11. p.) Eörsi István 2004. szeptember 9-én a pert jogerősen elvesztette Schmidt Máriával szemben. Mégis fenntartott álláspontját a „Népszava” 2004. szeptember 10-i számában „Pervesztés után” című írásában (7. p.) foglalta össze. Az ügy négy év múlva, Eörsi halála után két évvel, 2007 októberének közepén zárult le. Eörsi István 2005. október 13-én bekövetkezett halála után Schmidt Mária az ÉS főszerkesztője ellen indított becsületsértési magánvádas pert. A Fővárosi Bíróság büncselekmény híján, másodfokon jogerősen felmentette Kovács Zoltánt, az ÉS főszerkesztőjét. Az ÉS 2007. október 12-i számában Kovács Zoltán „Ítéletek” címmel foglalta össze az eset tanulságait (4. p.).

március 13.

1. A Mazsike Klub vendége volt Fekete János, az MNB egykori első elnökhelyettese, akivel Kovács Gábor beszélgetett.
2. Először rendezett a Magyarországon tanuló izraeliek számára közös programot az UJS: az Olof Palme Házban közös Purim Partit tartottak.

március 14.

A Thököly utcai zsinagóga kultúrtermében megalakult a zuglói SabbathSong Klezmer Klub. Az év második felében jelent meg a társulat „Menyegző Cionban” című lemeze.

március 15.

1. A Mazsihisz, a Sófár Egyesület, és a Zsidó Diákok Magyarországi Egyesülete (UJS) Miskolcon tartotta megemlékezését Magyarország egykori miniszterelnöke, Szemere Bertalan sírjánál. Szemere Bertalan /Magyar Bálint jelenlegi oktatási miniszter ükapja/ előterjesztése nyomán az Országgyűlés 1849. július 28-án egyhangúan elfogadta a zsidók teljes jogegyenlőségéről szóló törvényt.
2. A Magyar Köztársaság elnöke a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (polgári tagozata) kitüntetését adományozta Fixler Hermann-nak "felekezete érdekében végzett több évtizedes fáradhatatlan munkássága, életútja elismeréseként".
3. Az Új Élet 2004. március 15-i számában ettől a számtól kezdve a 2004. július 1-ig folytatásokban közölték a mártírokká lett rabbik névsorát Egri Oszkár szerkesztésében. A főbb náci táborok rövid történetét Németh Viktória készítette „Vesztőhelyek története” címmel. Az utóbbi összeállítás a lap 2005. január elsejei számáig jelent meg folytatásokban.

március 16.

A Mechon Simon Alapítvány kezdeményezésére megkezdődött azoknak a tömegsíroknak a feltárása, amelyek egy szemtanú visszaemlékezése szerint az Újpesti rakparton található. Történészek ugyanakkor fenntartással fogadták tömegsírokról szóló beszámolót. A szemtanú jelenleg a Gödöllői Agrártudományi Egyetem professzora, Dobrai Lajos, 12 éves volt akkoriban. Új emlékszik vissza, hogy a Kresz Géza utca környékéről kiskocsira rakva vitték a sokszor már napok óta ott heverő holttesteket a Duna-partra, az ott árokszerűen ásott tömegsírokba. Budapest főjegyzője információkat kért mindazoktól, akiknek ismeretei lehetnek az újpesti rakparton esetleg fellelhető zsidó áldozatokról. Az alapítvány tevékenységét a Honvédelmi Minisztérium is támogatta, és megkezdődtek a levéltári kutatások is.

március 16-18.

Washingtonban "Holocaust Magyarországon 60 év távlatából" címmel nemzetközi konferenciát rendezett a Holocaust Emlékmúzeuma és a Rosenthal Institute for Holocaust Studies. A tanácskozást anyagilag támogatta a Helena Rubinstein Alapítvány, Jack Rosenthal, valamint Várszegi Gábor. A konferenciát Elie Wiesel Nobel-békedíjas író és Simonyi András magyar nagykövet nyitotta meg. Amerikai, magyar, izraeli, angol, német tudósok számolnak be a magyarországi holocausttal kapcsolatos kutatásaikról. Molnár Judit a szegedi egyetemről a csendőrség szerepét vizsgálta a deportálásokban, Kádár Gábor a debreceni egyetemről a magyar

zsidóság gazdasági megsemmisítéséről beszélt, Karsai László a szegedi egyetemről a kérdéskört politikatörténeti megközelítésből taglalta. Katona Ferenc, a Washingtoni Múzeum levéltárosa a magyar vonatkozású gyűjtemény különleges szerzeményeit mutatta be, a Kolozsvárról érkezett Tibori Szabó Zoltán arról beszélt, hogyan alakult az erdélyi zsidó közösség sorsa 1945-48 között. Dan Danieli Los Angelesből a magyar munkaszolgálatosok túlélőivel készült interjúkat elemezte, Ivan Sanders a Columbia Egyetemről a háború utáni zsidó irodalom újjászületéséről értekezett, Kovács András a Közép-európai Egyetemről a magyar zsidók körében végzett friss felmérés következtetéseit ismertette. Berend T. Iván a magyarországi antiszemitizmusáról tartott előadást az 1989-1993 között időszakban. A Népszabadság 2004. március 23-i számának adott interjút Berend T. Iván „Politikai kártya a zsidógyűlölet” címmel (3. p.) A konferencia végén Vámos Tibor akadémikus a budapesti holocaust múzeum közalapítványának volt kuratóriumi elnöke, és Randolph L. Braham, a konferencia egyik szervezője, a Rosenthal Intézet igazgatója mondtak záróbeszédet. Braham professzor – aki a holocaust harmadik, tízéves konferenciájának megszervezésében vett részt – a „Magyar Hírlap” 2004. március 12-i számában Nagy V. Ritának adott interjút „Sok tanár nem ismeri a soát” címmel (10. p.) A kaliforniai rendezvényen megjelent Kofi Annan ENSZ főtitkár és felesége, Nane Annan – Raoul Wallenberg unokahúga is. New York polgármestere, Michael Bloomberg 2004. március 21-ét a magyarországi holocaust emléknapjává nyilvánította.

március 18.

1. „Elhallgatott holocaust” címmel korabeli dokumentumokból és képzőművészeti alkotásokból nyílt kiállítás a magyarországi holocaust 60. évfordulója alkalmából a Műcsarnokban. Hiller István kulturális miniszter és Szeifert Judit az épület előtt elmondott beszédével nyitotta meg a tárlatot. Szeifert Judit beszéde „Jó reggelt, Magyarország!” címmel jelent meg az ÉS 2004. április 23-i számában (29. p.). A kiállítás megnyitóján Jürgen Köppen, az EU budapesti nagykövete, Lenkovics Barnabás, az állampolgári jogok országgyűlési biztosa is a múlttal való szembenézés fontosságára hívta fel a figyelmet. A közönség soraiban ott volt Várnai Judit izraeli nagykövet, több külképviselet prominensei, a Mazsihisz részéről Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató. 2004 áprilisának végén a Műcsarnok épületében rendezett vita estet a holocaustról a Szombat folyóirat Ungvár Krisztián, Pécsi Katalin, Gadó János és Vári György részvételével. Ősszel ugyancsak a Műcsarnok adott otthont az „ÓVÁS! Egyesület” által szervezett „Alternatív gondolatok a régi pesti zsidónegyedről” címmel szervezett eszmecserének, amelyet Konrád György író nyitott meg. A moderátor szerepét Ráday Mihály városvédő töltötte be, jelen volt Demszky Gábor főpolgármester, Varga Kálmán, a KÖH elnöke, David Admon izraeli követ és Heisler András Mazsihisz elnök is. Az eseményről az Erec 2004/novemberi számában Konrád György „A zsidó negyed fel kell éleszteni!” címmel az eszmecserére írt röpirata jelent meg (9. oldal). Az író, hogy több európai nagyvároshoz hasonlóan Budapesten is újjá kell éleszteni a zsidó negyedet.

2. A rasszizmus elleni fellépés társadalmi elismeréseként átadták a Measz által alapított „Radnóti Miklós-díjat”. Az elismerést Hanti Vilmos, a Measz elnöke és Mandur László, az Országgyűlés alelnöke adta át a Nemzeti Színházban. A nemzetközi antirasszista nap, március 21-e alkalmából odaítélt elismerésben Andai Ferenc történész, Radnóti Miklós egykori rabtársa, Bálint András színművész, a Radnóti Színház igazgatója, Bentstos Evangelosz, a Measz görög tagozatának tiszteletbeli elnöke, Bródy János zeneszerző, szövegíró, előadóművész, Felcsúti Péter bankár, a Raiffeisen Bank vezérigazgatója, Ferge Zsuzsa szociológus, Gergényi Péter, Budapest rendőr-főkapitánya, Iványi Gábor, a Menhely Alapítvány vezetője, Kaltenbach Jenő kisebbségi ombudsman, Mécs Imre SZDSZ-es honatya, Rajos Sándor, a Measz XVII. kerületi vezetője, valamint Szita Sándorné, a szervezet titkárságvezetője részesült.

3. Jeruzsálemben a Yad Vasem Intézetben Holocaust konferenciát rendeztek. Varga László levéltáros-történész ott elhangzott előadásának szövege megjelent az ÉS 2004. március 19-i számában (8. p.) „Sad mir, wo die Blumen sind” – In memoriam Friedlander Sári” címmel.

március 19.

Karsai László és Molnár Judit „1944. március 19-22. – Magyarország német megszállása, a Sztójay-kormány megalakulása” című cikke jelent meg az ÉS 2004. március 19-i számában (9. p.). Ráday Eszter Fischer Eszter pszichológussal készített interjút „...nincs többé kedélyes zsidózás...” címmel (7, 10. p.).

március 20.

A Népszabadság 2004. március 20-i számának „Hétvége” mellékletében Szilvássy József cikke jelent meg arról, hogy az amerikai demokrata párti elnökjelölt, John Kerry ősei az Osztrák-Magyar Monarchiából származtak. Kerryre várva – Horní Benesovban. – A demokrata párti elnökjelölt nagyapjának észak-morvaországi szülőhelyén sorsuk jobbra fordulását remélik” címmel (7. p.).

március 21.

A Millenárison rasszizmus ellenes napot rendeztek zsidó szervezetek.

március 23.

A Dorottya Galériában Valentin Lustig festményeiből rendeztek kiállítást a festő Auschwitzban elhunyt nagynénjének emlékére „Hóka néni, hét festmény” címmel. A Kolozsvárott született svájci művész pályájáról Balassa Edith művészettörténész tartott előadást.

március 24.

Schőner Alfréd rektorral beszélgetett Spánn Gábor a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

március 25.

A Hatvany gyűjtemény tíz festményének visszaszolgáltatása ügyében pert indított a Magyar Köztársaság ellen Ed Fagan amerikai sztárügyvéd, aki a nácik által elkobzott zsidó vagyonok visszaszolgáltatási ügyeiben tett szert hírnévre. Fagan megbízója Joram Deutsch svájci ügyvéd, a Hatvany család képviselője volt. A magyar Legfelső Bíróság 2004. április 27-én tárgyalta a Hatvany család, április 22-én pedig a Dános-gyűjtemény örökösének ügyét. 2004. szeptember 16-án a magyar állam és a Szépművészeti Múzeum ellen indított pert báró Hatvany Ferenc unokája, akinek jogi képviselője négy műtárgy kiadását kérte. Cardoso Maria Diana, a Tanzániában élő Hatvany-unoka Courbet „Birkózók” című festményére, valamint Daugbigny, Rodin és Vonmenzel egy-egy ceruzarajzára tart igényt - az alkotások összértékét 500 millió forintban jelölte meg. A magyar állam négy évvel ezelőtt már kiadott egy, szintén a Szépművészeti Múzeumban őrzött Hans Canon-festményt Hatvany Ferenc egykori gyűjteményéből. Az eredetileg banki letétbe helyezett képet a szovjetek hurcolták el, majd a 70-es években juttatták vissza Magyarországra. A Múlt és Jövő folyóirat 2007/1 számában Dunai Andrea tényfeltáró riportja jelent meg Hatvany Ferenc hagyatékának sorsáról „Hans Deutsch ügyvéd pere” címmel.

március 26-28.

A Hagshama Department, a Magyarországi Cionista Szövetség és a Szochnut közép-kelet-európai irodája Hasbara szemináriumot rendezett Zágrábban. A szeminárium a „Tények Izraelről, Izrael a médiában” témával foglalkozott. A mintegy 50 hallgató Horvátországból, Szlovákiából, Szlovéniából, Szerbiából, Magyarországról és Izraelből érkezett. Kotel Dadon zágrábi főrabbi fogadta a szeminárium résztvevőit.

március 26.

Az izraeli kormány megbízása alapján Jeruzsálemben robbantásos merénylet áldozata lett Jaszin sejk, a Hamasz mozgalom szellemi vezetője. Tamás Pál szociológus a Népszabadság 2004. március 27-i számában „Jeruzsálem, helyzet, jelentés” című, egész oldalas írásában elemezte a kialakult helyzetet (7. p.)

március 28.

A Budai Micve Klubban az ifjú kántor generáció bemutatkozó koncertjét rendezték meg. Szerdócz Ervin József a dél-pesti körzetben, Petrovics Péter a Károli Gáspár téri zsinagógában, Biczó Tamás a szegedi zsinagógában, és Zucker Immanuel a Frankel Leó utcai zsinagógában tölti be a kántori funkciót.

március 30.

„A magyarországi holocaust történetéhez - újabb kutatási eredmények” címmel műhelykonferenciát rendezett a Magyar Tudományos Akadémia Történettudományi Intézete. A tanácskozást Glatz Ferenc akadémikus nyitotta meg. A műhelykonferencián két fő tárgykörben, a „Megkülönböztetéstől a megsemmisítésig”, illetve „Gettók és deportálás vidéken” főcímmel hangoztak el előadások. Sipos Péter "A holocaust előtörténetéhez: a zsidókérdés a magyar politikában, 1919-1944" címmel, Molnár Judit és Geceşenyi Lajos "Újabb kormányzati iratok a holocaust történetéhez" címmel tartottak előadást. Haraszi György Kasztner Rezső tevékenységéről, Balogh Margit az egyházak és a holocaust kapcsolatáról, Kádár Zoltán és Vági Gábor a magyar zsidók auschwitzi megsemmisítéséről szolt. Nagy Ferenc a szabolcsi, szatmári és beregi, Németh László a zalai, Csósz László a szolnoki, Prepuk Anikó a debreceni zsidóság egykori deportálásának történetét tekintette át.

„Zsidóság a komolyzenében” címmel Nemes János indított előadássorozatot 2004 márciusától a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

Az Osztrák Filmarchívum 2004 március elején konferenciát rendezett Bécsben „A holocaust náci filmes öndokumentációja – Bécs – Budapest – Prága” címmel. Az eseményről Pető Andrea tudósított a „Magyar Hírlap” 2004. március 6-i számának „Ahogy tetszik” mellékletében (29. p.). A konferenciára az UJS Magyarországi Szervezetek Maimonidesz Köre autóbuszos kirándulást szervezett Bécsbe.

A Micve Klubban mutatták be Mátis Livia Virág Teréz pszichológus életéről készített „Mély kútba tekinték” című dokumentumfilmjét. A bemutatón jelen volt Bárdos Katalin, Virág Teréz lánya is. Virág Teréz terápiás munkájáról korábban Sipos András készített dokumentumfilmeket: Kút (1990); Lőrinc (1991); és Röppentyű (1992.) címmel.

Március végén került sor a Nemzetközi Bibliaverseny magyarországi döntőjére, amelyen három zsidó iskola 25 diákja versengett. Az első három helyezett – Fehér Dávid, Polyák Ágoston, Bodnár Zsófi – a Lauder Iskola diákja, felkészítő tanáruk Oláh János volt. A jeruzsálemi döntőre Polyák Ágoston utazott. A versenyt Káldi Zsuzsa szervezte, a zsűri elnöke Baruch Oberlander rabbi volt.

New Yorkban, a Yeshiva Egyetemen a felekezetek közötti kapcsolatok mélyítése céljából rabbik és kardinálisok találkozóját rendezte meg a ZSVK nevében Israel Singer főtitkár. A katolikus papok delegációját Jean-Marie Lustiger párizsi kardinális vezette. A találkozón részt vett Christof Schönborn bécsi bíboros is. Az eszmecszerén az egyetem fiatal talmudistáin kívül rabbi Norman Lamm dékán, Henry Sobel Brazília főrabbija, Sirat, francia főrabbija is megjelent.

Az ortodox hitközség közgyűlésén Fixler Herman elnök bemutatta Weiszberger T. Majse rabbit, aki az 2004 elejétől a dajani teendőket látja el. A 2003-as zárszámadást és a 2004-es költségvetést Flór Ferenc könyvelő ismertette, a közgyűlés a tájékoztatást tudomásul vette. A közgyűlésen jelen voltak a Bzsh és a Mazsihisz vezetői is.

Mádl Dalma asszony felkereste a hitközséget, és a Mazsihisz vezetőinek társaságában ellátogatott a Szeretetkórházba és az Újpesti Otthonba is.

A Károli Gáspár téri körzet rabbija lett Radnóti Zoltán, aki korábban a Nagyfuváros utcai körzet rabbija volt.

Az Eszmélet című folyóirat 2004/tavaszi (61.) számában jelent meg Krausz Tamás tanulmánya „Az ismeretlen holocaust a Szovjetunió elfoglalt területein” címmel, valamint Aly Götz „A zsidók deportálása Rhodoszból Auschwitzba” címmel.

A Szociológiai Szemle 2004/I. számában Szokolczai Árpád tanulmánya jelent meg Az axiális kor, avagy a globalizáció új megvilágításban címmel (36-65. p.).

április hónap

április 1.

1. A Bálint Zsidó Közösségi Házban „Papolás” címmel négy egyház vezetőjével beszélgetett aktuális kérdésekről Pap Ágnes szociológus. A meghívott vendégek Donáth László evangélikus lelkész, Farkas Pál buddhista tanító, Iványi Gábor methodista lelkész és Köves Slomo ortodox rabbi voltak.

2. Az Új Élet 2004. április elsejei számának 6. oldalán közölte a 2004. évi nyertes Mazsok pályázatok listáját. A Mazsihisz szervezetinek odaítélt támogatások között szembeszökő, hogy a megszokottakon kívül pályázott a mosonmagyaróvári hitközség is, és kiállításra, illetve előadásokra mintegy 440 ezer forint támogatást kapott. A karcagi hitközségnek pedig 200 ezer forintot adtak egy emlékkönyv megjelentetésére. A nem Mazsihisz pályázók közül sokan a holocaust 60. évfordulójának emlékünnepeire, kiadványok megjelentetésére, kiállítások rendezésére pályáztak. Így például a Cfáti (Safedi) Alapítvány 400 ezer forintot kapott a baranyai, csongrádi, nyírségi és somogyi zsidótemetők feldolgozására. A Tisza Média Kft. Dokumentumfilm forgatásához nyert el 500 ezer forintot, Villányi András fotóalbum készítéséhez kapott 700 ezer forintot. A 2005-ös pályázatok beadási határideje 2004. november 15, pályázni a vallási élet, a zsidó nép egységét szolgáló tevékenység, valamint szociális és egészségügyi támogatás elnyerésére lehetett. A pályázat részletes feltételeit a www.mazsok.hu honlapról lehetett letölteni.

április 2.

1. Indiana államban a Bloomingtoni Egyetemen tudományos konferenciát rendeztek „Imre Kertész in Perspective: Hungarian Jewish Culture in the 20th Century” címmel. A szimpóziumot Szegedy-Maszák Mihály és Alvin H. Rosenfeld vezették, előadást tartott Gyáni Gábor, Gerő András és Sanders Iván is. Az Edingurgh-i Egyetemenről Varga Zsuzsanna az identitás kérdését boncolgattatta. A Szombat 2004/szeptemberi számában Peremiczky Szilvia számolt be a konferenciáról „A boldogság: botrány. Kertész Bloomingtonban” címmel (20. p.).

2. 69 éves korában, váratlanul elhunyt Reisenbüchler Sándor Kossuth-díjas rajzfilmrendező.

április 3.

1. Soros György az Európai Kulturális Alapítvány „Pro Európa” fődíját vehette át Budapesten a demokrácia és a nyitott társadalom megvalósításáért kifejtett tevékenységéért. A kitüntetett érdemeit Göncz Árpád volt köztársasági elnök méltatta. Az „Európai kulturális projekt” díját Ronald S. Lauder kapta, aki számos művészeti kiállítást, pedagógiai és oktató intézetet hozott létre szerte a világon. Kelet-Európában több műemléket, köztük zsinagógákat újított fel. Földes Lili, Földes Andor zongoraművész felesége, a művész örökségének ápolásáért „Pro Arte Érdemérmét” kapott. A kitüntetések Mádl Ferenc köztársasági elnök adta át.

2. Szili Katalin házelnökkel Kirschner Péter beszélgetett a Mazsike Klubban.

április 4.

1. „Holocaust, humanizmus, nevelés” címmel rendezett konferenciát az MSZP Pedagógus Tagozata és a József Attila Művészeti Centrum. A tanácskozáson „Szociáldemokrácia és nevelés” címmel előadást tartott Jánosi György parlamenti képviselő. A holocausttal való szembenézés fontosságáról szolt Schiffer János főpolgármester-helyettes. Orbán Györgyi, Izrael budapesti nagykövetségének sajtóattaséja kiemelte: elkészült és jelenleg az Alkotmánybíróság előtt van a rasszizmus, a kirekesztés, a közösség elleni izgatás elleni törvény. Harsányi László, a holocaust-megemlékezések miniszteri biztosa a hivatalosan 2004. április 15-én megnyíló budapesti holocaust központról, és arról beszélt, hogy 2004 áprilistól novemberig több mint 70 vidéki megemlékezést tartanak országszerte. /A Nemzeti Kulturális Alapprogram keretében 100 millió forintot különítettek el arra a pályázatra, amelyet a holocaust 60. évfordulója alkalmából létesítendő emlékművek, emlékjelek, rendezvények megvalósulására szántak. A kuratórium elnöke, Ráday Mihály, az alapprogramé Harsányi László miniszteri biztos volt. A beérkezett 305 pályázat összesen 680 millió forintot tett ki, az Alap 100 millió forintját 165 jelentkezőnek ítélte oda a kuratórium. Ebből 34 millió emlékművekre, 30 millió kiállításokra, 24 rendezvényekre és 12 millió filmforgatásra ment el - szolt az ismertetés. Kiemelkedő rendezvényre került sor Niklán, ahol helyreállították a zsidótemetőt, és emlékoszlopot emeltek az áldozatok emlékére./

Gavriel Barshaked, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet tudományos kutatója bejelentette, hogy az egykori deportálási listákkal összefüggésben elkészítették „Nevek” című sorozatuk hetedik kötetét, amely Ugocsa vármegye nagyszőlősi járásáról szól. A holocaust idején a névjegyzékek négy példányban készültek, és azokat legalább hat területen használták fel, így például ezekre építették a zsidók vagyonelkobzását. A kutató elképzelhetetlennek tartotta, hogy ezek a névjegyzékek Magyarországon ne maradtak volna meg. Szita Szabolcs, a holocaust központ tudományos vezetője azt hangsúlyozta, hogy "néven kell nevezni a bűnösöket" és meg kell emlékeznünk az ártatlanul elpusztított áldozatokról. A holocaust tanúságait a mindennapi nevelés részévé kell tenni, mint ahogy a holocaust központ tevékenységének is be kell épülnie a magyar iskolaügybe.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Konrád Györggyel az EU csatlakozás zsidó vonatkozásairól beszélgetett Bálint Éva.

április 5.

1. Az országban lévő összes hitközségi körzetben megünnepelték a Peszach-ot. Először gyűlt össze Peszachra a Schweitzer Baráti Társaság, melynek ünnepét a Hanna étterem felújított emeleti helyiségében rendezték meg. Az ünnepen előadások hangoztak el. Komoróczy Géza professzor az ünnepkel kapcsolatos ókori naptárrendszeréről beszélt, Schweitzer József nyugalmazott főrabbi és Keller Sándor a Haggadához fűzött magyarázatot. A felolvasásban Lakos Andor, Weres György, Keller Sándor, Halász Miklós és Deutsch Dezső vettek részt.

2. Az Országgyűlés nyilatkozatot fogadott el a holocaust emléknapjára Áder János (Fidesz), Lendvai Ildikó (MSZP), Kuncze Gábor (SZDSZ) és Herényi Károly (MDF) frakcióvezetők kezdeményezésére.

Az Országgyűlés Nyilatkozata a Holocaust Emléknapján

Hatvan évvel ezelőtt, 1944. április 16-án vette kezdetét a magyarországi zsidóság gettóba zárása, brutális elkülönítése attól a nemzettől, amelybe született, amelynek nyelvét beszélte, kultúráját, gazdaságát gyarapította, amelynek szabadságáért, függetlenségéért az elmúlt századokban vérével is áldozott.

A zsidótörvényekkel és 1944 tragikus tavaszán a Holocausttal magyar és magyar közé ékelődött a szegény.

Százezreket rekesztettek ki a teljes jogú állampolgárok sorából, hajtottak kényszermunkára, zártak gettóba és deportáltak haláltáborokba. Hatszázezer magyarországi zsidó, roma és politikai üldözött esett áldozatául a tervszerű népiirtásnak. A magyar nemzetet megtizedelő háború tragikus áldozatainak számát tovább növelte az okatlan, elvakult és fékevesztett gyűlölet.

A Holocaust a magyar nemzet tragédiája.

A veszteség még itt él velünk, a fájdalom még nem múlt el.

A magyar millennium évétől - az áldozatok emlékére, minden jóakarátú ember lelkiismeretének ébren tartására és az utánunk jövő nemzedék okulására - április 16. a Magyar Holocaust Emléknapja.

A Magyar Holocaust Emléknapján a Magyar Országgyűlés a magyar nemzet nevében mély részvétellel hajt fejet a Vészkorszak áldozatai és sokat szenvedett túlélői előtt.

Budapest, 2004. április 5.

3. Kőszegen a holocaust Vas megyei áldozataira emlékező kiállítás nyílt korabeli dokumentumok és fényképfelvételek másolataiból a Jurisics várban. A „Csend és borzalom” című tárlatot Szentirmai László, az Oktatási Minisztérium főosztályvezetője nyitotta meg. A vándorkiállítás következő állomása Jánosháza volt.

4. Az ORZSE Doktori Iskolája meghívta az ELTE Történettudományok Doktori Iskolájának előadóit és hallgatóit az Oktogonális teremben rendezett konferenciára. Schönér Alfréd köszöntője után Szita Szabolcs történész a Sztójai kormány által bevezetett zsidótörvényekről tartott előadást. Pusztai Ildikó Az emancipált Rothbaum-Réti család történetét ismertette. Ruff Tibor lelkész a Hatvany-Deutsch családról és a hatvani zsidóságról beszélt, Zolnay Dénes a holocaust emlékek eltűnésének megakadályozásáról beszélt. Saphier Márta Szerb Antal sorsáról, Radnóti Zoltán rabbi a zsidótörvények fogadtatását mutatta be a rabbik ünnepi szónoklataiban és cikkeiben. Illy Luca és Oláh János az oral history módszerével mutatta be a vészkorszakot. A két intézmény vezetői és hallgatói megállapodtak a szorosabb együttműködésben. Évente közös konferenciát, közös kiadványokat terveznek, a doktorandusok áthallgatnak egymás egyetemén.

április 7.

Az Írók Könyvesboltjában mutatta be a Múlt és Jövő Kiadó Goldstein Imre „Elmenőben” című verseskötetét. A szerzővel Pályi András beszélgetett, Kézdy György olvasott fel részleteket a verseskönyvből. Másnap a Spinoza Házban Konrád György, 2004. április 11-én pedig a Bálint Zsidó Közösségi Házban Mezei András mutatta be Nádas Péter amerikai fordítóját.

április 8.

1. A magyarországi holocaust 60. évfordulója alkalmából a Wallenberg parkban rendezett emlékünnepeket az izraeli székhelyű Hasomer Hacair Világmozgalom 16 országból érkezett mintegy 200 fiatal részvételével. Eshar Gershon, a világmozgalom igazgatója és Büchler András, a Hasomer Hacair Magyarország oktatási igazgatója szólt az egybegyűltekhez. A világmozgalom budapesti központját, a Somer Házat 2002 szeptemberében avatták fel a Dohány utcai Zsinagóga szomszédságában.

2. A Zsidó Közéleti Unióból alakult Zsidó - Keresztény Közéleti Unió a Gellért Szállóban tartotta alakuló ülését. A 25-30 fős alakuló ülésen beszédet mondott Fónagy János, Semjén Zsolt, Németh Zsolt Fideszes országgyűlési képviselő, valamint Sík János és Pelle János ügyvivők.

április 9.

1. A Terror Háza Múzeumban „Magyar tragédia, 1944” címmel nyílt időszaki kiállítás a magyarországi holocaust 60. évfordulójára. A kiállítást Szili Katalin, a Magyar Parlament elnöke nyitotta meg. 2004. április 13-án a „Hetediziglen – gyermekek a holocaustban” címmel egészült ki a kiállítás a Terror Házában. Molnár Péter az ÉS 2004. november 26-i számában „Történelemhamisítás, avagy helyszűke a Terror Házában” címmel jelentetett meg írást (12. p.). a Terror Házában rendezett kiállításról. Molnár kifogásolja, hogy a „Pesti Hírlap”-ban 1938. május 5-én „Kiáltvány a magyar nemzet lelkiismeretéhez” címmel az első zsidótörvény ellen megjelent tiltakozást megcsonkítva állították ki a Terror Házában.

2. Az ÉS-ben közölték Szántó T. Gábor „Hazatérés” című novelláját (19-21. p.)

április 10.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban köszöntötték a 80 éves Méray Tibort.

április 13-18.

Az Örökmozgóban a Magyar Nemzeti Filmarchívum „A soá napjai” címmel dokumentumfilmekből készített öt napos vetítéssorozatot a 60 évfordulóra. Levetítették Jancsó Miklós „Jelenlét”, „Második jelenlét”, „Harmadik jelenlét”; Volker Koepp „Zwilling úr és Zuckermann asszony”, „Czernowitzi napok”; Virág Katalin - Böröcz László „Aki értette a virágok nyelvét – Löw Immánuel (1854-1944)”; Bárány László „Soá napja”; Clara Glynn „Találkoztam Adolf Eichmannal” című dokumentumfilmeket.

április 14.

1. Móse Kacav Izrael államelnök Budapestre jött a Páva utcai Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékhely megnyitójára, és megbeszélést folytatott Medgyessy Péter miniszterelnökkel a parlamentben. A háromnapos látogatás kezdetén a magyar rendőrség egy palesztin robbantási terv nyomára bukkant, melynek célpontja egy magyarországi zsidó múzeum volt. Ezért az izraeli elnök látogatását, és a holocaustra emlékező rendezvényeket szigorú biztonsági intézkedések kísérték. /A terrorcselekmény előkészítésének gyanújáról folyó eljárást 2004 szeptemberének végén szüntette meg a Fővárosi Ügyészség./ A Medgyessy Péterrel folytatott tárgyalásuk során a kétoldalú kapcsolatokat, gazdasági és kulturális kérdéseket tekintettek át. Kacav találkozott Mádl Ferenc köztársasági elnökkel, Kovács László külügyminiszterrel, Orbán Viktor volt miniszterelnökkel, és beszédet mondott a magyar parlamentben. Kacav ellátogatott a Dohány utcai templomba, megtekintette a Zsidó Múzeumot és a Wallenberg emlékparkot is. A Mazsihisz Síp utcai székházában díszbédet adtak tiszteletére, ahol a hitközség vezetőin kívül jelen volt Várnai Judit izraeli nagykövete és Arthur Schneier New York-i főrabbi is. Kacav sófárt ajándékozott a hitközségnek, amelyet Tóth Emil főkántor meg is szólaltatott. Az államelnök leleplezte a látogatásának tiszteletére készült emléktáblát a Dohány utcai templom falán. Az ELTE ünnepi közgyűlésén a pedagógia tudomány díszdoktorává avatták Móse Kacavot. Az ünnepségen részt vett Mádl Ferenc köztársasági elnök és felesége, Mádl Dalma, továbbá Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke, Judith Varnai Shorer, Magyarország izraeli nagykövete és Gila Kacav, az izraeli elnök felesége. Az izraeli elnököt köszöntötte Klinghammer István rektor, a laudációt Hunyady György, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karának dékánja mondta el.

2. Mandur László, az Országgyűlés alelnöke a Parlamentben fogadta John P. Reeve, a Bnai B'rith zsidó szervezet európai elnökének személyes megbízottját.

3. Szombathelyen a holocaust 60. évfordulója alkalmából emlékülést és konferenciát rendeztek "Zochár - Emlékezz!" címmel. A konferencián előadást tartott Weiss András, Bécsben élő professzor, a holocaust Szombathelyről elszármazott túlélője, Schöner Alfréd főrabbi, Szita Szabolcs történész és Hlava Baruh, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet munkatársa.

4. Az Uránia moziban rendezett Holocaust emléknapon Boross Péter volt miniszterelnök és Schiffer János főpolgármester-helyettes mutatta be Haraszi György - Antall Péter - Gedai Csaba „Zsidó síremlékek Budapesten” című 280 oldalas, öt budapesti zsidó temetőt bemutató albumát. A Nemzeti Kegyeleti Bizottság gondozásában megjelent kötethez Mádl Ferenc köztársasági elnök és Schweitzer József nyugalmazott főrabbi írt bevezetőt. A farkasréti, a Csörsz utcai, az óbudai, a salgótarjáni úti és a Rákoskeresztúri zsidótemetőt ismertető könyv bemutatóján felolvasták Medgyessy Péter miniszterelnök levelét. A bemutatón Gryllus Dániel és Gryllus Vilmos működött közre. Levetítették a „Volt egyszer egy kis zsidó” című zenés filmet, valamint „A kifutópálya” című német filmet is a waldorfi láger túlélőiről. A Holocaust emléknapra Waldorf polgármestere is Budapestre érkezett, vele tartotta városi múzeum igazgatója, valamint a film rendezői, Malte Rauch és Eva Voosen is.

5. A Bálint Zsidó Közösségi Házban bemutatták Szász János „A holocaust szemei” című, 25 holocaust túlélő visszaemlékezései alapján készített alkotását. A filmet a Steven Spielberg Soah Alapítvány megbízásából készített a rendező. Az MTV1 is ezen az estén tűzte műsorára a filmet.

április 15.

1. „A holocaust áldozatainak magyarországi emléknapja” előestéjén tartották az állami holocaust megemlékezések megnyitóját. Megnyitották a budapesti Holocaust Emlékközpontot a Páva utcában. Ezzel egyidejűleg Auschwitzban megnyílt az új magyar állandó kiállítás, míg Jeruzsálemben és Washingtonban is megemlékezést tartottak. A budapesti és a külföldi megemlékezések helyszíneit műholdas kapcsolattal kötötték össze, az eseményeket a Magyar Televízió egész napos műsorban közvetítette. A budapesti „Holocaust Emlékközpont” megnyitására részt vett Szili Katalin, az Országgyűlés elnöke, Göncz Árpád korábbi köztársasági elnök, Orbán Viktor korábbi kormányfő, a meghívottak között helyet foglalt több miniszter, a parlamenti pártok képviselői, a történelmi egyházak vezetői, közéleti személyiségek. Az Emlékközpont megnyitására érkezőket egyetlen hegedű hangja fogadta a Páva utcában a felújított zsinagóga udvarán. Az ünnepség narrátora Gáti Oszkár színművész volt, közreműködött Fekete László főkantor és a Liszt Ferenc Kamarazenekar. Megnyitó beszédében Medgyessy Péter miniszterelnök a holocaustot nemzeti sorstragédiának nevezte. Móse Kacav, Izrael Állam elnöke beszédében Zsolt Béla „Kilenc koffer” című memoárja alapján idézte a borzalmakat. Majd úgy fogalmazott, hogy „ez a múzeum szimbolizálja Magyarország felelősségvállalását azért a szerepért, amit betöltött hatszázezer zsidó elpusztításában, akikért ő felelősséggel tartozott a háború alatt”. Mádl Ferenc köztársaság elnök kegyeleti beszédében arról szólt, hogy „a bűnös közreműködők itt éltek, a vétkes bűnös közönye itt működött...Ez az intézmény nem csak a mártír zsidóság emlékhelye. Mindnyájunké. Az egész magyar társadalomé. Érző és gondolkodó ember számára nincsen kétféle halott, kétféle áldozat” - mondta az „emlékező közösséghez” intézett beszédében az államfő. A felújított Páva utcai zsinagógát, és a hozzáépített modern épületrészt Székely Gábor kuratóriumi elnök és Hiller István kulturális miniszter nyitotta meg hivatalosan. Hiller István azt mondta, hogy „a holocaust nem zsidó ügy, nem cigány ügy, hanem ösztársadalmi ügy, egyetemes emberi kérdés, amelyet önmagában sem egy felekezet, sem egy csoport, sem egy párt nem tud oldani”.

2. A fővárosi önkormányzat, a Hallgatói Önkormányzatok Országos Központja, a Fővárosi Diákönkormányzat Szövetsége, a Zsidó Ifjúsági Szervezetek és a Fővárosi Cigány Önkormányzat a Madách téren tartott megemlékezést. Több ezer diák a Madách térről a VII. kerületi Kertész, a Király és a Dohány utca irányába égő fáklyákkal elindulva, élő lánccal vették körbe az egykori gettó területét, ahol 1944 végén 60 ezer embert zsúfoltak össze. A Madách térre visszaérkező emlékező közösség előtt Schiffer János főpolgármester-helyettes arról beszélt, hogy az akkori Magyarország területén az első gettót 1944. április 16-án, Kárpátalján, Munkácson létesítették. Gergely Dezső lelkész roma nyelven elmondott imával emlékezett meg a holocaust cigány áldozatairól, majd Fekete László főkantor és Verő Tamás rabbi mondták el a kaddist. A téren elhelyezett kivetítőkön holocaust-túlélők visszaemlékezéseit hallhatták a résztvevők, majd egyperces csenddel gyászolták az erőszak minden áldozatát. A Madách téri rendezvény végeztével a fáklyás menet a Duna-parton a Lánchíd pesti hídfőjéhez vonult, ahol némán emlékezett az 1944-ben a folyóba lőtt áldozatokra.

3. „Az elárult állampolgár” címmel Auschwitzban rendezett új magyar kiállítást Magyar Bálint oktatási miniszter nyitotta meg. A Varga László történész főszervezésében létesített új magyar pavilon avatására középiskolások társaságában utazott a magyar miniszter Lengyelországba. Magyar Bálint „Minden a szavakkal kezdődik” című, a holocaust családi vonatkozásait is felidéző írását a Népszabadság 2004. április 15-i száma közölte a 14. oldalon. A koncentrációs tábor 438 ezer magyar foglyának emléket állító első magyar kiállítás 1965-ben készült el az Auschwitz-Birkenai Állami Múzeumban, ezt váltotta fel 1979-ben a Horn Emil által rendezett, de másfél éve lebontották a tárlat. A megújított magyar kiállítás forgatókönyvét Rajk László építész közreműködésével Kádár Gábor és Vági Zoltán történész, a látványterveket Rajk László készítette. Az Auschwitz I. tábor 18-as barakkjában kapott helyet a magyar kiállítás, melynek létrehozása során elvégezték az épület rekonstrukcióját is. A tervezés és a kivitelezés összköltsége 220 millió forint volt. Rajk László „Az elárult állampolgár - A magyar holocaust emlékére” címmel mondott beszédet a kiállítás 2004. április 16-i megnyitóján. A beszéd szövege megjelent az ÉS 2004. május 21-i számában (9. p.). Auschwitzban az emlékezőkkel tartott Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi is, és szólt az egybegyűltekhez. Radnóti Zoltán rabbi emlékbeszéde megjelent az Új Élet 2004. május 15.

számában (5. p.). Az auschwitzi magyar pavilon kiállításairól Holtzer Lóránt írását közölte a Szombat 2004/6. száma (18-21. p.). Rajk Lászlóval Kovács Gábor készített interjút (21-22. p.).

4. Áder János, a Fidesz frakcióvezetőjének kezdeményezésére a déli harangszó után az ország egyperces néma gyásszal emlékezett a vészidőszak kezdetének 60. évfordulójára. Ekkor a Magyar Televízió, a Magyar Rádió és több kereskedelmi médium is egyperces csenddel tisztelt meg a holocaust mártírjainak emléke előtt. A közszolgálati televíziók mindegyike megemlékezett a holocaust áldozatairól. A legtöbb műsort a Duna Televízió közvetítette. 2004. április 15-én kora délutántól a környező országok zsidóságának sorsáról készített dokumentum műsorokat sugároztak. A hatvanadik évfordulóra Auschwitzban új kiállítást készítettek a csehek, és a szlovákok is, a közeljövőben újítják meg tárlatukat a franciák, a belgák és az oroszok. „Holocaust Romániában”, illetve a „Zsidóüldözés Szlovákiában” című összeállítások után a magyarországi zsidókra emlékezett a Duna Tv. Levetítették a Löw Immánuelről készült „Aki értette a növények nyelvét” portréfilmet, a Virág Terézről készült „Mély kútba tekinték” című dokumentumfilmet. Az mtv1 csatornán Baló György vezette a körkapcsolásos közvetítést, amely a budapesti, az auschwitzi, a New York-i, a jeruzsálemi és a berlini megemlékezésekről tudósított. Esténként zsidó témájú filmeket vetítettek, köztük Fábri Zoltán „Nappali sötétség”, Szabó István „A napfény íze”, Szász János „A holocaust szeméi”, Sándor Pál „Szerencsés Dániel”, Sipos András „Igazak” című filmjeit, valamint „A kápó” című francia-olasz filmdrámát.

5. Jeruzsálemben a Yad Vasem Emlékparkban gyászszertartással és Gedő Ilka grafikusművész képeiből nyílt kiállítással emlékeztek a magyarországi holocaust áldozataira.

6. Az Amerikai Kongresszus kupolaépületében rendezett megemlékezésen Elie Wiesel Nobel-békedíjas író mondott beszédet a magyarországi holocaust 60. évfordulóján. Az emlékezés végén Tom Lantos képviselő, Joseph Lieberman szenátor, Randolph Braham történész, Arthur Schneier rabbi, Judea Pearl, a The Wall Street Journal Pakisztánban meggyilkolt Daniel Pearl újságíró édesapja gyertyát gyújtottak. A zsúfolásig megtelt teremben a megemlékezés végén katonai tiszteletadás mellett vonultatták fel azoknak az amerikai hadosztályoknak a zászlait, amelyek koncentrációs táborokat (Dachau, Falkenau, Buchenwald) szabadítottak fel. A Washingtoni Holocaust Emlékmúzeumban rendezett ünnepségen Simonyi András magyar nagykövet, Marc Grossman amerikai külügyminisztériumi államtitkár, Theodore Edgar McCarrick bíboros, Washington érseke mondott beszédet.

április 16.

A Páva utcai központban a hivatalos megnyitó másnapján mintegy 500 meghívott részvételével zártkörű megemlékezést tartottak a vészidőszak legidősebb, még élő üldözöttei és az embermentők számára. Demszky Gábor főpolgármester az egész magyarság nevében bocsánatot kért a magyar zsidóságtól "azért a bűnért, amit 1938 és 1944 között a magyar politikai közösség elkövetett ellenük. A magyar hatóságok 1944-es bűnsegédletéhez az erkölcsi talajt a Horthy-rendszer negyedszázados antiszemita és rasszista közselleme és a magyar törvényhozás által meghozott zsidótörvények teremtették meg" - mondta Demszky Gábor. Darányi András, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány ügyvezető igazgatója arról szólt, hogy a magyar társadalom mindeközéig nem nézett szembe a holocausttal. A megemlékezésen felolvasták a három legfőbb közjogi méltóság: Mádl Ferenc köztársasági elnök, Medgyessy Péter kormányfő és Szili Katalin, az Országgyűlés elnökének a napilapokban is megjelentetett közös üzenetét. Délben Verő Gábor történész gyújtott gyertyát az áldozatok nyolc méter magas emlékfala előtt, majd Göncz Árpád volt köztársasági elnök és Demszky Gábor kezdte meg a holocaust magyar áldozatai nevének felolvasását. A neveket három napon át, éjjel-nappal sorolták az arra önként jelentkezők a három napon át folyamatosan nyitva tartó intézményben. Az utolsó felolvasó Szili Katalin házelnök volt, Erdő Péter esztergomi érsek is a felolvasók között volt. A sötétített üvegfalra lézeres technikával került fel az eddig ismert 60 ezer név. A nevek mellett elhelyezett üres üveglapok jelképezik az összes, mintegy 600.000 magyar áldozatot, akiknek a nevét folyamatos kutatás nyomán örökítik majd meg a falon, továbbá az Emlékközpont adatbázisában. A Magyar Posta a holocaust 60. évfordulójára bélyeget bocsátott ki, amelyet az

Emlékközpontban a megnyitó napjaiban a kihelyezett alkalmi postahivatalban első napi bélyegzéssel lehetett megvásárolni. Az Emlékközpont az „Auschwitz Album” időszak kiállítás nyílt meg. Az 1944-ben Auschwitzban készült fotókat tartalmazó album eredeti példányát az izraeli elnök egynapos megőrzésre adta át az emlékhely megnyitóján Hiller István kulturális miniszternek. A 235 képet az auschwitzi SS azonosítási szolgálatának vezetője és asszisztense készítette, a fotók egy magyarországi, kárpátaljai transzport sorsát dokumentálják. Az unikális fotókat a tábor felszabadításakor egy SS-barakkban találta meg a meleg ruha után kutató Jákob Lili 1945 áprilisában. Jákob Lili 1948-ban Amerikába emigrált, az albumot 1980-ban a jeruzsálemi Yad Vasem Intézetnek adományozta. Az album fotóiból 150 kép volt látható a Páva utcai tárlaton, a többi számítógépen lehetett megtekinteni. „Az Auschwitz Album” című kiállítás mellett a „Hűlt hely” című azokat a helységneveket sorolta fel, ahonnan egykor embereket hurcoltak el, míg a „Porrajmos emlékezete” című kiállítás a roma áldozatoknak állított emléket képek és dokumentumok segítségével. Az ÉS 2004. április 16-i számában Kőbányai János „A holocaust, mint narratíva” (8-9. p.); Majsai Tamás „Testvéri gondolatok” (10-11.p.); Iványi Tibor „A Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség és a Wesley János Lelkészképző Főiskola a Soá hatvanadik évfordulóján”(11. p.); és Darányi András – Zsolt Péter „El nem mondott beszéd” (12. p.) című írásai jelentek meg. Majsai és Iványi bejelentették, hogy egyházaik istentiszteleteket tartanak a soá áldozatainak emlékére. Az ÉS 2004. június 11-i számában Sanders Iván „Emlékközpont” és Gervai András „Fejlesztés alatt” című glosszájában a holocaust megemlékezéseken szerzett személyes élményeiről írt (16. p.). Fencsik Flóra „Tárgyilagosan” című cikkében a Páva utcai épület és ünnepség felemelő voltáról írt az ÉS 2004. április 23-i számában (15-16.p.). Kőbányai álláspontját vitatta Orbán Katalin az ÉS 2004. április 23-i számában „Végzetes vakság és talajgyökér” című írásában (16. p.). Kőbányai János „Auschwitz-album, ha magyar” címmel az ÉS 2004. szeptember 24-én megjelent írásában a kiadvány és terjesztésének hiányosságait teszi szóvá. Rényi András és Rényi Ágnes az ÉS következő évi, 2005. január 14-i számában közölt tanulmányt „Történetnélküliség és sorstalanság – A Terror Háza és a Páva utcai emlékközpont holocaust-kiállításairól” címmel (10-12. p.) A nyitás utáni első hétvégén Claude Lanzmann, Dömötör Péter, Groó Diána, Jóka Daróczi János, Muszatics Péter, Sipos András és Varga Ágota – filmjeit vetítették le az Emlékközpontban a Soáról és a Porrajmasról. Az emlékhely oktatási programja, a próbatanítások és tárlatvezetések 2004. április 27-én kezdődtek meg. A tanév júniusi befejezéséig mintegy ezeröttszáz diák látogatott el rendhagyó történelemóra keretében a Holocaust Emlékközpontba. A kihelyezett történelemórák programjában 32 iskolai csoport vett részt. Ezek közül 27 középiskolai (13 budapesti gimnáziumi, 8 budapesti szakközépiskolai, 2 vidéki gimnáziumi, 4 vidéki szakközépiskolai) és 5 általános iskolai csoport volt. A tárlatvezetési programba 28 iskolai csoport kapcsolódott be, ezen belül 23 középiskolai (6 budapesti gimnáziumi, 10 budapesti szakközépiskolai, 6 vidéki gimnáziumi, 1 vidéki szakközépiskolai és 5 általános iskolai csoport).

április 16-18.

„A holocaust Magyarországon - hatvan év után európai perspektívában” címmel rendezett háromnapos nemzetközi konferenciát a Holocaust Dokumentációs Központ Közalapítvány a Magyar Tudományos Akadémián. A konferencián több mint ötszázan vettek részt, ötvenkét kutató tartott előadást. A rendezvény főszervezője Molnár Judit történész volt, a konferencia célja a magyar holocaustra vonatkozó legfrissebb kutatási eredmények megismertetése volt. A tanácskozásra neves külföldi előadók érkeztek az Egyesült Államokból, Kanadából, Izraelből, Németországból, Franciaországból, Lengyelországból, Romániából és Olaszországból. A levezető elnök Ormos Mária akadémikus volt. Hiller István kulturális miniszter a kormány nevében köszöntötte a konferencia résztvevőit. A konferenciát köszöntötte Vizi E. Szilveszter, az MTA elnöke, aki a "Tudomány a társadalomért" akadémiai díjjal tüntette ki a 82 éves Randolph L. Braham professzort, a New York-i Rosenthal Holocaust Intézet igazgatóját. Az erdélyi születésű amerikai tudós „Gondolatok a magyarországi holocaustról hatvan év után” címmel tartott referátumot. Tartott előadást Simone Veil, a francia Soá Emlékalapítvány elnöke, Paul A. Shapiro, a Center for Advanced Holocaust Studies igazgatója, David Bankier, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet igazgatója

is, majd a résztvevők szekciókban tanácskoztak. A cigányok körében végrehajtott tömeggyilkosságokról Michael Zimmermann, a németországi bochumi Ruhr Universität professzora és Bársony János, a Roma Polgárjogi Alapítvány kisebbségkutatója beszélt. Az "Elfelejtett üldözöttek" szekcióban előadások hangzottak el a homoszexuálisok és a Jehova tanúi üldöztetéséről. A konferencia első napján a holocaust előzményeivel két szekcióban foglalkoztak, a zsidómentéssel foglalkozó szekció munkáját pedig Ungváry Krisztián történész és Jehuda Don izraeli professzor irányította. Az előadók között volt Hajdú Tibor, Litván György, Karsai László, Gergely Jenő, Szita Szabolcs, Schweitzer Gábor és Hernádi Miklós. Horváth Rita és Sanders Iván a Soá irodalmi feldolgozásáról tartott előadást a főleg történeti témákkal foglalkozó konferencián. A második napon négy szekció elemezte a voltaképpeni holocaust eseményeit. Románia és Észak-Erdély szekcióban a helyszínről érkezett szakértők tartottak előadásokat, a nem zsidó üldözöttek szekciójának munkáját Szita Szabolcs vezette. Szilágyi Ernő memoárjáról Novák Attila tartott előadást, Bence György Hannah Arendt munkásságát elemezte. A harmadik napon főleg a holocaust utóéletével foglalkoztak a szekciók Karsai László vezetésével. Az előadók között volt Kovács M. Mária, a CEU munkatársa, Gárdonyi Máté, a Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola tanára, Endreffy Zoltán, a Miskolci Tudományegyetem oktatója, Szita Szabolcs, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány tudományos igazgatója, Kovács András, a CEU munkatársa, Varga László, Budapest Főváros Levéltára, Kádár Gábor, a Debreceni Tudományegyetem oktatója, Erős Ferenc, az MTA Pszichológiai Intézetének kutatója, Pók Attila, az MTA Történettudományi Intézetének munkatársa. A konferenciáról a Szombat 2004/6. számában olvasható Peremeczkó Szilvia elemzése (23. p.). Novák Attila Szilágyi Ernő visszaemlékezéseiből a Szombat 2004/5. számában közölt részleteket (17-25.p.)

április 17-19.

A már 12 éve hagyományosan megrendezett „Az Élet Menete” zárándoklaton először vett részt magyarországi csoport. Ebből az alkalomból Mádl Ferenc köztársasági elnök levélben köszöntötte a zárándoklat mintegy 850 magyar résztvevőjét. A levélből részleteket közöltek napilapok. Az utat magyar részről Gordon Gábor, Meir Zohár és Verő Tamás rabbi szervezeték. A háromnapos út költségeihez 5000 forinttal kellett hozzájárulni, az eredetileg meghirdetett hatszáz helyre ezer fő jelentkezett. A kezdeményezést művészek és közéleti személyiségek – Csonka András, Bíró Eszter, Horgas Eszter, Kézdy György, Hegedűs D. Géza, Székelyi József, Till Attila színművészek, Gothár Péter filmrendező, Király Linda énekes, Varnus Xavér orgonaművész, Növényi Norbert sportoló – is támogatták. Budapestről és vidékről 18 autóbussz indult fedélzetén Gulyás Kálmán egyházi ügyekért felelős címzetes államtitkárral, Radnóti Zoltán és Verő Tamás rabbikkal, Fekete László főkántorral, Judit Várnai leköszönő izraeli nagykövettel, Tomi Lapid és Jisrael Meir Lau izraeli askenázi főrabbiakkal. „Az Élet Menete” Auschwitzból indult, a résztvevők a magyarországiakkal az élen, gyalogosan tették meg a három kilométeres távolságot a birkenauai táborig. A háromnapos eseményen 49 országból több mint hétezeren emlékeztek a holocaustról.

április 13-17.

A koncentrációs táborok felszabadításának 59. évfordulóján az Oktatási Minisztérium ötnapos tanulmányi kirándulást szervezett Auschwitzba. Az úton résztvevőket az Oktatási Minisztérium és a Történelemtanárok Egylete pályázati úton választotta ki, a költségeket a tárca fedezte. Az emléktúrán 25 diák és 10 pedagógus vett részt, végigjárják a lágerekből kialakított emlékhelyeket, megtekintik az Auschwitz-Birkenau koncentrációs tábort.

április 17.

1. A magyarországi holocaust 60. évfordulójára időzítve három évvel az amerikai megjelenés után magyar nyelven is kiadták „A holocaust krónikája” című átfogó amerikai képes kronológiát. A Park Kiadó által megjelentetett magyar változatot Karsai László történész vetette egybe az eredeti amerikai kiadással. A kiegészítésekkel egészen 2003-ig naprakész kötet készült.

2. A Mazsike Klubban felolvasóesten emlékeztek a holocaust áldozatainak emléknapijára. Közreműködött Székely Magda, Kertész Ákos, Szántó T. Gábor.

április 18.

1. Szentendrén az egykori zsidó iskola és zsinagóga falán elhelyezett emléktáblánál Schweitzer József nyugalmazott főrabbi és Miakich Gábor polgármester emlékezett a soára.

2. Pécselt Szili Katalin házelnök mondott beszédet a holocaust évfordulóján. Az egykori gettó falán lévő emléktáblánál az országgyűlés elnöke, Kékes Ferenc, a Baranya Megyei Közgyűlés elnöke, Toller László polgármester, és a TEDISZ képviselői helyeztek el koszorút

3. A Holocaust Emlékközpont megnyitása utáni első hétvégén a nagy érdeklődés miatt meg kellett hosszabbítani a nyitva tartást. Az eredetileg tervezett 18 órás zárás helyett az épület addig tartott nyitva, amíg az összes várakozó be nem jutott. Karsai László történész szerint a megemlékezések legfontosabb üzenete az, hogy az antiszemitizmus nem szalonképes. A tíz évvel korábbi holocaust megemlékezésekkel összehasonlítva a történész az akkori rendezvények egy részét, „különösen a konferenciát” botrányosnak tartotta. Feldmájer Péter a Szombat 2004/6. számában ehhez hasonló véleményének adott hangot „A Mazsihisz szereptévesztése” című cikkében (14. p.). A Mazsike elnöke szerint a 60. évfordulóra a hitközség elvesztette kizárólagos szerepét a holocausttal kapcsolatos kérdésekben, a dominancia ezután már a Páva utcáé lesz, mint ahogy az ünnepek szervezésében is a minisztérium és a Holocaust Dokumentációs Központ volt a meghatározó a Mazsihisszel szemben – véli a szerző.

4. A csillaghegyi evangélikus gyülekezet holocaust emléknapot rendezett a békásmegyeri templomban Donáth László evangélikus lelkész, országgyűlési képviselő szervezésében.

5. A dél-pesti körzetben a XXIII. Török Flóris utcai általános iskola nyolcadikosainak 20 fős csoportját fogadták. A megemlékezésen holocaust túlélők mondták el élményeiket, mutattak be birtokukban lévő dokumentumokat a holocaustról, majd a zsidó tradíciókról beszéltek a diákoknak.

6. Az Erzsébetvárosi Közösségi Házban tartotta holocaust megemlékezését a Keresztény - Zsidó Társaság. Szécsi József főtitkár és Demeter Tamás alpolgármester köszöntője után Haraszti György történész és Szilárd Gyula iparművész emlékezett a holocaustra.

7. Zuglóban a kerület iskoláinak tanulóit Kardos László kántor fogadta a holocaust napon, Iványi Gábor metodista lelkész a nap jelentőségéről beszélt, Dominusz Anna vallásnővér pedig bemutatta a templomot.

április 19.

1. Mádl Ferenc köztársasági elnök a holocaust izraeli emléknapija alkalmából részvét-táviratot küldött Jeruzsálembe.

2. A Micve Klubban rendezett holocaust megemlékezés vendége volt Randolph L. Braham, aki a magyarországi holocaust 60. évfordulóján tartott előadást. Az eseményen megjelent Horváth Csaba, a II. kerület polgármestere is.

április 21.

1. A hivatalos magyarországi látogatáson tartózkodó Johannes Rau német államfő szerdán látogatást tett a budapesti Holocaust Emlékközpontban. A Páva utcai intézményben a német elnököt Székely Gábor, az Emlékgyűjtemény Közalapítvány kuratóriumi elnöke fogadta. Átadta a vendégnek a holocaust 60. évfordulója alkalmából az alapítvány által kiadott „Ezüst emlékérem” egy példányát.

2. Heller Ágnes „Modernitás és terror” címmel tartott több részes előadást a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

április 22.

1. A Mazsike Festészetet Kedvelők Klubja Keserű Ilona kiállítását tekintette meg a Ludwig Múzeumban a festőművésznő kalauzolásával.

2. Pelle János „A gyűlölet beszéde” című könyve kapcsán konferenciát rendezett a Batthyány Lajos Alapítvány és a Magyar Polgári Együttműködés Egyesület. A konferenciát Granasztói György nyitotta meg, előadást tartott Pelle János történész, Kovács M. Mária, a CEU professzora, Gróh Gáspár, a Köztársasági Elnöki Hivatal társadalompolitikai főosztályának vezetője, Szita Szabolcs, a Holocaust Dokumentációs Központ tudományos vezetője, és Martonyi János, a Magyar Polgári Együttműködés Egyesület elnöke.

2. A Nyílt Társadalom Archívum felkérésére tárlat nyílt a Centrális Galériában „Auschwitz 1945-1989 Rekonstrukció” címmel. A kiállítás az egykori koncentrációs tábor területén 1965-ben és 1980-ban berendezett kiállítások anyagából, illetve az azokból kihagyott dokumentumokból készült. A kiállítást Rév István rendezte és nyitotta meg, a megnyitó beszéd olvasható az ÉS 2004. május 7-i számának 15 oldalán. A kiállítás erénye, hogy a holocaust utáni idők antiszemitizmusát is dokumentálja. A kiállítás online verziója felkerült a Nyílt Társadalom Archívum honlapjára is: www.osa.ceu.hu. A kiállításról Ungváry Krisztián a Magyar Narancs 2004. május 20-i számában „Az emlékezés torzulásai” címmel közölt kritikájával Novák Attila vitatkozott a Szombat 2004/szeptemberi számában „A relativizálás határán” című írásával (16-17. p.).

április 23.

1. A The Economist a magyar holocaustról, és annak megítéléséről közölt írást a 2004. április 23-án megjelent számában. Az elemzés szerint a Páva utcai Emlékmúzeum megnyitása azt mutatja, a zsidók iránti támogatás "a keserves magyar politikai élet" ritka konszenzusos elemeinek egyike." A lap megemlítette, hogy a Fidesz vezette előző kormány holocaust-emléknapot honosított meg. A cikk felidézi, hogy Orbán Viktor korábbi miniszterelnök a „Magyar Nemzetben” a magyar holocaustot a nemzet szívéen ejtett sebnek nevezte.

2. A Gozsdu-rehabilitációról, mint a védett zsidó negyed részéről írt az ÉS 2004. április 23-án megjelent számában Eva M. Amichay Tel-Avivból (16. p.). 2004 júniusának közepén a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) kezdeményezte a pesti zsidónegyedként ismert Belső-Erzsébetváros ideiglenes területi védelmét. 2004. szeptember elején a Spinoza Házban vitát rendeztek „A zsidó negyed rehabilitációjának esélye” címmel, a neves szakemberek és politikusok részvételével folyó vitát Eva M. Amichay izraeli városgazdász vezette. A Szombat 2004/decemberi számában Amichay a Czigler Győző által tervezett Gozsdu-udvarban és a zsidó negyedben elindult bontások-rontások kapcsán a terület történetéről írt tanulmányt a Szombat 2004/decemberi számában „Egy kultúrát akartak felszámolni” (19-21. p.) címmel.

április 24.

1. A Mazsike Klubban születésnap beszégetést folytatott Popper Péterrel Garai Péter.

2. Békés Pál a Holocaust Emlékközpont megnyitóján elmondott megemlékezése jelent meg a Népszabadság 2004. április 24-i számának „Hétvége” mellékletében „A hűlt hely” címmel (4. p.).

április 25.

Miskolcon a zsinagógában két jótékonyági koncerteket rendeztek a miskolci zsinagóga felújításáért. Fellépett Varnus Xavér orgonaművész, Tokody Ilona, Gregor József és a Reményi Ede Kamarazenekar. Az év második felében a városi önkormányzat támogatásával elkezdődött a miskolci zsinagóga külső helyreállítása, valamint a környék zsidó temetőinek feltérképezése.

április 27.

Prágában a „Jewish Heritage in the European Heritage” című konferencia nyitó előadását Konrád György tartotta. A beszéd megjelent az ÉS 2004. június 11-i számában (3-4. p.) „Zsidó örökség az európai örökségben” címmel.

április 28.

1. A Komáromban rendezett Holocaust konferenciát Gulyás Kálmán, a Miniszterelnöki Hivatal címzetes államtitkára nyitotta meg. A négy történelmi egyház képviselői az önvizsgálatot, a

bocsánatkérést és a megbékélést szorgalmazták előadásaikban a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat által rendezett konferencián. Agócs István, a megyei közgyűlés elnöke bejelentette: a közgyűlés a városi önkormányzattal együttműködve felújíttatja a tulajdonát képező volt tatai zsinagóga épületét, annak kertjében holocaust-emlékhelyet alakítanak ki.

2. A Bocskai úti egykori lágymányosi zsinagóga - jelenleg a TIT természettudományi stúdiója – falán emléktáblát avattak a holocaust 60. évfordulója alkalmából. Beszédet mondott Molnár Gyula (MSZP), a kerület polgármestere, Kovács Gábor a lágymányosi körzet elöljáróságának tagja, Kardos Péter főrabbi, Juhász Nagy Ágnes a TIT Stúdió vezetője. A kerületi önkormányzat és a BZSH által közösen készített emléktáblát Molnár Gyula és Kardos Péter leplezte le. Az eseményen jelen volt Csapody Miklós, a körzet országgyűlési képviselője, valamint Streit Sándor, a BZSH elnöke, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató, és Tordai Péter, a Mazsihisz alelnöke is. Az Új Élet 2004. május 15-i számának 4. oldalán a Bocskai úti hitközség történetéről jelent meg összeállítás.

április 29.

Turán Tamás tartott előadást a Magyar Hebraisztikai Társaság nyilvános ülésén az ELTE BTK kari tanácstermében (VIII. Múzeum krt. 4.) „A héber központozás – Adalékok a héber írás és olvasás történetéhez az ókortól a 18. század elejéig” címmel.

április 30.

Az ÉS 2004. április 30-án megjelent számában Fischer István „Változatok pár ezer zsidóra” (17 p.) című indulatos írásában az ausztriai Strasshof környékére deportált zsidók sorsával foglalkozott. Az írás hangneme és pontatlanságai miatt tiltakozott Karsai László és Molnár Judit „Kasztner Rezső – hős vagy áruló?” című írása az ÉS 2004. május 14-i számában (13. p.), valamint Schmidt Mária az ÉS 2004. május 7-i számában „Helyreigazítás” címmel (16. p.). Ungvári Rudolf ugyancsak az ÉS 2004. április 30-i számában jelentetett meg cikket „Üriember nem zsidózik, a többieknek pedig tilos” címmel (3. p.). A lap következő, 2004. május 7-i számában Á. Serey Éva csatlakozott Ungvári írásához „Mikor nincs antiszemitizmus?” című írásával (16. p.). Shlomo Stern, a Jeruzsálemi Egyetem professzora az ÉS 2004. július 2-i számában vette védelmébe Kasztnert (2. p.). Fischer István az ÉS 2004. július 9-i számában „Legendák és történelem” című írásában folytatta a történészek, és Kasztner elmarasztalását (17-18. p.), Devecseri László, Nagy Sz Péter és Grün B. Sándor hozzászólásával a vitát a szerkesztős lezártak tekintette.

2004. április végétől három hónapon át folyamatosan vetítették Claude Lanzman „Shoah” című kilenc és fél órás dokumentumfilmjét a Terror Házában. Az április 27-i díszbemutatóra a magyar fővárosba érkezett a francia rendező, aki Szász János laudációja után bevezetőt mondott az 1985-ben elkészült alkotásához. Elmondta, hogy 1974-ben kezdett filmjén dolgozni; az anyaggyűjtés, a szemtanúk és túlélők felkutatása, a forgatás, valamint az utómunkák több mint tíz évig tartottak. A tizennégy országban felvett, több mint 300 órányi anyagból Lanzmann öt év alatt vágta össze a végleges, 570 percnyi alkotást. A rendező a filmben egyetlen másodperc archív felvételt sem használt. A Toldi moziban levetítették Alfred Hitchcock „A lágerek emléke”; Cathérine Clay „A harmadik birodalom gyermekei” valamint a „Harc az életért” című, és Varga Ágota „Porrajmos és Feketelista” című filmeket.

Április közepén nyílt kiállítás Féner Tamás fotóművész magyarországi zsidók körében készített fotóiból a krakkói zsidó kultúrházban. A megnyitón Schweitzer József méltatta a művész képeit.

A magyarországi Keresztény - Zsidó Társaság megalakulásának 13. évfordulóján a margitszigeti Nagyszállóban látta vendégül a Budapestre érkezett Sir Sigmund Sternberget, a Nemzetközi Keresztény - Zsidó Társaság, illetve a Keresztény - Zsidó Moszlim Társaság alapítóját. A vacsorán részt vett Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Domán István főrabbi, Lazarovits Ernő

a Mazsihisz képviselőjében, továbbá Feldmajer Péter a Mazsike elnöke és Tamás Bertalan, a társaság főtitkára.

A szegedi zsinagógában Markovics Zsolt főrabbi avatta be a szegedi zsidóság múltjába a Római Katolikus Hittudományi Főiskola és a Karolina Művészeti Középiskola hat osztályának hallgatóit a holocaust 60. évfordulója alkalmából.

A Szegedi új zsinagógában rendszeresen tartottak hangversenyeket az ország zeneművészeti főiskoláinak hallgatói fellépésével.

Április végén meghalt Neumann Ernő temesvári főrabbi. Temetésén a gyászbeszédet Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi mondta, a szertartás liturgiai részét a kolozsvári származású natanjai főkantor, Adler József főkantor végezte. Beszédet mondott Tőkés László református püspök, a Mazsihisz nevében Halmos Sándor, a debreceni hitközség igazgatója búcsúzott a főrabbitól.

Április elején Heisler András Mazsihisz elnök munkabédre hívta a történelmi egyházak vezetőit a közös álláspont kialakítására az egyházak finanszírozása tárgyában. A megbeszélgetésen részt vettek az Erdő Péter katolikus bíboros érsek, Bölcseki Gusztáv református püspök, zsinati elnök és Szebek Imre evangélikus püspök által vezetett delegációk. A Mazsihisz Deutsch Róbert főrabbi, a Budapesti Rabbiság igazgatója, Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Schőner Alfréd főrabbi képviselte. Két nap múlva Kiss Péter kancellária miniszter meghívására a történelmi egyházak képviselői ismét találkoztak a parlamentben, ahol a szövetség vezetői markánsabb kormányzati állásfoglalást sürgettek az egyházpolitikában.

A Wesselényi utcai Amerikai Alapítványi Iskolában rendezett Balázs Pál tanulmányi verseny döntőjére benyújtott pályamunkák egy részét kiállították az épületben. A nyugdíjas tanár által évek óta meghirdetett verseny valamennyi korosztály számára nyitott. Az óvodások a „Királynők a Bibliában” témakörben pályázhattak rajzzal. Az általános és középiskolások judaisztika, vagy az épített környezet témakörben készíthettek pályaműveket. A lauderések a víz stratégiai szerepét vizsgálták Izrael életében, a Wesselényisek a gödöllői zsidótemető történetét dolgozták fel, a scheibersek a tu bisvát témaköréből készítettek dolgozatokat. A főiskolások dolgozatai a mosoni, a soltvadkerti, a jászkiséri, a kunhegyesi zsidóság történetével, valamint a cionista ellenállással foglalkoztak. A versenyen az alapítót David Moskovitz képviselte, a vetélkedő diákokat pedig elkísérték felkészítő tanáraik.

Szegeden a hitközség megemlékezett Löw Immánuel születésének 150. és halálának 60. évfordulójára.

Veszprémben a holocaust 60 évfordulójáról szóló megemlékezés mellett a hitközség újjáalakulásának 10. évfordulóját ünnepelték. Ebből az alkalomból „Töredék” címmel kiállítást rendeztek a helyi Laczkó Dezső Múzeum segítségével a Honvédségi Kiállítási Központban. A város Mestermű Galériájában Kozma Vera képzőművész zsidósághoz kapcsolódó textil-fotó-rajz kombinációból nyílt tárlat. A veszprémi hitközség egyébként az Új Élet 2004. március 1-jei számában pályázatot hirdetett meg a Veszprém megyei zsidóság történetének feldolgozására (7. p.).

A BM Duna Palotában rendezett Wallenberg kiállítást a Raoul Wallenberg Egyesület. A kiállítást Heisler András Mazsihisz elnök nyitotta meg.

A Szombat 2004/áprilisi számában Békés Vera Anna tanulmánya jelent meg „A holocaust-szindróma” címmel (18-21. p.). A lap közölte Gadó János összállítását a Páva utcai emlékhely létesítése kapcsán „Mégis kinek az érdeke? – Múzeum helyett zsinagóga” címmel (14-16. p.).

A Beszélő 2004/áprilisi számában jelent meg Erdei András tanulmánya „A magyarországi zsidóság migrációja” (1945-1955) címmel.

A História című folyóirat 2004/2-3. összevont száma a magyarországi holocausttal foglalkozott. (In: Glatz Ferenc „Judaisztikai kutatások és a „csonka társadalom. - Az akadémiai kutatások fejlesztéséről” (3-8. p.); Sipos Péter „A zsidóság és a Horthy-rendszer politikája 1919-38” (8-14. p.); Gecsényi Lajos „A Jaross-listák nyomában” (14-17. p.); Molnár Judit „A „legtudósabb rabbi” sorstalansága Szeged 1944” (17-23. p.); Haraszi György „Kárpáti rapszódia” (23-28. p.); Nagy Ferenc „Ide többé vissza nem jönnek...” Holocaust Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (28-32. p.); Prepuk Anikó „A kirekesztéstől a deportálásig” (32-39. p.); Tibor Szabó Zoltán „Kettős kisebbségben – A zsidóság Észak-Erdélyben” (39-43. p.); Csősz László „A „legmagyarabb vármegyében – gettósítás és deportálás Jász-Nagykun-Szolnok megyében”(43-47. p.); Vörös István Károly „Magyarország testéből kioperálandók” – Holocaust Baranyában” (47-51. p.); Kovács Tamás „Holocaust Somogy megyében” (51-55. p.); Németh László –Paksy Zoltán „Zsidók Zala megye társadalmában” (55-59. p.); Szita Szabolcs „A romák kirekesztése és deportálása” (59-64. p.); Balogh Margit „Egyházak és a holocaust” (64-65. p.); Hovanyecz László „Zsidóból Vácegres” (65-67. p.); Haraszi György „Mauzóleum Pozsonyban – Chátám Szóférfi síremléke a „föld alatti” temetőben” (67-68. p.).

A Rubicon 2004/4. számában Balog Iván tanulmánya jelent meg „A velünk élő, fel nem dolgozott múlt. Zsidókérdés és antiszemitizmus.” címmel (25-28. p.)

május hónap

május 3-9.

Az Örökmozgóban „Izraeli Filmtavas” címmel hat filmet mutattak be. Levetítették Raphael Nadjari „Kövek” (2004); Ra,anan Alexandrovicz „James utazása Jeruzsálemben” (2003); David Ofek „A tizenhetedik” (2003); Nitzan Gilady „Hasszidok rabságában” (2003); Ronit Kerstner „A titok” (2001) és Anat Halachmi „A harag csatornája” (2003) című alkotását.

május 7-9.

1. Hatodszor rendezték meg Debrecenben a helyi zsidó hitközség és határon túli testvér hitközségeinek nemzetközi tanácskozást. A Kápolnás utcai zsinagógában rendezett összejövetel házigazdája Weisz Péter, a Debreceni Zsidó Hitközség elnöke volt. A találkozóra 18 határon túli hitközség képviselői érkeztek. A történelmi egyházak képviselőiben Bölcskei Gusztáv református, Bosák Nándor katolikus, Keresztes Szilárd görög-katolikus püspök, Bereczki Lajos baptista vezető lelkész volt jelen. Részt vettek Fülöp István és Püski András országgyűlési képviselők is. A tanácskozást köszöntötte Göncz Árpád korábbi köztársasági elnök, Gulyás Kálmán, a Miniszterelnöki Hivatal egyházügyi államtitkára felolvasta Kiss Péter kancelláriaminiszter levelét. Debrecen Város nevében Kósa Lajos polgármester mondott üdvözlő szavakat. Bejelentette, hogy a város méltó emlékhelyet kíván állítani a zsidó áldozatoknak a most átalakuló Halköz téren. „Tolerancia-díjat” kapott Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság korábbi elnöke, Keresztes Szilárd görög katolikus megyéspüspök és Lisznyai Mária, a Dohány utcai zsinagóga orgonaművésze. Posztumusz „Tolerancia-díjat” adományoztak Baltazár Dezső néhai debreceni református püspöknek. A Zsidó Hitközségek és Közösségek Állandó Fóruma által alapított „Életműdíjat” Ádám Mária, a Goldmark kórus karnagya, Arthur Schneider New York-i főrabbi, Fixler Herman ortodox

főrabbi, Giora Sharon, Indianapolisi főkantor, Lya Benjamin romániai történész és Sir Sigmund Sternberg vehette át. /Sternberg ősszel Mádl Ferenc köztársasági elnöktől vehette át a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje kitüntetését Londonban./ A "Magyarországi Zsidóságért" kitüntetését kapta Egri Oszkár, a Mazsihisz Jogügyi Osztály vezetője, és Tóth Emil főkantor. A Debreceni Zsidó Hitközség „Templomért és Közösségért” kitüntetését: Gergely Judit professzor és Lázár Ernő vehette át. A kitüntetések átadása után Bölcskei Gusztáv református püspök, a Zsinat lelkes elnöke: "Martin Buber hatása a protestáns teológiára"; Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató "Találkozás Európával" Heisler András, a Mazsihisz elnök "A magyarországi zsidóság az európai zsidó szervezetekben" címmel tartott előadást. A díszebéden a kitüntetettek nevében Sir Sigmund Sternberg, International Council of Christians and Jews alapítója, és elnöke méltatta a találkozások jelentőségét. Az ebéd után Gellén Imre, a Szociális Intézmények Országos Szövetségének elnöke, Gergely Judit, Muzsnay Árpád az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület elnöke, valamint Gergely Anna a Székesfehérvári István Király Múzeum történésze tartott előadást. A „Találkozások” elnevezésű konferencia első napján a zsinagógában Schöner Alfréd főrabbi mondott beszédet. A konferencia második napjának moderátora Gergely Judit professzor volt, aki „Debrecen a találkozások városa” címmel előadást is tartott. „Találkozások a végzettel. A Szombathelyi Zsidó Tanács” címmel Szántóné Balázs Edit; „Katolikus a zsinagógában, rendhagyó találkozások” címmel Szécsi József; „Egy filozófiai találkozás: Rosenzweig és Buber” címmel Staller Tamás; „Kurt Lewin munkásságáról” Ungárné Komoly Judit; „Utak és útvesztők. Európai hagyomány: judaizmus, hellenizmus, kereszténység” címmel Gábor György; „Prágai írók és belzi chászidok: Franz Kafka és íróbarátainak találkozásai a zsidó gyökerekkel” címmel Borsányi-Schmidt Ferenc; „A magyar sajtó a gettósításról deportálásokról a visszacsatolt területeken” címmel Róbert Péter; „Lukács György és Martin Buber találkozása a chászidizmussal” Oláh János; „A romániai zsidók helyzetéről” Tiberiu Benedek; „A szlovákiai zsidóság hétköznapijai” címmel Lang Tamás tartott előadást. A harmadik napon Arad, Brassó, Bukarest, Kolozsvár, Révkomárom, Szatmárnémeti, Kassa, Székesfehérvár, Vác, Szombathely, Szolnok hitközségeinek képviselői tartottak beszámolót.

2. A debreceni gettó felállításának 60. évfordulója alkalmából a holocaust helyi áldozataira emlékeztek. A zsinagógában a hitközség az MSZP, az SZDSZ, és a Magyar - Izraeli Baráti Társaság közös rendezvényén beszédet mondott Csontos János szocialista országgyűlési képviselő, Kovács László SZDSZ-es debreceni képviselő a Magyar - Izraeli Baráti Társaságok Szövetségének elnöke, és Halmos Sándor a debreceni hitközség ügyvezető igazgatója.

május 8.

1. A Népszabadság 2004. május 8-i számának „Hétvége” mellékletében Lakatos László egyetemi docenssel beszélgetett Pünkösti Árpád az összeesküvés elméletről „A falra festett ördög” címmel (1,9 p.).

2. A Mazsike Klub vendége Suchman Tamás parlamenti képviselője volt.

május 9.

1. Átadták a felújított mádi zsinagógát, a munkát 2001-ben kezdték el. Az épület helyreállításának mintegy 200 millió forintos költségét a Kincstári Vagyoni Igazgatóság és a New-York-i World Monuments Fund Jewish Heritage Grant fedezte. Az eseményen jelen volt és beszédet mondott Judit Varnai izraeli nagykövet, Galambos Imre polgármester, és a vészkorszakban meghalt utolsó hitközségi elnök 1945 óta Izraelben élő fia, Lówy Viktor is. A jelenleg brooklini rabbi, Eliezer Ehrenreich levélben idézte egykori hitközsége tagjainak emlékét. Az ünnepségen káddist mondott a mádi születésű Deutsch László főrabbi, Szilágyi Gábor kantor énekelt. Az épületben a miskolci Herman Ottó Múzeum zsidó történelmi kiállítást rendezett be, a zsinagóga kulturális rendezvényeknek, kamarakonzerteknek is otthont ad majd.

2. A Heves megyei Bagólyuk határában az egykori gettóból elhurcolt 1285 zsidóra emlékeztek a tábor felállításának 60. évfordulója alkalmából. A stilizált kő menórát Izrael állam magyarországi nagykövete leplezte le, beszédet mondott Székely Gábor, a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány kuratóriumának elnöke és Sós Tamás, a Heves megyei közgyűlés

elnöke. A megemlékezésen részt vett a gettó egyetlen még élő, egykori lakója, a salgótarjáni Cselényi György is.

3. Hevesi Simon Emléknapot tartott a Közép-Magyarországi Hitközség és a Mazsihisz oktatási osztálya az egykori Dohány utcai főrabbi emlékezve. A fő szervező Feldmajer Péter és Róna Tamás rabbijelölt voltak. Az emléknapi az óvodától az egyetemig minden zsidó oktatási intézményből érkeztek pályamunkák. A Pedagógium hallgatói közül Freund Gabriella „Az olaszliszka csodarabbi”; Meges Pál „Teitelbaum Mózes”; Bermann Bernadett beregszászi hallgató a Goldziher családról beszélt. Várnai Gábor szlovákiai hallgató Wallenstein Zoltánról; Spitzer Brigitta Nagyváradról Domán Ernőről; Dócz Mariella Heller Bernátról; Asztalos Károly rabbijelölt Bacher Vilmosról tartott előadást. A zsűriben Domán István és Polnauer Sándor főrabbi és Radnóti Zoltán rabbi foglalt helyet. A jutalmazottak könyvet, Hevesi Simon egykori levelének másolatát kapták.

4. Tiszafüreden a városi önkormányzat és a Tiszafüredi Menóra Alapítvány szervezett holocaust megemlékezést a zsidótemetőben, ahol Lebovits Imre hitközségi elnök beszéde után Verő Tamás rabbi és Zucker Immanuel kántorhallgató látták el a liturgiai feladatokat. A Kiss Pál Múzeumban kiállítás nyílt a tiszafüredi zsidóság történetéről. A Szakiskolában rendezett megemlékezésen jelen volt és beszédet mondott Kiss Péter kancelláriaminiszter, Meir Kohen Szit, Izrael állam főkonzulja és Orbánné Szegő Ágnes történész. Lebovits Imre a tiszafüredi zsidóság emlékének megőrzéséért a Magyar Köztársasági Érdemérem kitüntetésben, és Tiszafüred Város Díszpolgára kitüntetésben részesült.

május 11.

A Goethe Intézetben „Holocaust – emlékezet – vizualitás” címmel rendezett szimpóziumot a Nyílt Társadalom Alapítvány, a Holland Követség és a Collegium Budapest. Ernst van Achen (Universiteit Leden) „Vizuális archívum és holocaust”; Bán Zsófia (ELTE) „A családi fénykép, mint az egyéni történet és a közösségi emlékezet megkonstruálásának médiuma”; Orbán Katalin „Emlékezés és veszteség Art Spiegelman Maus című holocaust-képregényében”; Bernhard Purin (Jüdisches Museum, München) „A holocaust reprezentációja a zsidó múzeumokban és kiállításokon”; Rév István (Nyílt társadalom Alapítvány) „Zsidók kitessékelése Auschwitzból”; Turai Hedvig „A holocaust a kortárs magyar művészetben”; James E. Young (University of Massachusetts Amherst) „Emlékmű, ellenemlékmű, a holocaust-emlékmű vége” címmel tartott előadást.

május 12.

1. Frederick M. Nunn, a Portland State University professzora az MTA Judaisztikai Kutatócsoport vendégeként tartott előadást „Jews and Generals in South American Literatura” címmel az ELTE Tanári Klubjában (V. Szerb u. 21-23.).

2. Krausz Tamás „A Wehrmacht és a holocaust” címmel közölt cikket a Népszabadság 2004. május 12-én megjelent számában (14. p.).

május 13.

1. A Bzsh közgyűlésének napirendjén a 2003. évi zárszámadás, a Mazsihisz új alapszabályának előterjesztése, és két ortodox tulajdonú lakásingatlan tulajdonjogának rendezése szerepelt. A zárszámadást egy ellenzavazattal és 5 tartózkodással elfogadta a közgyűlés. A beszámoló kitért arra, hogy a ZSIKK veszteségesen működik.

2. A Népszabadság 2004. május 13-i számában tudósítás jelent meg arról (12. p.), hogy az ELTE Russzisztikai Központ és a Magyar Russzisztikai Intézet nevében Krausz Tamás és Szvák Gyula próbált pénzt szerezni az „Ismeretlen feketekönyv” magyar nyelvű kiadására. Az Ilja Ehrenburg és Vaszilij Groszmann által gondozott 1943-44-es dokumentumgyűjtemény fontos bizonyíték a nürnbergi perben a náci ellen. A dokumentumkötetet 1993-ban oroszul kiadták, magyarországi szponzorra azonban egyelőre nem bukkantak.

3. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Kis János filozófussal beszélgetett Pap Ágnes.

május 14.

Az ÉS 2004. május 14-i számában Dobos Anna „Rozskenyér” című memoárja jelent meg a holocaustról (8. p.)

május 15.

Kovács András szociológus a Népszabadság 2004. május 15-i számának „Hétvége” mellékletében közölt tanulmányt „A szerződés elévült – A zsidók és a mai Európa” címmel (1,4.p.). A szerző az új típusú antiszemitizmusról, az Izrael ellenességéről és az Európa, és zsidói között megromlott viszony okairól fejtett ki véleményét.

május 16.

1. A Mazsihisz közgyűlésének napirendjén a 2003. évi zárszámadás, előterjesztés a Mazsihisz új alapszabályáról, két ortodox tulajdonú lakásingatlan tulajdonjogának rendezése, és előterjesztés a soproni új hitközség alapításáról volt. A zárszámadást 2 tartózkodással, 4 ellenszavazattal a közgyűlés elfogadta, bemutatkozott Szabados Ottó, az új soproni hitközség elnöke is. A Mazsihisz közgyűlése három órás vita után 75 igen szavazattal elfogadták az új alapszabályt. A vitában felszóltak sorrendben: Szeszlér György, Lőwy Tibor, Lebovits Imre, Heisler András, Feldmájer Péter, Kálmán Kálmán, Gergely Judit, Radnóti Zoltán, Szedő-Neuwirth Sándor, Engländer Tibor, Halmos Sándor, Tordai Péter, Krausz István, Ledniczky András, Zoltai Gusztáv, Grósz Andor, Egri Oszkár, Gortvai Tibor, Budai Lászlóné, Schönberger András, Streit Sándor, Frölich Róbert, Polnauer Sándor és Szabados Ottó. A tervezet készítésének fázisairól az Új Élet 2004. május 1-jei számának címlapján olvasható Heisler András elnök cikke a „Mazsihisz új alapszabály-tervezetének vitája elé” címmel. Az új alapszabály az 1990-ben készült régi helyébe lépett, és szerkesztésénél visszatértek az 1868-1930 között érvényben volt alapszabályhoz. Figyelembe vették az állam és a felekezet között 2000-ben született megállapodást is. Az új alapszabály szerint a rabbikat a korábbi tradíciónak megfelelően nem a szövetség alkalmazza, hanem a zsinagógai közösségek választják. A korábban definiált rabbikar helyébe a rabbitestület lépett. A döntési szintek definiálásával a közgyűlés és az elnök szerepe erősödött, a munkáltatói jogokat az ügyvezető helyett az elnök gyakorolja. Feldmájer Péter elnökhelyettes a beterjesztett új alapszabállyal szemben ismertette saját ellen-tervezetét, ám azt a vitában elvetették. Az alelnök az Új Élet 2004. május 15-i számában „Új alapszabály, érdemi változás nélkül” című írásában (2. p.) radikálisabb változásokat sürgetett, például nyitást a nem vallási alapon álló zsidó szervezetek felé. Az új alapszabály is a Sulhán Áruch alapján álló hitközségek szövetségének tartja magát, tehát a Szim Salom zsidó vallási szervezet már nem tartozik a Mazsihisz ernyőszervezete alá. A Szombat 2004/6. számában Gadó György interjút készített Heisler Andrásal az új alapszabályról (15-16. p.)

2. A Budai Micve Klubban Fodor Gábor SZDSZ-es parlamenti képviselővel beszélgetett a gyűlöletbeszédéről Albert Györgyi.

3. A balatonfüredi zsidóság elhurcolásának 60. évfordulóján Várnai Shorer Judit, Izrael budapesti nagykövete és Bóka István polgármester mondott emlékbeszédet a város zsidótemetőjében. Délután emléktáblát lepleztek le, és emlékfát ültetnek a Tagore-sétány melletti parkban a holocaust áldozatainak tiszteletére. Bemutatták a füredi zsidóság deportálásáról szóló filmet, majd emlékkiállítás nyílt a deportáltak emlékére.

4. A Novotel Budapest Centrum Zsolnay termében tartotta az évad utolsó összejövetelét a Hanna Zsidó Női Klub, amely Batsheva Oberlander rebbecen vezetésével eddig öt alkalommal tartott összejöveteleket a zsidó családi életről.

május 19.

„Sikertörténet vagy botrány a Páva utcában?” Az egy hónapja megnyílt Páva utcai zsinagógáról, és a hozzáépített új épületben a Holocaust Emlékgyűjtemény és Dokumentációs Központról Harsányi László miniszteri biztossal V. Bálint Éva beszélgetett a Bálint Zsidó Közösségi Házban. Július elején pályázati felhívás jelent meg a Népszabadságban az intézmény ügyvezető igazgatói állásának betöltésére (17. p.).

május 20.

1. A székesfehérvári István Király Múzeumban „Zsidó kultúrtörténeti emlékek Fejér megyében” című kiállítást Komoróczy Géza professzor nyitotta meg.

2. Az ORZSE Oktogonális termében tartották a Jewish-European Broadcasters Association második értekezletét. A találkozón magyar részről Kármán György, az MTV zsidó vallási műsorainak szerkesztője, az Or-Zse Liturgia Tanszékének vezetője vett részt. A szervezet budapesti üléséről tudósított az MTV „Az utódok reményége” című zsidó vallási műsor május 24-i adása. A szervezet már készül, az európai zsidó múzeumokkal foglalkozó sorozata mellett előkészítették a zsidó iskolákról és tanintézetekről szóló közös műsort.

május 20-23.

1. Budapesten csaknem nyolcszáz zsidó vezető részvételével rendezték meg a zsidó közösségek európai tanácsának nagygyűlését. A párizsi székhelyű European Council of Jewish Communities (ECJC) rendezvényének fő témája a zsidóság helyzete, az EU bővítés, és az Európában újjáéledő antiszemitizmus volt. Az eseményen házigazdaként jelen volt Heisler András, a Mazsihisz elnök. Medgyessy Péter miniszterelnök fogadta az ECJC elnökét, Jonathan Joseph-et, Cobi Benatoff-ot, az Európai Zsidó Kongresszus (EJC) elnökét, Eugene Ribacoff, a Joint DC elnököt, Jorge Dienert, a Joint magyarországi igazgatóját, Heisler András és Zoltai Gusztáv Mazsihisz vezetőket.

2. A Pesti Jesiva zarándokutát szervezett a Kárpátaljára Munkács, Ungvár, Nagyszőlős és Huszt zsidó emlékeinek megtekintésére.

május 21.

1. Az Izrael melletti „Szolidaritás napját” megelőzően a Wallenberg emlékparkban felállított emlékműnél tartottak ünnepségen jelen volt az izraeli hadsereg, a Cáhál Magyarországra érkezett 200 tagú küldöttsége is. Az izraeli hadsereg katonái azért érkeztek, hogy megismerjék a magyarországi zsidó szervezetek felépítését. Ellátogattak a zsidó Szeretkórházba, a Wesselényi utcai Alapítványi Iskolába, a Lauder Javne Iskolába, és a Hősök terére. A Parlament elnöke is fogadta a küldöttséget. Az Erec 2004/júliusi számában „Harc a terrorizmus ellen” címmel jelent meg összefoglaló a Cáhál látogatásáról (6-7. p.).

2. Sárközi Mátyás az ÉS 2004. május 21-i számában ismertette Dániel Snowman 2002-ben Londonban megjelent „Hitler emigránsai” című könyvét (15,20. p.). Ugyanebben a lapszámban jelent meg Kovács Éva - Vajda Éva: „Erőszakos múlt – kényszerű jövő” című beszámolója az Auschwitzban sterilizált Róza és Matild történetéről (8-9.p.)

május 22.

Antiszemitizmus a közgondolkodásban. Vásárhelyi Máriával a történész hallgatók körében végzett vizsgálatáról beszélgetett Lévai Júlia a Bálint Zsidó Közösségi Házban.

május 23.

Izrael Állam függetlenségének 56. évfordulója alkalmából a Mazsihisz támogatásával és szervezésében „Szolidaritási napot” rendeztek az Erzsébet téri Gödör Klubban. A Szolidaritási nap több évfordulóhoz is kötődött: Izrael Állam függetlenségének évfordulója mellett Jeruzsálem egyesítésének 37. évfordulóját, 75 éves a Szohnut (The Jewish Agency for Israel), és 100 éve halt meg az önálló Izrael megalapításának szorgalmazója, Herzl Tivadar. Felolvasták Jeruzsálem polgármesterének üdvözlő levelét, köszöntőt mondott Budapest főpolgármestere is. Az eseményt az ATV csatorna közvetítette. A Szolidaritási napra valamennyi parlamenti képviselő kapott meghívót, közülük többen megjelentek a rendezvényen. A rendezvény középpontjában az ifjúsági programok álltak, izraeli gyermekfilmeket vetítettek, zenés bábelőadást tartottak. Kézműves sátor, Hóra táncház, közel-keleti ízek és illatok piaca bővítette a kínálatot. Az esti koncerten az izraeli énekesnő, Gali Atari lépett fel, fellépett a Budapest Klezmer Band is. Az Erzsébet téri rendezvénnyel egy időben akarta megtartani a „Lelkiismeret ,88 Csoport” a "II. fővárosi goj-találkozót". Bár ezt a rendőrség megtiltotta, majd a fellebbezés után a Fővárosi Bíróság a határozatot helybenhagyta,

néhányan, köztük a Csoport vezetője, Kocsis Imre, mégis megjelentek a helyszínen, és megpróbálták megzavarni a megemlékezést. A rendőrség hét embert állított elő rendzavarás miatt. Kihallgatásukat követően négyet még aznap szabadon engedtek, három személy ellen a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2004. május 25-én gyorsított eljárásban hozott ítélete. Megszüntette a rendzavarás szabálysértési eljárást a „Lelkiismeret, 88 Csoport” vezetője ellen, az előállított másik férfit tíz nap elzárásra ítélték, míg a harmadik személy, egy tizenéves lány tárgyalását a bíróság, meghallgatása után, elnapolta.

május 24.

1. Az Alkotmánybíróság kihirdette határozatát a Btk. gyűlöletbeszédre vonatkozó módosításának alkotmányellenességéről. Az AB az alaptörvénybe ütközőnek ítélte a 2003. december 8-án elfogadott, a közösség elleni izgatás büntetőjogi tényállására vonatkozó Btk.-módosítást, mert úgy ítélte meg, hogy túlságosan kitágítja a büntetendővé nyilvánított magatartások körét, valamint szükségtelenül és aránytalanul korlátozza a szabad véleménynyilvánítás alkotmányos jogát. Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója a határozat kihirdetését követően úgy nyilatkozott, hogy „mint a hitközség munkatársa, törvénytisztelő állampolgárként tudomásul veszi az Alkotmánybíróság döntését, de mint magánember, mint holocaust-túlélő, akinek az egész családját kiirtották, nem tud vele egyetérteni.” Az MSZP-frakció a határozat kihirdetésének másnapján Mádl Ferenc köztársasági elnököt és Szili Katalin házelnököt kérte fel arra, hogy kapcsolódjon be a gyűlöletbeszéd megakadályozásához szükséges jogi háttér megteremtésébe. Fodor Gábor, az SZDSZ ügyvivője 2004. május 26-án úgy nyilatkozott, hogy nem jogszabály-módosítással, hanem egy olyan normarendszer kialakításával lehet megoldani a gyűlöletbeszéd kérdését, amely nem tűri meg a kirekesztő gyűlölködő, antiszemita, rasszista nézeteket. 2004 június elején a Zsidó Tudományok Szabadegyetemén Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke tartott előadást a gyűlöletbeszédéről.

2. Újjáalakult a Statusquo Ante hitközség, vezetője Köves Slomó rabbi. Az alakuló közgyűlésén mintegy kétszázán vettek részt. A szervezet fontos célja a közösségi programok szervezése, a tudományos megközelítés, ortodox rabbik képzés, valamint a kóser termékek választékának bővítése Magyarországon. Az Erec 2004/augusztusi számában a Mazsihisz rabbitestületének tiltakozását tették közzé az EMIH magát „Státus Quo egyházként” jelölő formáció névválasztása ellen (13. p.) A lap 2004/októberi számában Bodnár Krausz Dániel vezetőségi tag válaszolt „Mik az újjáalakult statusquo hitközségcéljai? – Válasz a neológ rabbikar tiltakozására” című írásával (10. p.). Ebben hitközségüket a Statusquo Ante szellemi irányzata örökösének vallotta.

3. Újra kezdődött a per a mintegy másfél milliárd forint értékű Herzog-gyűjtemény tulajdonjogáról az örökösök és a magyar állam között a Fővárosi Bíróságon. A magyar államot perelő Martha Nierenberg örökös, jogi képviselője az eredeti végrendelettel bizonyító erejű írásos dokumentumot nyújtott be. Eszerint tíz kép Martha Nierenberg öröksége, köztük Anthonis van Dick, Lucas Cranach, Gustave Courbet, El Greco, Fiorentino, Munkácsy Mihály és Brocky Károly egy-egy alkotása.

4. A Mensch Alapítvány meghívására két év után másodszor is Budapestre látogatott Peter Malkin, az Moszad egykori ügynöke, aki több mint negyven éve Buenos Airesben elfogta Adolf Eichmannt. Az alapítvány által szervezett beszélgetésen jelen volt Koltai Lajos, a készülő Sorstalanság film rendezője is.

május 26.

1. A Magyar-Izraeli Baráti Társaság a Mazsihisz Dísztermében ünnepelte Izrael állam megalakulásának 56. évfordulóját. Hídvégi György főtitkár megnyitója után Székely Magda és Mezei András egy-egy versét mondta el, Fekete László főkántor éneke után Juhász Ferenc honvédelmi miniszter mondott ünnepi beszédet. Az Izraelben tartózkodó Várnai Judit nagykövet beszédét Hídvégi György főtitkár olvasta fel.

2. A Sávuoat beköszöntekor szokás volt a tóraadás emlékére egy éjszakát tanulással tölteni. Ezt a hagyományt újjáélesztve a Bálint Zsidó Közösségi Házban Darvas István rabbijelölt előadásában a

kinyilatkoztatás körülményeiről beszélt, Szántó T. Gábor új könyvéből olvasott fel, Szalai Judit és Szigeti Marianna a zsidó identitás lélektani megközelítéséről beszélt. Tamás Zsuzsa a holocaust és a gyermekirodalom kapcsolatát, Szalai Ágnes Eppler Sándor működését elemezte. Zeév Paskesz ortodox szemzőgből elemezte a tóraadást, Koltai Júlia napjaink antiszemitizmusáról beszélt, Büchler András a magyar cionista mozgalom történetét vázolta fel.

május 28.

1. Barcsón a zsidótemetőben Schönberger András pécsi főrabbi és Feigli Ferenc Barcs polgármester mondott beszédet a holocaust barcsi áldozatainak emlékére.
2. A 90 éves Tábori Györgyöt Esterházy Péter köszöntötte az ÉS 2004. május 28-i számában „Kedves Gyuri!” című írásával (3. p.).
3. Ámos Imre festőművész munkáiból nyílt kiállítás Nyíregyházán.

május 29.

1. A Népszabadság 2004. május 29-i számának „Hétvége” mellékletében Polgár Demeter írása Dömötör Lajos Ede magyar ferences szerzetesről szólt, aki Adolf Eichmannt hamis iratokkal látta el „Aki Eichmannt szökni segítette Európából” címmel (6-7. p.) Dömötör atyára Uki Goni argentin újságíró „A valódi ODESSA” című 2002-ben megjelent könyve irányította a figyelmet.
2. A Mazsike Klub vendége volt Gergely Ágnes író, akivel Kovács Gábor beszélgetett.

május 31.

Az evangéliumi testvérközösség Wesley János Lelkészképző Főiskola tizennyolc város vasútállomásán tartott bűnbánati istentiszteletet a holocaust áldozatainak tiszteletére. Minden helyszínen emléktáblát is elhelyeztek az istentiszteletek keretében. Az első bűnbánati istentiszteletet május 31-én, Kisvárdán tartották. Sátoraljaújhely, Balassagyarmat, Salgótarján, Miskolc-Diósgyőr, Hatvan és Eger-Maklár június 14-én következett. Győrben és Komáromban június 15-én, Nagykanizsán 18-án, Békéscsabán és Szegeden 25-én, Debrecenben 26-án, Kecskeméten és Bácsalmáson 27-én tartottak istentiszteletet. Mátészalkán, Nyíregyházán és Szolnokon június 28-án volt a megemlékezés.

Kisvárdán az ünnepségen beszédet mondott Juhász Ferenc honvédelmi miniszter. A kisvárdai zsinagógában fotókiállítás nyílt a helyi zsidóság történetéről, bemutatták Kertész Gábor, a Nyíregyházi Zsidó Hitközség tagjának fotóalbumát is.

Párizsban tartotta kétnapos konferenciáját a Zsidó Diákok Nemzetközi Szervezete és a ZSVK az antiszemitizmus növekvő veszélyéről, az Izrael ellenes megmozdulásokról. A konferencián előadást tartott Joshka Fischer német külügyminiszter és Israel Singer ZSVK vezető is. A 23 országból érkező küldöttek között a magyarországi UJS küldötte Kelemen Tamás és Jung Tamás volt.

Berlinben tartották az EBESZ második konferenciáját az antiszemitizmusról. A rendezvényt Johannes Rau német államelnök nyitotta meg, megfigyelőként jelen volt Móse Kacav izraeli államelnök és Colin Powell amerikai külügyminiszter is. A kétnapos konferencián mintegy 800 résztvevő előtt magyar részről előadást tartott Hankó Faragó Miklós, az Igazságügy Minisztérium politikai államtitkára, és Haraszi Miklós, az EBESZ médiaszabadság-ombudsmani tisztségviselője. A diplomatakon kívül jelen volt Elie Wiesel Nobel- békedíjas író is. A konferencia záróközleménye úgy fogalmaz, hogy „Az EBESZ tagállamai egyértelműen kijelentik, hogy a nemzetközi fejlemények, politikai ügyek - beleértve ebbe Izrael és a Közel-Keletet -, sosem igazolhatják az antiszemitizmust.” A Szombat 2004/6. számában Gadó János tudósítása olvasható a berlini konferenciáról (4-7. p.).

A Mazsihisz elkezdte a zöldövezeti Benjamin Óvoda építését.

Május végén Terézváros Önkormányzata Vázsonyi Vilmos halálának évfordulóján a West End City Center Szemirámisz tetőkertjében lévő szobornál rendezett megemlékezést. Novák Attila történész itt, a Liszt Ferenc téren álló egykori lakóházon elhelyezett emléktáblánál pedig Rabin László alpolgármester méltatta Vázsonyi életművét. A Mazsihisz nevében Lazarovits Ernő koszorúzott.

Május elején izraeli otthonában meghalt Csengeri Imre. A choloni temetőben Dán Ofri, az Új Kelet főszerkesztője búcsúztatta.

A Kisvárdaiak Baráti Társasága Vasvári utcai körzet imatermében tartotta összejövetelét. Lancz Tibor, a társaság elnöke javasolta, hogy a közelmúltban elhunyt Mojse Moskovics emlékére alapítványt hozzanak létre a tanár hagyatékának feldolgozására.

A Kazinczy utcában a háború óta ez első rituális fürdő nyílt meg két amerikai adakozó jóvoltából. A fürdő építését és működését Oberlander Baruch, Köves Slomo és Weisberger Mózes rabbi felügyeli.

A Nemzet Sportolója cím viselésével tüntették ki Bíróné Keleti Ágnes és Székely Magda olimpiai bajnokokat.

A Műértő Művészeti és Műkereskedelmi folyóirat 2004/májusi száma a holocaust 60. évfordulója alkalmából több oldalas összeállítást készített „Hatvan év után” címmel (9-16. p.). Beszámolt a berlini, a londoni, a prágai zsidó múzeumok emlékkiállításairól. Kritikát közölt a budapesti Holocaust Emlékmúzeum, a Zsidó Múzeum és a Műcsarnok holocaust kiállításairól. Bánó András „Az izraeli művészet a piacon” címmel a Sotheby, s New York márciusi aukciójáról tudósított (16. p.).

A Magyar Sajtó 2004/4-5. száma Zsolt Béla „Árpád halála” címmel, 1939. július 30-án az Újságban megjelent írásának újraközlésével emlékezett a holocaust 60. évfordulójára (4-5. p.). Felhívta a figyelmet a Sajtókamarából 1944-ben kizárt újságírók sorsáról tudósító Fóthy János 1946-ban megjelent „Horthyliget-magyar ördögziget” című munkájára.

június hónap

június 1.

1. Harmadik alkalommal jelent meg az „Antiszemita közbeszéd Magyarországon” című kiadvány, amelynek új kötete a 2002-2003-as év eseményeit foglalja össze. A kötetet Gerő András történész és Szeszlér Tibor ügyvéd mutatták be, a munka az 1999 végén alapított budapesti Zsidó Dokumentációs Központ archívumára támaszkodott.

2. A Népszabadságban „Zsidó jövő Magyarországon” címmel jelent meg interjú Benedek István Gáborral (13. p.).

3. Az osztrák követség épületében adta át Günter Birnbaum nagykövet Szita Szabolcs egyetemi tanárnak az osztrák köztársasági elnök által neki adományozott „Művészet és tudomány első osztályú érdemkeresztjét”.

június 3.

Emlékhelyet avattak Lengyelországban a volt belzeci náci haláltábor helyén. A lublini vajdaságban fekvő emlékhelyet Aleksander Kwasniewski lengyel elnök avatta, a több órás eseményt a lengyel televízió élőben közvetítette. A belzec-i táborban csaknem félmillió embert - főleg zsidókat - öltek meg 1942-ben. Az emlékhely avatására több országból érkezett zsidó küldöttség, jelen voltak az áldozatok leszármazottai és rokonai, a lublini vajdaság katolikus püspökei, valamint az izraeli és az amerikai nagykövet.

június 4.

A Komáromi Zsidó Hitközség a holocaust megemlékezés keretében világtalálkozót rendezett a környékről elszármazott hittestvérek számára. A révkomáromi zsinagógában Pasternák Antal, a KZSH elnöke mondott üdvözlő szavakat. A zsinagóga előterében a „Mi fogjuk elbeszélni” címmel állandó kiállítás nyílt a budapesti Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával. A Komáromból és környékéről elhurcolt zsidónak emléket állító kiállítást Pasternák Antal és Paszternák András készítették. A délutáni és az esti imán Várnai Gábor kántorjelölt, Szilágyi Gábor kántor és Darvas István rabbijelölt az Or-Zse hallgatói működtek közre. A részt vevők közt jelen volt Nagy László, a Magyar Köztársaság pozsonyi nagykövetségének első titkára, Kerti Katalin, a Komárom-Esztergom Megyei Közgyűlés alelnöke, Sípos József Bátorkeszi község polgármestere, Zsok Gizella a Duna Menti Könyvtár igazgatója, Hebelka mérnök úr a Szlovák Ellenállók és Antifasiszták Szövetségének képviselőjében, Jávor Mátyás a Székesfehérvári Zsidó Hitközség elnöke, a galántai, érsekújvári és dunaszerdahelyi hitközségek képviselői is.

Ezen a napon a szlovákiai Nagymegyeesen, Nagykanizsán, Pásztón, Salgótarjánban, Mosonmagyaróváron, Jászberényben, Balassagyarmaton, Szarvason, Monoron, Kiskunhalason, Keszthelyen, Devecseren, Jánoshalmán, Bácsalmáson, Rákospalotán ugyancsak tartottak emlék istentiszteleteket.

június 5.

Az IBS Színpadán a Bartók Rádió hangversenyt rendezett és közvetített a Holocaust emlékére. Műsoron a terezini koncentrációs táborban Pável Haas, Hans Kása, Gideon Klein és Viktor Ullmann által komponált darabok, köztük a „Brundibar” című gyermekopera szerepelt. A táborban élő gyermekek mintegy 50-szer előadtak a „Rilke Kristóf kornétás szerelmének és halálának legendája” című darabot. A hitleri propaganda filmre vette a táborbeli előadást, és a nemzetközi közvélemény előtt ezzel bizonyította a gettóbeli gyermekek boldog életét. A gyerekek többsége a gázkamrákban lelte halálát. A budapesti előadás, amelyben Dietrich Fischer Dieskau és Schiff András is szerepet vállalt az ő emlékükre készült.

június 6.

1. Domborművet avattak az egri zsidóság deportálásnak 60. évfordulóján az egykori zsidó kultúrház falán. Az aranybronzból készült domborművet Király Róbert egri szobrászművész készítette. Az emléktábla készítését a Bródy Sándor Kulturális Egyesület kezdeményezte a városi önkormányzat támogatásával. Az avató beszédet a Töröcsík Miklós alpolgármester, és Korózs Lajos Bródy Sándor Kulturális Egyesület alapítója mondta.

2. Az Egerhez közeli Makláron a vasútállomás épületén avattak márványtáblát a deportáltak emlékére. Felolvasták Judit Varnai Shorer, Izrael Állam magyarországi nagykövetének levelét. A rendezvényen az üldöztetést személyesen átélő Kertész Lilly izraeli író nő visszaemlékezéséből olvastak fel. Az egri zsidó temetőben Radnóti Zoltán rabbi emlékezett az áldozatokra.

3. A Zalaegerszegen rendezett megemlékezésen Kiss Bódog Zoltán, a megyei közgyűlés elnöke, Tombi Lajos alpolgármester, Siklósi Vilmos hitközségi elnök, Schönberger András pécsi főrabbi, Török Zoltán református lelkész mondott emlékbeszédet. Megkoszorúzták az egykori gettó, valamint a zsinagóga emléktábláját, koszorút helyeztek el a roma holocaust áldozatainak vasútállomási emléktáblájánál, végül a temetőben Klein Ervin főkántor közreműködésével gyászimát mondtak az elpusztított zsidók emlékművénel. Az eseményen a Mazsihisz nevében jelen volt Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Asaf Ichilevich izraeli követségi másodtitkár.

június 6.

Nyíregyházán a helyi zsidótemetőben emlékeztek, majd az egykori gettó helyén felavatták a holocaust-emlékművet, Zagyva László helyi szobrászművész alkotását. Augusztusban és szeptemberben orgonakoncertet, illetve emlékkoncertet tartottak a nyíregyházi zsinagógában. Az utóbbi hangversenyen Leonard Bernstein „Kaddis szimfónia” című műve hangzott fel.

június 7.

1. Herzl Tivadar halálának 100. évfordulója alkalmából megemlékezést és tudományos felolvasó ülést tartottak az MTA Dísztermében. A konferenciát a budapesti Osztrák Kulturális Fórum és az MTA Judaisztikai Kutatóközpont közösen rendezte, a levezető elnöki tisztséget Komoróczy Géza professzor töltötte be. Az eseményt Glatz Ferenc, az Akadémia korábbi elnöke nyitotta meg, majd Günter Birnbaum, az Osztrák Köztársaság és Judith Varnai Shorer, Izrael Állam budapesti nagykövete mondott köszöntőt. Az ülésen Szász Zoltán (főmunkatárs, MTA Történettudományi Intézete) „Magyarország Theodor Herzl korában”; Frojimovics Kinga (PhD kutató, Yad Vasem, Jeruzsálem) „A magyar zsidó közösségek Theodor Herzl korában”; Schweitzer Gábor (tud. munkatárs, MTA Jogtudományi Intézet) „Miért nem kellett Herzl a magyar zsidóknak?” és Jacob Allerhand (Institut für Judaistik Universität Wien) „Messianische Elemente im Denken von Theodor Herzl” címmel tartott előadást. A Magyar Posta Herzl emlékbélyeget bocsátott ki, amit a Budapesti Zsidó Múzeumban ünnepélyes keretek között hoztak forgalomba.

A magyarországi megemlékezést követően június 14-17. között Bécsben, majd 21-24. között Jeruzsálemben rendeznek szimpóziumot Theodor Herzl tiszteletére. New Yorkban 2004. decemberében a Park East Synagogue-ben nemzetközi megemlékezést tartottak Herzl halálának centenáriuma alkalmából. Felszólalt Horváth Gábor, a magyar követség konzulja is.

2. A 90 éves korában istentisztelet közben elhunyt el Fixler Hermannt, a MAOIH elnökét temették a Kozma utcai temetőben. A búcsúztatáson a család, a barátok és a kollégák mellett szinte valamennyi magyarországi zsidó szervezet képviselője megjelent. A búcsú beszédet Kesztenbaum Arie rabbi mondott, a kántori teendőket Herczog László, az ortodox hitközség főtitkára látta el. Az Új Élet 2004. július 1-jei számában teljes oldalon búcsúzott Fixler Hermanntól (3. p.), méltatva az elhunyt érdemeit, és utalt a Kazinczy utcai zsinagóga félbe maradt rekonstrukciójából adódó feladatokra. 2004. augusztus 24-én az ortodoxia elnökválasztó közgyűlésén kétfordulós szavazással Herczog Lászlót választották elnökké, Varró Tamást és Dimon Tamást pedig előljáróvá. Az Új Élet 2004. október elsejei számában „Beszélgetés Herczog Lászlóval, az ortodoxia elnökével” címmel Gál Juli mutatta be az új elnököt (3. p.).

június 8.

Réz Ádám műfordító Varázs utca 6. szám alatti házának falán emléktáblát avattak. Várady Szabolcs avatóbeszédének szövege megjelent az ÉS 2004. június 25-i számában „Ki volt Réz Ádám?” címmel (5.p.).

június 9-én

Az ELTE Egyetemi Könyvtárában a Litteraria Hebraica - Judaica kiállítást rendeztek a könyvtár állományából. A megnyitón köszöntőt mondott Szögi László, az Egyetemi Könyvtár főigazgatója, valamint Varnai Schorer Judit, Izrael Állam nagykövete és Borsányi Schmidt Ferenc, az Or-Zse Könyvtárának igazgatója. A kiállítás anyagát Knapp Éva válogatta.

június 10.

A Szeretetkórház számára jótékonyági vacsoraestet rendezett Vadas Vera, a ZSIKK tulajdonosa a Béke Radisson Szálloda Orfeum termében. A mintegy 180 vendég jelenlétében megrendezett est fővédnöke Mádl Dalma, a házigazda Vitray Tamás volt. Közreműködött a Liszt Ferenc Kamarazenekar, Halász Judit, Bródy János, valamint az Operaház és az Operettszínház szólistái.

június 13.

Miskolcon az Arany János utcai gettó emléktáblájánál tartott a holocaust megemlékezésen Fazekas Csaba, a miskolci egyetem dékán helyettese mondott emlékbeszédet. A hitközség nevében Freund Jenő elnök és Raguczki Gábor kántor emlékezett. A hitközség a megyében található Szemere község zsidó temetőjét újították fel az évfordulóra a községi önkormányzat segítségével. A tervek szerint évente legalább egyszer kitakarítják az elárvult temetőt.

június 15.

Az Új Élet 2004. június 15-i számában Sándor György „Indianapolisi főkantor emlékezése jelent meg Hineni – Édesapám, Sándor Ernő 1904-1990” címmel (5. p.).

június 17.

1. Az MTA épületében köszöntötték Yehuda Alkanat, a CEU főigazgatóját 70. születésnapja alkalmából. Nádas Péter köszöntője megjelent az ÉS 2004. június 18-i számában „Látomás és szervezés” címmel (5. p.).

2. „Bátorságért” érdemrendet adott át Lamperth Mónika belügyminiszter a BM Duna Palotában húsz Yad Vasem kitüntetetteknek, köztük 17-en posztumusz kapták az elismerést. Az eseményen jelen voltak a Mazsihisz vezetői, az izraeli nagykövetség vezető munkatársai, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Kiss Edith, a Yad Vasem intézője.

3. New Yorkban bejelentették, hogy a svájci bankok hozzáférhetővé teszik a II. világháború idejéből való több ezer olyan számla adatát, amelyek lehettek a nácizmus áldozatokéi. A Crédit Suisse és az UBS AG pénzügyintézetek mintegy 3000, náci időkben nyitott számla tulajdonosának nevét közölte, illetve adatbázist készített belőle.

június 18.

Frank János (1925-2004) művészettörténész halála alkalmából Néray Katalin és Szeifert Judit nekrológja jelent meg az ÉS 2004. június 18-i számának 12-ik oldalán. Az ÉS glossza oldalán felhívták a figyelmet arra, hogy a 2004. június 13-án tartott, Európa Parlamenti választáson, Tiszaeszláron a MIÉP 14,78 százalékot szerzett – szemben a 2,35 százalékos országos átlaggal.

június 20.

1. A holocaust áldozatainak állítottak emlékművet Körmenden. Polgár Ildikó körmendi származású Munkácsy-díjas keramikumművész alkotását, Heisler András a Mazsihisz elnöke leplezte le.

2. A győri zsidóság elhurcolásának 60. évfordulójára emlékeztek, és utcát neveztek el az Auschwitzban 1944-ben mártírhalált halt győri főrabbról, Róth Emilről. A gyászünnepe a győrszigeti zsidó temetőben kezdődött, ahol Deutsch Róbert főrabbi és Tóth Emil főkantor tartott gyászszertartást, Balogh József polgármester és Judith Varnai Shorer, Izrael Állam nagykövete is mondott beszédet. Az emlékezés az egykori győri zsinagógában folytatódott, ahol felavatták a mártír főrabbi, Róth Emil emléktábláját.

június 22.

Szálasi Ferenc arcképével illusztrált plakátokkal invitálta a „Magyar Jövő Csoport” hungarista rendezvényére az érdeklődőket a József körúton. A csoportot áprilisban alapította Bácsfi Diána 26 éves régészhallgató. A csoport létszáma az első két hónapban 27 fő.

június 23.

Az Újpest Galériában dokumentumokra épülő emléktárlatot rendeztek a holocaust 60. évfordulója alkalmából. Az IV. Árpád út 66-ban megtekinthető tárlatot Gelléri István galériavezető Újpest Önkormányzatával, az Újpesti Zsidó Hitközséggel, az Újpesti Cigány Kisebbségi Önkormányzattal és az Újpesti Helytörténeti Gyűjteménnyel közösen rendezte. Az Újpesti Helytörténeti Értesítő 2004. XI. évf. 2. júniusi szám Újpest zsidó vonatkozásaival foglalkozó tematikus szám (1-32. p.)

június 24.

Medgyessy Péter miniszterelnök amerikai látogatásán, New Yorkban adta át Elie Wiesel Nobel-békedíjas írónak a „Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztje” kitüntetést, valamint Henry Kissinger Nobel-békedíjas külügyminiszternek a „Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje” kitüntetést életművük elismeréséül. Az eseményről három évvel később, az ÉS 2007. június 1-én számolt be Ungvári Tamás „Vaskereszt, Nobel-díj” című írásával (4. p.) Ungvári a cikkben úgy véli, hogy 2007 májusában az Elie Wieselről elnevezett romániai Holocaust Központnak jelentős szerepe

volt abban, hogy a Kolozs megyei törvényszék elutasította a távollétében háborús bűnösként halálra ítélt Wass Albert per-újrafelvételi kérelmét.

június 25.

Az ÉS 2004. június 25-i számában Deák Péter „Antiszemita közbeszéd a közéletben és a közvéleményben” című írása jelent meg (16. p.). Vásárhelyi Mária pedig a lapszám 7. oldalán ismertette annak a felmérésnek az eredményét, amelyet az MTA-ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoportja végzett el 2004. áprilisában, a holocaust megemlékezések után. A felmérést 1400 fős országos reprezentatív mintán készítették, az ÉS-ben megjelent összefoglaló „A munka ránk eső része... A holocaust megemlékezések hatása a közgondolkodásra” címmel jelent meg. Az év elején Kovács András szociológus végzett holocaust felmérést a Szonda-Ipsos-szal közösen, amelynek tanulsága az volt, hogy meglehetősen nagy tudatlanság övezi a kérdést. A vizsgálat eredményét Weisz F. Péter foglalta össze az Erec 2004/februári számában (7. p.) „Nagyfokú tudatlanság a Holocaust körül” címmel.

június 25.

Gödöllőn az évfordulós megemlékezés a ma már nem működő, egykori Fürdő utcai zsidótemetőben kezdődött, itt Gémesi György polgármester emlékkövet avatott. Megkoszorúzták a Kossuth utcai bölcsőde falán 1993-ban elhelyezett emléktáblát, a városi könyvtárban emlékkiállítás nyílt a gödöllői zsidók mindennapjairól. Az emlékezéseken részt vett Judith Varnai Shorer, Izrael magyarországi nagykövete és Deutsch Róbert főrabbi.

június 25-28.

A Szegedi Zsidó Hitközség és a városi önkormányzat emlékoszlopot avatott, valamint emlékülést és nemzetközi találkozót szervezett a Szegedről és környékéről elszármazottak emlékére. Az emlékülésen Molnár Judit történész „Volt egyszer egy közösség” címmel tartott előadást, Bárdos Pál és Fejtő Ferenc író, Dlusztusz Imre újságíró, Kármán György orgonaművész, Kolozs János és Müller István (Izrael) beszélt emlékeiről. Az eseményen megjelentek Löw Immanuel egykori szegedi főrabbi unokái, Löw Teri és Gábor, valamint dédunokája, Pick Vera is.

június 27.

1. Hódmezővásárhelyen a felújított zsinagógát Schőner Alfréd főrabbi vezetésével avatták újra. Az eseményen megjelent Judit Varnai izraeli nagykövet, Lázár János polgármester, Pokorni Zoltán, a Fidesz-Mpp alelnöke, Suchman Tamás parlamenti képviselő, Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgató, Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Vanderstein János, a hódmezővásárhelyi zsidó hitközség elnöke valamint a történelmi egyházak képviselői. Heisler András avatóbeszéde olvasható az Új Élet 2004. július 15-i számában (4. p.). A templom felújítását a Nemzeti Kulturális Örökségvédelmi Hivatal támogatta, a belső festésre SAPARD –pályázatot nyújtottak be. A rekonstrukciót Sisa Béla építész tervei alapján végezték el. A zsinagóga előkertjében felavatták néhai Berczk Pál emlékművét, aki a deportálás idején a város alpolgármestere volt, és lehetőségeihez képest igyekezett segíteni az itt élt zsidókon. A városháza dísztermében konferenciát rendeztek, amelyen Schmidt Mária, Gerő András és Tókéczky László történészek tartottak előadást. A zsinagóga melletti iskola épületében „Magyar tragédia 1944” címmel állandó kiállítást rendeztek, amelyet Schmidt Mária történész és Szabó István dunamelléki református püspök nyitott meg.

2. Emléktáblát avattak a Szolnoki Cukorgyárban az egykori gettó főbejáratánál. A Békés megyei Dobozon a zsidótemetőben emlékeztek a holocaust 60. évfordulójára. Szatmári János polgármester beszédét követően Moskovits Sándor, a békéscsabai hitközség elnöke emlékezett az elhurcoltakra Fekete László főkantort gyászéneke mellett.

3. Kaposváron a zsidótemetőben Schönberger András pécsi főrabbi és Gyenesi István, a Somogy Megyei Közgyűlés elnöke mondott beszédet a holocaust Somogy megyei áldozatainak emlékére.

4. A Csalókői Nagymegyeren Varga László helyi történelemtanár vezetésével emlékeztek holocaustra, a városi kultúrház előcsarnokában kiállítást rendeztek a nagymegyeri zsidóság történetéről. Az eseményre több nagymegyeri származású izraeli család is ellátogatott, a dunaszerdahelyi és a komáromi zsidó közösségek képviselői is eljöttek. A kultúrház közelében állt az egykori zsinagóga, az épület új szárnyán magyar, héber (Schöner Alfréd főrabbi fordítása) és szlovák nyelvű emléktáblát lepleztek le. A polgármester köszöntő szavai után Radnóti Zoltán dél-budai rabbi mondott beszédet. A gyászimát Weisz Ferenc a Nagyfuvaros utcai zsinagóga főkántora énekelte. Az Izraelből hazalátogatottak nevében Weisz Jósua szólt. A rendezvény után a város vezetése fogadást adott a Javorina szálloda éttermében.

Június végén 80. születésnapja alkalmából Lazarovits Ernőt, a Mazsihisz külügyi vezetőjét a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (polgári tagozat) kitüntetéssel jutalmazták. Az érdemrendet 2004. augusztus 20-án Mádl Ferenc köztársasági elnök adta át.

Június elején nyílt meg a 2B Galériában a „Waldsee 1944 - Nemzetközi levelezőlap kiállítás” (Bp. III. Bécsi út 86.).

Június végén befejeződött a „Sorstalanság” című film forgatása, amit menet közben pénzügyi nehézségek miatt többször is meg kellett szakítani. Az átmeneti pénzügyi gondok abból adódtak, hogy a külföldi partnerek pénzei nem folytak be a tervezett időben, ezért áthidaló kölcsönhöz kellett folyamodni. Köves Gyurit Nagy Marcell alakította, a rendező Koltai Lajos, az operatőr Pados Gyula, a zeneszerző Ennio Morricone volt.

Júniusban Magyar filmhetet rendeztek Izraelben. Az Edelényi János válogatta 15 film között Radványi Géza egy, Fábri Zoltán három, Makk Károly három, Enyedi Ildikó egy filmmel szerepelt, emellett Szabó István és Jancsó Miklós több filmjét is játszották a kábeltévék kínálatában. Edelényi János koprodukciós filmet forgatására készül Salamon Pál „Menyegző” című regényéből.

A Mazsihisz vezetősége 2004 júniusában megtartotta az új alapszabály szerinti első ülését. Szóba került az új szövetségi rendszer kiépítésének megkezdése, a kettős könyvvitelre való áttérés megkezdése, a közgyűlési képviselet, a járadékelosztás új módszerének kidolgozása.

Június végén választásokra került sor a Szegedi Zsidó Hitközségben csekély részvétel mellett. A 15 tagú előljárárságba öt új tagot választottak. A hitközség elnöke ismét Ledniczky András jogász lett, az általános alelnök Salamon István orvos, a vallási és szociális alelnök Somló Zoltán orvos, az ifjúsági alelnök Balogh Ádám joghallgató lett. A Számvizsgáló bizottság elnöke Kónya Lászlóné, az új Chevra Kadisa elnöke Gráf Imre lett. Az új alapszabálynak megfelelően a közösség megerősítette hivatalában Markovics Zsolt főrabbit.

Karády Katalint posztumusz „Világ Igaza” kitüntetésben részesítette a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet.

A Kozma utcai zsidótemetőben lévő Balfi emlékmű újra aranyozására gyűjtést indított a Mazsihisz Chevra osztálya.

A Beszélő 2004/júniusi számában jelent meg Frojimovics Kinga tanulmánya „Beilleszkedés vs kivándorlás – Az American Joint Distribution Committee (Joint) tevékenysége a holocaustot követő években Magyarországon” címmel (71-80 p.).

2004. július hónap

július 4.

1. Bácsalmáson, Szentendrén, Tamásiban emléktáblát avattak a holocaust emlékünnepeken. Szombathelyen Kiss Péter kancelláriaminiszter és Frölich Róbert főrabbi mondott beszédet a holocaust áldozatának emlékűnnepségén. Pécsen Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi vezette a pécsi zsidóság 60 évvel ezelőtti deportálásáról emlékező istentiszteletet. Csordás Gábor „Jóvá tenni vagy jobbra lenni, avagy az antiszemitizmus posztmodern tapasztalata” címmel az ÉS 2004. július 23-i száma közölte a pécsi városházán rendezett emlékülésen elhangzott beszéd szövegét (15-16. p.). Sopronban Hiller István kulturális miniszter avatta fel Kutas László szobrászművész holocaust emlékművét. Az avató ünnepségen beszédet mondott Heisler András, a Mazsihisz elnöke, Szita Szabolcs történész és Szabados Ottó, a Soproni Hitközség elnöke is. Vele az Erec 2004./novemberi számában olvasható interjú (14. p.). Vácon az istentisztelettel együtt megnyitották a „Dunakanyar és az Ipoly-vidék zsidó emlékei” című kiállítást, Pakson a Vak Bottyán Gimnáziumban rendezett fotókiállítással, és Radnóti Miklós műveiből készült irodalmi összeállítással egészült ki a rendezvény. Megemlékeztek Miskolcon, Sátoraljaújhelyen, Gyulán, Sárospatakon és Kékestetőn is. A gyászünnepeken szinte mindenütt megjelentek az önkormányzatok, az oktatási és kulturális intézmények vezetői, a parlamenti képviselők, és a társegyházak képviselői. A Mazsihisz mindenhol küldött képviselőt, a vallási szertartást mindenütt rabbi és kántor végezte.

2. Gyertyagyújtással emlékeztek a holocaust 600 ezer magyar áldozatára a Wallenberg-emlékparkban. Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója arról is beszélt, „hogy hatvan év után is nyílas egyenruhában vonulnak kopasz apródok a Kossuth Lajos térre, ahol az ország első számú épületében a tiszta érv elvesz a jog útvesztőiben; a fejekben, a lelkekben nem szólal meg a vészcsengő; a halálvonatok után áhítozik a szurkolótábor, és szobrot akarnak állítani egy kedden és csütörtökön amúgy rendes politikusnak, aki mellesleg pénteken aláírja a zsidótörvényt”. Polnauer Sándor főrabbi beszéde után felolvasták Hiller István kulturális miniszter levelét, amelyben a miniszter megismételte: a magyar zsidóságot ért borzalom nem zsidó, hanem magyar ügy, ezért mindannyiunk feladata az áldozatokra való megemlékezés és emlékeztetés. Az eseményen a magyarországi zsidóság vezetői mellett jelen volt Judith Varnai Shorer, Izrael Állam távozós budapesti nagykövete és Hunvald György, az emlékparknak helyet adó VII. kerület polgármestere is.

3. A Bálint Zsidó Közösségi Házban színre vitték Herzl Tivadar „A szökevény” című komédiáját Kozma György rendezésében. A szerepeket Kari György, Kozma György, Meskó Tímea, Reisenbüchler Sándor és Szalay Szabó István alakították. A felolvasó esttel Herzl halálának 100. évfordulójáról emlékeztek meg.

4. Koszorús Ferenc (1899-1974) néhai vezérkari ezredesre emlékezett az Ezerkilencszáznegyvenöt Alapítvány a Dohány utcai zsinagógával szemközti emléktáblánál. Több mint tíz civil szervezet helyezett el közös koszorút, Horváth János országgyűlési képviselő (Fidesz), az alapítvány elnöke mondott beszédet.

július 6.

A Holocaust Emlékközpontban bejelentették, hogy programiroda alakult a központ várhatóan 2005 őszén megnyíló állandó kiállításának megszervezésére. A Magyar Nemzeti Múzeumban felállított a "Páva utcai állandó kiállítás programiroda" vezetője Molnár Judit történész. A programirodát „Az első magyarországi holocaust tárlat” történeti forgatókönyvét Kádár Gábor és Vági Zoltán történészek készítették el. A 2004. július 12-i szakmai vitán a felkért lektorok Ormos Mária történész, Deák István New York-i történész, Kovács M. Mónika szociálpszichológus és Radnóti Sándor, esztéta voltak. Véleményt mondott Ungváry Krisztián történész, Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Szakály Sándor történész. A forgatókönyvhöz az év folyamán sok észrevétel érkezett. Majsai Tamás „Soá-emlékhely és társadalmi közfigyelem” című írása az ÉS 2004. szeptember 10-i számában jelent meg (8-9. p.). Kenedi János az ÉS 2004. október 8-i és 15-i számaiban készített „Egy kiállítás (hiányzó) képei 1-2.” című összeállításában részletes tervét adja az 1945 utáni antiszemitizmus feldolgozásának, amely eredetileg nem szerepelt a forgatókönyvben. Karsai László Kenedi összeállítását elismerve javaslatait a Magyar Nemzeti Múzeum, illetve a Terror

Háza számára tartotta megfontolandónak az ÉS 2004. november 19-i számában megjelent „A történetnek nincs vége” (16. p.) című írásában. Kovács Éva az ÉS 2004. november 26-i számában „A holocaust a modern kori Magyarország – Megjegyzések Kádár Gábor és Vági Zoltán Forгатókönyvéhez” című írásában (10-11.p.) tette meg javaslatait. Sipos András „Emlékhely vagy valami más?” című írásában felsorolta azokat a meglévő anyagokat, dokumentumokat, amelyekre támaszkodni kellene a zsidó gyűjteményeknek (15. p.).

július 7.

Cfáton a Magyar Nyelvű Zsidóság Emlékmúzeuma kiállítással emlékezett Herzl Tivadar halálának 100. évfordulójára. A megnyitón jelen volt Hóvári János nagykövet, Jisáj Májmon polgármester, Andrew Steiner ausztráliai szobrászművész. A résztvevőket köszöntötte Josef Lustig igazgató, Frojmovics Kinga pedig előadást tartott a nagyváradi gettó történetéről Zsolt Béla „Kilenc koffer” című könyve kapcsán. Levetítették Baló György dokumentumfilmjének részletét, amely Peri Éva újpesti kislány naplóját mutatja be. A napló a cfáti múzeum állandó kiállításának darabja. A rendezvényen áradták a Mordechaj és Thea Révész emlékére létesített ösztöndíjat, amelyet az idén Cvi Hartman történész kapott az erdélyi zsidósággal foglalkozó doktori disszertációjára.

július 8.

1. Négy és félévi szolgálat után ünnepélyes fogadáson vett búcsút Izrael távozó nagykövetétől, Judith Varnai Shorertől a Mazsihisz. Judith Varnai Shorer kiemelte, hogy a kormányfő beszéde a Holocaust Emlékközpont áprilisi megnyitóján fordulatot jelentett, "a miniszterelnök kimondta, hogy a holocaustot... magyar emberek követték el magyar emberek ellen. Mádl Ferenc államfő 2004. július 12-én hivatalos búcsúlátogatáson fogadta Judith Varnai Shorert, és a Magyar Köztársasági Érdemrend Középkeresztje a Csillaggal (polgári tagozat) kitüntetéssel adományozta a távozó nagykövetének. A Pro Cultura Hungarica emléklapoktetet pedig Hiller István kultuszminiszter nyújtotta át. Az Erec 2004/augusztusi száma a „Búcsúzik a nagykövet asszony” című írásban foglalta össze a magyarországi négy év történetét (6. p.). A Várnai-család úgy tervezte, hogy még legalább egy évig a magyar fővárosban marad nyolcéves kislányuk gyógykezelése miatt. A kislány azonban 2004. július 24-én meghalt, Izraelben temették el.

2. A brit kormány bejelentette, hogy augusztusban lezárul a kelet-európai holocaust-vagyonok kárpótlási igényeinek benyújtása. A Mazsihisz a londoni magyar nagykövetségen keresztül felvesszette a kapcsolatot a brit kormánnyal, és a felekezeti sajtóban közleményt tett közzé a túlélők, vagy hozzátartozóik figyelmének felkeltése végett. Az eltelt öt évben brit közlés szerint összesen 1121 kártérítési igény érkezett a világ minden részéről a náci üldöztetések áldozatainak Nagy-Britanniába menekített, majd ott elkobzott vagyona után. 377 igénybejelentő járt sikerrel; nekik összesen 16,2 millió fontot (6,1 milliárd forintot) fizettek ki. A kártérítésben részesítettek között Magyarországon, Romániában, Németországban és Izraelben élő egykori üldözöttek, illetve leszármazottaik is vannak.

3. Első fokon felmentette a közösség elleni izgatás vádjáról Mónus Áront a Fővárosi Bíróság, ugyanakkor harmincezer forintos pénzbüntetésre ítélte sajtórendészeti vétség miatt Adolf Hitler „Mein Kampf” című könyvének 1996-os magyarországi megjelentetése miatt. Az ügyben több személy ellen indult büntetőeljárás a „Cion bölcseinek jegyzőkönyve” 1999-es magyarországi megjelentetése kapcsán közösség elleni izgatás, illetve a „Mein Kampf” újrakiadásával összefüggésben szerzői jogok megsértése és sajtórendészeti vétség miatt.

4. A Bálint Zsidó Közösségi Ház városnéző sétát szervezett a világörökség részévé nyilvánított régi pesti zsidónegyedben.

július 9.

1. A Mazsihisz rabbitestülete tiltakozott a Status Quo Ante névvel júniusban alakult szervezet jogtalan névhasználata, és az új szervezet nevében megjelenő sértő nyilatkozatok miatt. Köves Slomo rabbi olyan nyilatkozatokat tett, miszerint a magyarországi rabbik nem fogadják el a világon, holott minden rabbinátus egyenrangú. Az új alakulat nyilatkozatuk szerint kizárólagos képviselője

kíván lenni olyan magyarországi zsidó szervezeteknek, illetve szellemi irányzatoknak, amelyek nem kérték, és nem hatalmazták fel erre. A rabbikar sem az önmagát újnak tartó, sem a mögöttük álló Chabad Lubavics irányzat vallási legitimitását nem ismeri el hagyományos felekezete részeként. Polnauer Sándor, a rabbikar titkára elmondta, hogy ezzel szemben a debreceni hitközség ma is Status Quo Ante-nak nevezi magát. Az ottani 11 tagú testület többsége ma sem akarja elfogadni az ortodox-neológ megosztást.

július 11.

Szekszárdon a régi, megkopott helyébe új emlékművet állítottak a holocaust szekszárdi áldozatainak a városi zsinagógánál. Az új emlékművet Szatmári Juhos László készítette. Heisler András, a Mazsihisz részéről, Kocsis Imre Antal polgármestere a város nevében mondott emlékbeszédet. Karcagon a felújított zsinagógában emlékeztek a deportálások 61. évfordulójára. Beszédet mondott Rosinger Oszkár hitközségi elnök, valamint az ugyancsak Karcagról elszármazott Meir Beck, a Szochnut Alija osztályának vezetője. /Beszéde olvasható az Erec 2004/augusztusi számában (5. p.)/. Szombathelyen a hangversenytéremmé alakított egykori neológ zsinagógában emlékeztek a deportálásra. Beszédet mondott Mezei Péter hitközségi elnök, Kiss Péter kancelláriaminiszter, Ipkovich György polgármester, Meir Kohen Szit Izrael Állam magyarországi konzulja, és Jehuda Saron a Szombathelyről elszármazottak nevében. /Beszéde olvasható az Erec 2004/augusztusi számában (4-5. p.)/. A hitközség székházában a Macisz nevében Farkas Éva avatta fel Herzl Tivadar emléktábláját.

július 13.

1. A jeruzsálemi Simon Wiesenthal Központ május végén jelentette be, hogy „Utolsó Esély Művelet” néven több kelet-európai országban, Lengyelországban, Romániában, Ausztriában, Magyarországon, Ukrajnában, Németországban és Horvátországban kampányt indított még megbúvó háborús bűnösök megtalálására és felelősségre vonására. A Magyarországon az akció augusztusra tervezett hivatalos megindítása előtt már három "gyanúsított" tetek bejelentést egykori szemtanúk. Bócz Endrének, az Igazságügy Minisztérium tisztségviselője Efraim Zuroffnak, az akció izraeli ötletadójának jelezte: a magyar kormány készen áll a bűnösök perbe fogására, ha megalapozott bizonyítékok állnak rendelkezésre, Péterfalvy Attila adatvédelmi biztost viszont nem tájékoztatták a tervről. 2004. július 20-án egy TV műsorban az adatvédelmi biztos úgy foglalt állást, hogy nem küldhetőek ki jogszerűen Izraelbe a Simon Wiesenthal Központ náci vadász akciójában gyűjtött adatok Magyarországról. Az ÉS 2004. július 23-i számában Karsai László történész „Esélytelenek” című cikkében (3. p.) úgy vélekedett, hogy a magyar társadalomnak olyan történelmi leckére nincs szüksége, amelyet ma 80-90 éves állítólagos vagy valóságos háborús bűnösök bíróság elé állítása jelentene. Karsai „megélhetési náci vadásznak” nevezte Zuroff úr kezdeményezését, amelyet egyértelműen károsnak tart. Gecsényi Lajos, a Magyar Országos Levéltár főigazgatója pedig kijelentette, hogy amíg izraeli-magyar adatvédelmi szerződés nem születik, addig a jeruzsálemi alapítvány nem kutathat magyarországi levéltárakban. Karsai cikkében azt állította, hogy Beer Iván – aki korábbi bejelentés szerint a Magyar Holocaust Bizottság elnökeként az információk gyűjtésében és vizsgálatában segíti a Wiesenthal Központot - nem csak elnöke, de alapítója és tagsága is egyben a Holocaust Emlékalapítványnak. 2004. július 26-án Beer Iván a Magyarországi Holocaust Emlékalapítvány elnökeként felfüggesztette az akciót mindaddig, amíg jogilag nem tisztázódik a Simon Wiesenthal Központ jeruzsálemi irodája és a magyar állam, ezen belül az adatvédelmi ombudsman fenntartásai közötti ellentét. Az ÉS 2004. augusztus 6-i számának 13. oldalán összeállítást közölt az „Utolsó esélyről” (Efraim Zuroff: Nem reménytelen; Sipos András: Feljelenteni? Nem!; Szegő András: Megjegyzés egy megjegyzéshez című írása jelent meg.) Szegő Karsai László „Esélytelenek” című írásának személyeskedő stílusát tette szóvá, Sipos is kifogásolta Karsai László és Beer Iván a méltatlan perlekedéssé váló vitáját a Klub Rádióban az Orosz József által a témáról szervezett műsorban. Karsai László az ÉS 2004. augusztus 13-i számában válaszolt „Esélytelen, reménytelen és törvénytelen” című írásával (12. p.) Vámos György a Népszabadság 2004. augusztus 2-i számában „Elévülés? Kímélet? Bocsánat?” című írásával az „Utolsó esély” akció

publicisztikai lejáratajáról beszél (14. p.). A Szombat 2005/ februári számában Karsai László „Náci vadászok és megélhetési náci vadászok” című írásában Gadó Jánossal vitatkozik (14-15. p.)

2. Százezer forintot ajánlott fel a Heves Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője annak, aki információval segít leleplezni a gyöngyösi zsidó temető megrongálóját. A 92 síremléket ledöntő rongálást július 1-én fedezték fel. A sírkert felújítását néhány nappal korábban, a holocaust 60. évfordulójára fejezték be. Itt tartották a megemlékezést június 20-án.

3. A Győr-Sopron megyei Vásárosfaluban a helyreállított zsidótemetőben emlékeztek a holocaust 60. évfordulójára. Baján és Nagykátán is tartottak istentiszteleteket, Tolnán a status quo ante izraelita hitközség szervezte a megemlékezést.

4. A Népszabadság 2004. július 13-i számának Fórum rovatában Győri László, a Magyar Rádió Üzemi Tanácsának tagja „Kondor Katalinnak, a Magyar Rádió elnökének” című írásában (14. p.) tette közzé azokat a hallgatói leveleket, amelyeket a „Vasárnapi Újság” című műsorban elhangzott rasszista írások és szerzőik megszólalása váltott ki. Különösen Szentmihályi Szabó Péter, Lovas István, Stigner Gábor és Döbrentei Kornél megszólalásai okoztak mebotránkozást.

július 16.

A felújítás alatt álló pannonhalmi zsidótemetőben sírokat döntöttek le, a már renovált sírkövek közül tizenkettőt rongáltak meg az elkövetők, mintegy 300 ezer forintos kárt okoztak.

július 18.

1. Franciaországban felháborodással fogadták, hogy az antiszemitizmus miatt a franciaországi zsidókat Izraelbe hívta Ariel Saron izraeli miniszterelnök. „Minden zsidónak azt javaslom, hogy jöjjenek Izraelbe, de ez feltétlenül szükséges a franciaországi zsidók esetében, akiknek azonnal mozdulniuk kell” - mondta az izraeli elnök egy amerikai zsidószervezet képviselőjével tartott nyilvános megbeszélésen Jeruzsálemben. A párizsi külügyminisztérium "elfogadhatatlannak" nevezte Ariel Saron nyilatkozatát, és az izraeli kormánytól kért magyarázatot. Az izraeli kormányfő szavai "megengedhetetlenek, elfogadhatatlanok, sőt, mi több, meggondolatlanok" - mondta az Europe-1 rádióknak adott nyilatkozatában Jean-Louis Debré, a francia nemzetgyűlés elnöke. A francia zsidó szervezetek nevében Richard Prasquier úgy fogalmazott, hogy "Saron olajat önt a tűzre, és ez elfogadhatatlan".

2. Fehéroroszországban a Minszktől mintegy 100 kilométerre levő Gorogyejában állítottak emlékművet a zsidó áldozatoknak. A fehéroroszországi zsidó közösségek elnöke, Leonyid Levin mondott beszédet hitközségi zsidó vezetők, a település vezetői és nyugati diplomaták jelenlétében. A megszállók 1942. június 17-én egyetlen nap alatt kiirtottak egy egész zsidó közösséget: 1137 zsidót öltek meg. Az új emlékhelyen mindegyikük emlékére egy-egy követ helyeztek el, és a mészárlás színhelyén emlékművet emeltek.

3. A Mazsihisz vezetőségi ülésén áttekintették a rabbi-testület eddigi tevékenységét Frölich Róbert és Schönberger András főrabbi beszámolója alapján. Az ortodoxia által fenntartott iskolák gazdasági gondjainak enyhítésére a kecskeméti és a nyíregyházi hitközség összesen mintegy 3,5 millió forintot ajánlott fel.

július 23.

1. Kiss Péter kancelláriaminiszter izraeli látogatása során találkozott Zeévi tábornokkal, a katonai hírszerzés vezetőjével, akivel elemezték a közel-keleti térség aktuális biztonsági helyzetét. A kancelláriaminiszter Tel-Avivban adta át a magyar kormány „Bátorságért Érdemjelét” 91 magyar származású izraelinek. Ők a második világháború idején a zsidó üldözötteket mentették meg. A kitüntetettek közül 32-en posztumusz elismerésben részesültek a Tel-Aviv-i egyetemen több száz ember előtt lezajlott ünnepségen.

2. A MaZsiKe közleményben tiltakozott az ellen, hogy a Magyar Külügyminisztérium az ENSZ közgyűlésén megszavazta az Izraelt elítélő határozatot a palesztin területeket határoló biztonsági kerítés felépítése miatt. A közlemény emlékeztetett arra, hogy „az ENSZ közgyűlése sokadszor hozott olyan, Izraelt elítélő cinikus határozatot, amelyről azóta a történelem már bebizonyította,

hogy kizárólag az arab országok és a világszerte ábrándokat kergető szovjet birodalom céljait szolgálta". A Feldmájer Péter elnök által aláírt közlemény felszólította a Magyar Külügyminisztériumot, hogy vonja vissza igenlő szavazatát és csatlakozzon azon országokhoz, amelyek szembe mertek szállni az öngyilkos merénylőknek pszichikai és erkölcsi segítséget nyújtó határozattal és ellene szavaztak.

3. A „Hetek” című országos közéleti lap 2004. július 23-i számában Vizin Balázs „Nem voltunk hajlandók áldozatok lenni” címmel Soros Györggyel készített interjút annak kapcsán, hogy a lap előző számában bemutatták Brandreisz Elzát, aki Soros édesanyját bújtatta a vészidőszak idején.

július 24.

A Népszabadság 2004. július 24-i számának Hétvége mellékletében Marsovszky Magdolna Münchenben élő kultúra és médiakutatóval beszélgetett Inotai Edit „Etnosz vagy demosz? – A rendszerváltás után megszűnt a közös ellenség kohéziós ereje” című cikkében (4. p.). A kutató a magyarországi holocaust történeti értékelése kapcsán felhívta a figyelmet egy német szerzőpáros, Christian Gerlach és Götz Aly „Az utolsó fejezet” című munkájára. A szerzők a magyar államapparátus és hivatalnokréteg feltétlen együttműködését bizonyítják a deportálások végrehajtásában.

július 29.

Az „Életet mentő vízumok” című nemzetközi vándorkiállítást Kovács László külügyminiszter nyitotta meg a Külügyminisztériumban. A II. világháború alatt szolgálatot teljesítő, és a legtöbb zsidót megmentő diplomatáknak emléket állító fotókiállítást 1994-ben Amerikából indítottak útjára. Öt évvel ezelőtt Budapesten is bemutatták egy részét, a mostani, kibővített kiállításon jelen volt Hirschi Ágnes, Carl Lutz nevelt lánya is. A fotókat az amerikai Holocaust Múzeum, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet és más szervezetek bocsátották rendelkezésre, de családi tulajdonban lévő dokumentumok is szerepeltek a kiállításon. Kovács László a világ huszonöt országának mintegy 140 diplomatájáról beszélt, akik életmentő vízumok kiadásával, zsidók és romák rejtegetésével mindent megtettek annak érdekében, hogy a holocaust ne legyen még nagyobb méretű.

július 21.

Washingtonban a Kongresszusban zsidómentőkre emlékeztek a magyar holocaust 60. évfordulója alkalmából. Az Amerikai Magyarok Kongresszusi Kapcsolatainak Központja által szervezett rendezvényen mások mellett beszédet mondott Tom Lantos képviselő, Magyarország és Svájc washingtoni nagykövete, Sarah Bloomfeld, az Egyesült Államok Holocaust Múzeumának igazgatója, Marton Kati New York-i újságíró, Wallenberg egyik életrajzának szerzője, Arthur Schneider, a New York-i East Park zsinagóga rabbija is.

A hónap végén 84 éves korában meghalt Varga Neubauer Sándor, a magyarországi könyvszakma ismert kutatója. A Magyar Könyvgyűjtőben jelentek meg „Zsidók a magyar könyvkiadásban és könyvkereskedelemben 1837-1945.” címmel tervezett, de soha meg nem jelent kötetének részletei.

Nyáron meghalt rabbi Arnold Tureczky, New York-i Jewish Theological Seminary nyugalmazott professzora. Az OR-ZSE különböző szakain angolul, illetve könnyű héberséggel tartotta óráit vendégtanáráként. A 2000-tól tartott órák témája a konzervatív zsidó mozgalom és a halaha kapcsolata volt. Évenként kétszer járt Prágában, ahol a nagy ünnepeken ő látta el a rabbi teendőket.

Július végén ismét megkezdte működését a Bank Leumi le-Israel Budapesten. A Bank Leumi le-Israel (Switzerland) Limited székhelye Zürichben van, a képviselő vezetője Oded Shorer, Izrael állam napokban távozott magyarországi nagykövetének férje. A Leumi a 90-es években egyszer már felszámolta magyarországi képviselőjét.

Szeszler Anna, a Lauder Javne Közösségi Iskola főigazgatója kapta a diaszpórában kiváló teljesítményt nyújtó zsidó pedagógusok számára alapított izraeli Max Fisher díjat.

A tíz éve meghalt Berger István főrabbiira emlékeztek az Új Élet 2004. szeptember 1-i számában (3. p.).

augusztus hónap

augusztus 1.

A Holocaust Emlékközpont tudományos igazgatójává nevezték ki Varga László történészt, Budapest Főváros Levéltárának korábbi főigazgatóját. A korábbi tudományos vezető, Szita Szabolcs vezető történészként dolgozik tovább az intézményben. A posztra 25-en pályáztak, miután Darányi András ügyvezető igazgató korábban lemondott. A Népszabadság 2004. augusztus 10-i számában Kunstár Csaba beszélgetett Varga Lászlóval (9. p.) az intézményben folyó munkáról. Július elsejéig 15-en távoztak az intézményből. Varga elmondta, hogy folytatódik a névprojekt, azaz a holocaust magyar áldozatainak név alapján történő azonosítása. Az emlékközpont dokumentációs részlege továbbra is gyűjti a dokumentumok másolatait, magánszemélyek iratait, tárgyait, fotóit, folytatódik ezek rendszerezése és feldolgozása. Az intézmény operatív irányításában kiemelten fontos a magánalapítványi jelleg maradványainak felszámolása, a közalapítványi jelleg erősítése. Fontosnak nevezte a munkarend szabályozását, munkaköri leírások megfogalmazását és új Szmsz létrehozását.

2. A nemzeti és etnikai kisebbségekkel való harmonikus együttélés terén kifejtett munkája elismeréseként első alkalommal adták át a „Csalog Zsolt-díjat” a Holocaust Emlékközpontban. Az oktatási minisztérium, a Raoul Wallenberg Alapítvány, a Raoul Wallenberg Egyesület, a Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége és a Roma Polgárjogi Alapítvány által alapított díjat Sipos András, a testület elnöke adta át a Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégiumnak, továbbá Illésné Áncsán Aránaknak, Virág Tamásnak és Derdák Tibornak. A díj összege természetes személyeknek maximum 100 ezer forint, szervezeteknek, csoportoknak, intézményeknek 100 ezer - 500 ezer forint. A díj odaítéléséről a beérkezett ajánlások alapján a kuratórium dönt; javaslatot az alapítók, települési önkormányzatok, önkormányzati szövetségek, emberi jogi, állampolgári és kisebbségi szervezetek tejeszhetnek elő.

augusztus 2.

1. A Magyar Köztársaság kormánya a roma holocaust emléknapijára kiadott nyilatkozatában úgy fogalmazott, hogy a roma holocaust az egész magyar nemzet sorstragédiája. A Nagykanizsán 2004. július 30-án a kormány képviseletében Göncz Kinga esélyegyenlőségért felelős tárca nélküli miniszter és Teleki László, a Miniszterelnöki Hivatal roma ügyekért felelős politikai államtitkára vett részt a holocaust roma áldozatairól szóló megemlékezéseken. Ők mentek el az augusztus 2-án Auschwitzban tartott nemzetközi emlékezésre is.

2. A Népszabadság 2004. augusztus 2-i számában Szendrei Lőrinc riportja jelent meg „Feltárul a dorosici tömegsír titka – Emlékművet kapnak az elpusztított magyar munkaszolgálatosok is” címmel (9. p.)

augusztus 4.

A Raoul Wallenberg születésének 92. évfordulóján rendezett ünnepségen a Raoul Wallenberg Egyesület ügyvivője, Kaiser György és Szita Szabolcs, a Holocaust Emlékközpont vezető történésze mondott beszédet a svéd diplomata szobránál. Koszorút helyezett el Horváth Csaba II. kerületi polgármester, Heisler András, a Mazsihisz elnöke, valamint a Raoul Wallenberg Egyesület és a svéd nagykövetség képviselői. A Holocaust Dokumentációs Központban tartott megemlékezésen

Székely Gábor kuratóriumi elnök megnyitója után Szita Szabolcs történész a holocaustkutatás új eredményeit ismertette.

augusztus 8.

Siófokon a zsinagógában és a temetőben emlékeztek a holocaust áldozataira. A rendezvény fő szervezője a Siófok - Natanja Magyar-Izraeli Baráti Társaság volt, a helyi áldozatok emlékművét a zsidótemetőben Radnóti Zoltán rabbi és Petrovics Péter kántor avatta fel. Beszédet mondott a polgármester, valamint a baráti társaság siófoki és natanjai elnöke is. Mezőkövesden a TEDISZ és Tálai Andor országgyűlési képviselők kezdeményezésére helyeztek el emléktáblát az egykori zsinagóga falán. Az ünnepségen beszédet mondott a polgármester, valamint Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója.

augusztus 10.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház Komárom-Révkomárom zsidó emlékeinek megtekintésére szervezett kirándulást.

augusztus 13.

Először tartottak holocaust emlékünnepséget Törökbálinton a volt zsidó imaház helyén. Az emléktáblát a Faluszépítő Egyesület készítette, az önkormányzat felkérésére Ficsor Bálint képviselő monográfiában foglalta össze a törökbálinti zsidók történetét. Az önkormányzat erre az alkalomra meg is jelentette a füzetet. Az ünnepségen Radnóti Zoltán rabbi és Weisz Ferenc főkántor működött közre.

augusztus 15.

A burgenlandi Kötcsén a falu lakosainak adományából emléktáblát avattak a holocaust 60. évfordulóján a falu egyetlen zsidó családjának, a Singer család emlékére. Az emlékművet Grünberger Tamás tervezte.

augusztus 19.

Ozorán mártír istentiszteletet tartottak. Pusztavámon az 1944 szeptemberében az SS katonák által lemészárolt, orvosokból, gyógyszerészekből, mérnökökből álló munkaszázad emlékére helyeztek el emléktáblát a Művelődési Ház falán. Beszédet mondott Deutsch Róbert főrabbi, a kántori teendőket Kálmán Tamás látta el. A megemlékezésen jelen volt a község polgármestere, valamint a Bzsh és a Mazsihisz vezetői.

augusztus 20.

1. Az ÉS 2004, augusztus 20-i számában Standeisky Éva tanulmánya jelent meg „Elmismásolt antiszemitizmus, elhallgatott múlt – Az 1956-os miskolci lincselés” címmel (8-9. p.).
2. Mádl Ferenc köztársasági elnök a Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (polgári tagozat) kitüntetését adott át Moshe Sanbarnak, a New York-i Claims Conference végrehajtó bizottsága elnökének, a Magyar Köztársasági Érdemrend tiszti keresztje (polgári tagozat) kitüntetését Dan Ofry újságírónak, az Új Kelet főszerkesztőjének, Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (polgári tagozat) kitüntetését Fischer Miklósnak, a Bálint Közösségi Ház igazgatójának és Lazarovits Ernőnek, a Mazsihisz külügyi vezetőjének. Mose Sanbar életútjával az Új Élet 2004. szeptember elsejei száma címdalán foglalkozott, a Mazsihisz Székházában pedig fogadást rendeztek tiszteletére. A zsidó szervezetek képviselőin kívül a fogadáson megjelent Horn Gyula korábbi miniszterelnök és Fekete János, a Magyar Nemzeti Bank korábbi elnökhelyettese is.

augusztus 23-28.

Balatonfüreden a Mazsihisz üdülőben Herzl Tivadar jubileumi emlékhetet rendeztek. Engländer Tibor Macisz elnök megnyitója után levetítették Pataki Éva Herzl Tivadarról készített dokumentumfilmjét. Bányai László újságíró a cionizmus előtörténetéről beszélt, Bodog Gyula

pszichiáter „Mi is az a zsidókérdés?” címmel tartott előadást. Jahuda Saron a cionizmus vallásos előtörténetét vázolta fel, Polnauer Sándor főrabbi a vallásos magyar zsidóság betelepüléséről tartott előadást.

augusztus 23.

Izraelben ünnepelte nyolcvanadik születésnapját Ephraim Kishon. A központi ünnepségen Simon Perez köszöntötte a Magyarországról elszármazott világhírű humoristát.

augusztus 24.

A MAOIH rendkívüli elnökválasztó közgyűlésén a 25 főnyi választmány az egyedüli jelöltet, Herczog László korábbi főtitkárt választották meg a tisztséget 35 éven keresztül betöltő, néhány hónapja elhunyt Fixler Herman helyére. Két új elöljárót is választott a közösség Simon Tamás és Varró Sándor személyében. A közgyűlésen jelen voltak a neológia képviselői – Heisler András, Zoltai Gusztáv és Streit Sándor – is, erre az elmúlt negyven évben nem volt példa. Mivel a közgyűlésen nem volt jelen (Hoffman Áron) rabbi, aki megvétózhatta volna a választás eredményét, az új vezetőség legitimitása megkérdőjelezhető volt.

augusztus 25.

Az MTV „Utódok reménysége” című vallási műsorában a miskolci Avasi zsidótemetőt, a mikvét, illetve a zsinagógát mutatta be Szlukovinyi Péter titkár. A miskolci hitközség életét Freund Jenő mutatta be. Tudósítottak a felújított mádi zsinagógáról is.

augusztus 26.

A Mazsihisz vezetőségi ülése a kárpótlási folyamatról, a Bzsh és a Mazsihisz szétválásáról, az ortodoxia fenntartásában működő Wesselényi utcai Amerikai Alapítványi Iskola pénzügyi nehézségeiről tárgyalt. Egy kecskeméti ingatlan átadásának jogi lehetőségét is vizsgálta a testület.

augusztus 27.

Az ÉS 2004. augusztus 27-i számában Hahner Péter „Őrzik a völgyet” című írása vitát váltott ki. A szerző Ságvári Endre személyén keresztül azonos ítéletet mondott a fasizmus és a kommunizmus rémtettei között. Lévai Júlia az ÉS 2004. szeptember 17-i számában „A bárányok elsodródtak” (13-14. p.), György Péter pedig ugyanebben a lapszámban „Az antifasiszta minimum – Rejtő Jenő emlékének” című (13. p.) írásával határolódott el a sajnálatosan divatos nézettől.

augusztus 29.

Sümege és Tótkomlóson a holocaust óta először került sor emlékünnepekre. Tótkomlóson Markovics György szegedi főrabbi és Benedek István Gábor, a hely szülőtte szolt az egybegyűltekhöz. A főtéren mintegy 100 főnyi résztvevő előtt avatták fel a mártíremlékművet. A Rózsa Fürdő csarnokában „Ahol a mi napunk felkelt” címmel nyílt dokumentum kiállítás, amely ifj. Balogh István „A tótkomlósi zsidók története” címmel korábban elkészült munkájára alapult.

augusztus 28-szeptember 5.

A VII. Zsidó Nyári Fesztiválon a holocaust 60. évfordulójára tekintettel kevesebb volt a vidámság. A Fesztivál idejére a Síp utca egy szakaszát a sétálóutcává alakították, és itt rendezték meg a könyvnapokat. A fesztivált Zoltai Gusztáv Mazsihisz elnök és Glatz Ferenc az MTA korábbi elnöke nyitotta meg, a Zsidó Könyvnapok nyitóprogramján Schiffer János főpolgármester-helyettes szolt, Máté Gábor színművész felolvasta Konrád György ez alkalomra írt szövegét. A fesztiválon nyílt meg az „Óvás! Egyesület” fotókiállítása a Dohány utcai Zsinagógát körülvevő árkásor oszlopai között. A fotók a városrész kulturális és építészeti értékeinek megóvására hívták fel a figyelmet. A fesztivál idején nyilvános eszmecsere is folytattak a negyed sorsáról a bontásra kijelölt épületek megmaradása érdekében. A Zsidó Múzeumban Herzl halálának 100. évfordulója alkalmából az izraeli nagykövetség, a Macisz, az Erzsébetvárosi Polgármesteri Hivatal, a Mazsihisz, a Pro Helvetia

és a Vince Kiadó támogatásával rendezett kiállítás nyílt meg. Beszédet mondott B. Turán Róbert múzeumigazgató, Gerő András és Novák Attila történészek, valamint David Admon izraeli nagykövet. Novák Attila megnyitón elmondott beszédének szövege megjelent a Szombat 2004/októberi számában „Herzl időszerűsége” címmel (23. p.) A Budapest Galériában pedig a „Nekem szülőhazám...” című sorozat részeként Vajda Lajos és Bálint Endre alkotásaiból rendeztek tárlatot. A filmnapok idején az Odeon Lloyd moziban Latabár-filmeket, míg az Örökmozgóban Herzl Tivadarról szóló alkotásokat vetíttek. Bemutatták az „Ígéret földje”, 1935-ben készült palesztin dokumentumfilmet is. Az Erec 2004/októberi számában pedig Borsányi Schmidt Ferenc írása jelent meg „Theodor Herzl, ahogy a régi hászidok látták” (12. p.) címmel. A fesztivál az Ankor izraeli gyermekkórus és Kincses Veronika koncertjével nyílt meg a Dohány utca Zsinagógában. Az eseményen felhangzott Wolf Péter „Öröm és Bánat concertino fuvolára és vonós zenekarra Elie Wiesel tiszteletére” című szerzeménye. Másnap Haydn Teremtés oratóriuma szólalt meg a zsinagógában, amely a későbbiekben kántor- és klezmer koncertnek, majd Varnus Xavér orgonajátékának helyszíne volt. A Spinoza Házban Für Emil festőművész és Kaján Tibor karikatúrista kiállítását rendezték meg. Jacques Fromental Halévy „A zsidó nő” című operáját 67 év után először tűzték műsorra a Dohány utcai zsinagógában. Az opera szeptember 2-i bemutatóján a címszerepet Tokody Ilona alakította, a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar dirigense Pál Tamás volt. A Mazsihisz Dísztermében Alföldi Róbert kiállítását, az Olasz Kulturális Intézetben az olasz zsidó reneszánsz zenéből adott ízelítőt az olasz Lacidarium együttes, az Uránia Nemzeti Filmszínházban a Jiddish Színház a „Yoshke” című produkciót adták elő. A Bálint Zsidó Közösségi Ház előtt utcabált rendeztek. Szegeden Marton Éva dalestjét, Zalaegerszegen kiállítást és kántorkoncertet rendeztek a fesztivál programjaként. Nagykőrösön szonátaest, míg Pannonhalmán kiállítás nyílt „Thália szolgálatában - zsidó színházművészek a magyar művelődéstörténetben 1837-1944-ig” címmel. A programsorozatba bekapcsolódott Pannonhalma, Debrecen, Hódmezővásárhely, Nagykőrös és Szombathely is, több helyen rendeztek kántor koncertet. Az Új Élet 2004. október 1-i számában egész oldalt betöltő tudósítás olvasható a fesztivál eseményeiről (6. p.).

augusztus 31.

A tavasszal megalakult, magát nyíltan hungarista pártként definiáló Magyar Jövő Csoport a budapesti belvárosban „Kitartás! Jövünk!” című, nyilas toborzókat helyezett el falragaszokon. A nyilvántartásba nem vett csoportosulás 2004. szeptember 3-án bejelentette, hogy a nyilas hatalomátvétel 60 éves évfordulóján megemlékezést kíván tartani az egykori Nyilas Pártház Andrassy utca 60 szám alatti épülete előtt, amelyben most a Terror Háza Múzeum működik. A demonstráció bejelentését a BRFK elfogadta, arra hivatkozva, hogy a gyülekezési törvény nem ad lehetőséget a demonstráció betiltására. A hírt civil és politikai szervezetek nagy felháborodással fogadták. A Mazsihisz az igazságügyi minisztert kérte fel, hogy az illetékes hatóságok bevonásával segítsen felülvizsgálatni a fasiszta, hungarista szerveződések működésének jogszerűségét, és megmozdulásaik betiltását. A Terror Háza Múzeum vezetősége - a véleménynyilvánítás szabadságának tiszteletben tartása mellett - elutasította a Magyar Jövő Csoport hungarista mozgalom szándékát. 2004. szeptember 7-én Radnóti Zoltán rabbi kezdeményezésére mintegy 80 értelmiségi aláírásával „Szomorú kiáltvány” jelent meg, amely a Budapest utcáin ismét látható, nyilas uralmat idéző plakátok újbóli megjelenése ellen tiltakozott. Az aláírók kéréssel fordultak a Magyar Köztársaság Elnökéhez, és minden parlamenti párthoz, hogy nyilvánosan emeljék fel szavukat a jelenség ellen. 2004. szeptember 8-án Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz ügyvezető igazgatója ellentüntetést helyezett kilátásba, amennyiben nem tiltják be a Magyar Jövő Csoport 2004. október 15-ére tervezett budapesti demonstrációját. Zoltai több tízezer, sárga csillagot viselő ellentüntetőt ígért, ahova francia mintára elvárja a köztársaság elnökét és a kormány valamennyi tagját is. Az SZDSZ - Új Generáció ugyanezen a napon jelentette be: ahogyan tavaly, úgy az idén is ott lesznek a Terror Háza előtt a nyilas hatalomátvétel napján, hogy békében megemlékezzenek a nyilas terror áldozatairól. A Measz több civil szervezettel közösen 2004. október 14-ére a szélsőjobb hatalomátvételének 60. évfordulója előestéjére a Parlament elé tervezett demonstrációt jelentett be. Kovács László külügyminiszter úgy nyilatkozott, hogy Magyarország nemzetközi megítélését

fenyegeti, ha bárkik a nyilas hatalomátvétel évfordulójáról akarnak megemlékezni. Lendvai Ildikó, az MSZP frakcióvezetője közleményében a szocialista országgyűlési képviselők tiltakozását tette közzé.

A nyáron fejeződött be a Kazinczy utcában a (16 szám) a mikve felújítása, amelyet egy rabbikból álló nemzetközi bizottság vett át a vallási előírások betartásának ellenőrzés után.

A Mozgó Világ 2004/augusztusi számában jelent meg Karsai László „S meddig tart ámokfutásom – Dr. Deák Pál 1945-ös naplója” című tanulmánya.

Bécsben utcát neveztek el egy magyar deportáltról, Fischer Rózáról a város 11 kerületében.

szeptember hónap

szeptember 1

1. A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal (KÖH) felterjesztette javaslatát az Andrassy út, valamint a 290 épületet magában foglaló egykori zsidónegyed műemléki védettség alá helyezésére. A műemléki jelentőségű területté nyilvánítás azt jelenti, hogy a KÖH az adott területen szakhatóságként jár el, vagyis mindennemű építészeti beavatkozáshoz a hivatal hozzájárulását kell kérni.

2. Az Új Élet 2004. szeptember elsejei számában egész oldalas tudósítás olvasható a zsidó szervezetek jelenlétéről a Hajógyári Sziget Fesztiválon (6. p.).

szeptember 2.

1. A KlubRádió „Megbeszéljük” című műsorának meghívott vendége Gerő András történész volt, akit Bolgár György műsorvezető a gyűlöletbeszédre kérdezett. Ebben a műsorban Gerő a Demokrata című szélsőjobboldali lapot és a liberális ÉS-t egyaránt gyűlöletkeltéssel vádolta. Az ÉS szeptember 10-i számában vitaindítóként megjelent az interjú szövege (12. p.). Tamás Gáspár Miklós ugyanebben a lapszámban „Gerő András téved” című írásával (13. p.) reagált. Az ÉS következő, 2004. szeptember 17-i számában Kálmán László „Tartalom és stílus – kis politikai szemantika”, valamint Zelki János „Gerő András tévedése” című írásaikkal marasztalták el a történészt. Gerő András „A szabadság szemete” című, az ÉS 2004. október 8-i számában közölt válaszcikkében azt írja, hogy „Szeretném egyértelműsíteni, hogy miben látom az ÉS és a Demokrata közti hasonlóságot és különbséget: az ÉS-ben sok minden benne van, amit nem szeretek, a demokratában csak az van benne, amit nem szeretek.” Lánzos Vera az ÉS 2004. október 29-i számában „Ugyanarról” címmel szólott hozzá a vitához (18. p.). Eörsi István „Még egyszer a gyűlöletről” című írása az ÉS 2004. november 5-i számában jelent meg (13. p.) Gerő András a 2004. november 12-i számában „A vörös köd” címmel válaszolt Eörsinek (14. p.).

2. A Spinoza Házban „Jiddis dalokat” énekelt Klein Judit, zongorán kísért Goldberg Róbert.

szeptember 3.

1. A Holocaust Emlékközpont Mátészalkán emléktáblát állított a szabolcsi mártírok tiszteletére Herczeg J. Pál kanadai lakos adományából.

2. A Spinoza Házban a „Pécsi Harmadik Színház” előadásában vitték színre Georg Kreisler „Lola Blau – Egy bécsi zsidó színésznő” élete című zenés monodrámáját, a címszerepet Dévényi Ildikó játszotta, a rendező Moravetz Péter volt, zongorán kísért Witterle Gábor.

szeptember 4.

A Spinoza Házban mutatta be az Almemor Színház Balla Margit rendezésében a „Zsidó mesék” című összeállítást.

szeptember 1-5.

Kilencedik alkalommal rendezte meg az UJS Hagyományőrző táborát Szarvason, a pedagógusok pedig tizenkettedszer találkoztak a tanévkezdet előtt ugyanitt. A pedagógusok rendezvényét meglátogatta Dalos György, Karinthy Márton, Németh Gábor és Szántó T. Gábor is. A Kidma Zsidó Diákszervezet pedig a horvátországi Pirovácon, a hitközség üdülőjében tartott programadó szemináriumot a Szochnut Hagshama Department támogatásával. A szeminárium résztvevői ellátogattak a Splitbe a Zsidó hitközséghez is. A táborban jubileumi kiállítással emlékeztek meg az UJS megalakulásának 15. évfordulójáról. A szervezet tisztújító és beszámoló közgyűlését 2004. november 28-án tartották a VIII. Mária u 54-ben.

szeptember 5.

1. A Magyar Zsidó Kultúra napját az Európai Zsidó Kultúra Napjával együtt, közösen rendezte meg a Bálint Zsidó Közösségi Ház és a Mazsike Tokaj-hegyláncján és Budapesten. A Tokaj-hegyláncjára szervezett zarándokút résztvevői megtekintették a tokaji, és a felújított mádi zsinagógát, meglátogatták a bodrogkeresztúri csodarabbi, Reb Steiner Sájale sírját. Valamint az útba eső zsidótemetőket. Budapesten Perczel Anna építész, Szegő Dóra és Marinov Péter vezetett sétát a pesti történelmi zsidónegyedben. A Kazinczy u. 14-ben lévő Szimpla kertben az Esztertáska Műhely felolvasóestje „Elmeséletlen női történetekről” szöveget Kayser Edit, Patak Judit és Vajda Júlia tolmácsolásában, majd levetítették az 1917-ben Mérey Adolf által rendezett Simon Judit című némafilmet Kecskeméti Gábor zongorakíséretével. A filmhez Surányi Vera mondott bevezetőt. „A zsidó örökség a Magyar Nemzeti Galériában” címmel a Mazsike Festészetet Kedvelők Köre számára szerveztek tárlatlátogatást Bellák Gábor művészettörténész vezetésével.

2. A zsidó gimnázium fennállásának 85. évfordulóját a Scheiber Sándor Iskolában ünnepelték meg egykori és mostani tanárok és tanítványok részvételével. A meghatározó tanáregyenységekre - Dückstein Zoltán, Grünwald Fülöp, Kardos Dániel, Komlós Aladár, Kőnig Pál, Márton Benő, Pach Zsigmond Pál, Rieger Richard, Szabolcsi Miklós, Szántó Tivadar, Túróczy Trostler József, Zsoldos Jenő – emléktáblával és a róluk való beszélgetésekkel emlékeztek. Az iskola történetéről és történelmi szerepéről Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Schöner Alfréd főrabbi, Gergely Ágnes költő, Kálmán László nyelvész, Steinerné Gergely Ágnes beszélgetett. Az iskola névadójára, Scheiber Sándorra Kárpáti György filmjével emlékeztek. „Cionizmus a zsidó gimnáziumban” címmel Engländer Tibor tartott előadást, a filmklubban Forgács Péter „Osztályorsjegy” című filmjét vetítették le. A kulturális programban fellépett Klein Judit előadóművész és Gordon Zsuzsa színművész, az irodalmi kávéház vendégei Mezei András, Diener Péter, Salamon Pál és Gergely Ágnes voltak. Az iskola történetét bemutató kiállításon Kis-Nagy Mariann, Hegyi György, Rác András, Magén István, Kovács Johanna, Romvári Márton és Gláser Attila festményei, a könyvkorzón az Ulpius-ház, a Múlt és Jövő, a Belvárosi és a Makkabi Kiadó könyveit lehetett megvásárolni.

szeptember 6.

1. A Páva utcai Holocaust Emlékközpont kuratóriumi ülésén eredménytelennek nyilvánították az intézmény ügyvezető igazgatói tisztségére kiírt pályázatot. Új pályázatot írtak ki, amelynek elbírálásáig ügyvezető igazgató vezeti az intézményt. Az ügyvezető igazgatói helyre esélyes Vályi György a Mazsók kuratóriumi titkára és Martinkovics Judit manager.

2. Kormányellenes tüntetést rendezett Budapesten, a Kossuth téren a „Lelkiismeret ,88 Csoport” és a MIÉP ifjúsági tagozata. Az árpádsávos zászlók alatt összesen mintegy 800 fő vett részt a több órás rendezvényeken, ahol több szónok kifogásolta, hogy a Fidesz nem kezdeményezte ez előrehozott választások megtartását, és felkérték Mádl Ferenc köztársasági elnököt azok kiírására. A tüntetésen megjelent ifjabb Hegedűs Lóránt MIÉP-es politikus, aki úgy fogalmazott: "a haza árulóit ki kell takarítani, ki kell rekeszteni a hatalomból".

szeptember 9.

1. Az orosházi zsidóság történetéről nyílt kiállítás a helyi Szántó Kovács János Múzeumban. A kiállítást Fetser János polgármester nyitotta meg. Az orosházi zsidók emléktáblájánál felolvasták a vézskorszak mintegy 200 orosházi áldozatának nevét, és gyertyát gyújtottak emlékükre. Beszédet mondott Dénes György holocaust túlélő és Markovics György rabbi, bemutatták Fedor Ágnes „Különös karnevál” című könyvét. Az orosházi önkormányzat bejelentette, hogy az évek óta üresen álló zsinagógát eredeti állapotában állítja helyre, és képzőművészeti kiállításoknak, zenei rendezvényeknek szán helyet benne. A múzeum munkatársai már megkezdték azoknak a korabeli dokumentumoknak, fényképeknek a begyűjtését, amelyek segítik az eredeti állapot visszaállítását. Az ötvenes évek végén a városi tanács, majd az önkormányzat tulajdonába került zsinagóga teljes helyreállítása mintegy 170 millió forintot igényel, ha a felújítást 2006 végére sikerül befejezni. A beruházás összegének felét az önkormányzat két költségvetési évben előirányzatából biztosítja, a fennmaradó részre pályázatot írnak ki. Az év folyamán a Hit Gyülekezete segítségével a város helyrehozta a zsidótemetőt, és folytatódott a sírok helyreállítása.

2. „Gondolatok a holocaust után - Válság és vigasz (1944-2004)” címmel szimpóziumot rendeztek Veszprémben. A szimpózium bevezető előadását Schweitzer József, nyugalmazott országos főrabbi, a város szülötte tartotta. A város képviselőtestülete „Veszprém tiszteletbeli polgára” címet adományozott Schweitzer Józsefnek.

szeptember 10.

1. Gyurcsány Ferenc miniszterelnök jelölt konzultációra kérte Bárándy Péter igazságügy-minisztert Lamperth Mónika belügyminiszterrel azokról a politikai lehetőségekről, amelyekkel kifejezhető a hungarista megmozdulás elutasítása.

2. A Népszava tiltakozásul a nyilas Magyar Jövő Csoport által bejelentett, és a rendőrség által engedélyezett megmozdulás ellen aláírásgyűjtő mozgalmat kezdeményezett, amelyben az aláírók "nyilvános nyilas, fasiszta demonstrációkat" lehetetlenné tévő törvény születését szorgalmazták. A Terror Háza előtti transzparenseknél az első háromezer tiltakozó aláíró nevében helyezték el az első szál virágot az áldozatok emlékére. Ettől kezdve "Virággal az új nyilasok ellen" elnevezésű akcióhoz már virággal és aláírással is lehetett csatlakozni. Magánszemélyek mellett több politikus – pl.: Gyurcsány Ferenc miniszterelnök, Juhász Gábor, a belügyi politikai államtitkár, Szili Katalin házelnök, Baráth Etele, Bárándy György, Kökény Mihály, Gönczöl Katalin miniszterek, Kökény Mihály, Kovács Árpád, a Számvevőszék elnöke, Horváth Aladár roma parlamenti képviselő, G. Németh Erzsébet fővárosi önkormányzati képviselő - helyezték el virágot a Terror Háza Múzeum előtt és írta alá a transzparenst. A több hétig tartó akcióval a lap társadalmi igényt ismert fel, s a Népszava főszerkesztője bejelentette, hogy ha kell, 2004. október 15-e után is folytatják az akciót, szorgalmazva, hogy az Országgyűlés hozzon a nyilvános hungarista, fasiszta demonstrációkat, megakadályozó jogszabályt.

szeptember 11.

1. A Népszabadság 2004. szeptember 11-i számának Hétvége mellékletében „Michel Gyarmathy, a költő (1908-1996)” címmel közölt emlékező cikket Molnár Gál Péter a balassagyarmati temetőben nyugvó, sokat próbált színházi szakemberről (9. p.).

2. A Népszava 2004. szeptember 11-én a nyilas tüntetés ellen tiltakozó szerkesztőségi cikket közölt 7. vélemény oldalán, és a 11. oldalon „Országos felháborodás a hungaristák miatt – A Magyar Jövő Csoport vezetője megerősítette, hogy céljuk a nemzetiszocializmus uralomra juttatása Magyarországon” címmel közölt egész oldalas összeállítást.

szeptember 13.

1. A Nemzeti Nyomozó Iroda őrizetbe vette Bácsfi Diána – polgári nevén B. Boglár Diána - 26 éves budapesti lakost és két társát önkényuralmi jelképek használatáért, és a 2004. szeptember 11-i lapokban kifejtett nyilatkozataiért, amelyek kimerítik a közösség elleni izgatás fogalmát. Az MSZP

frakcióvezetője felvette a kapcsolatot az országgyűlés többi képviselőcsoportjával a fasiszta szervezetek működésének törvényi megakadályozása érdekében. A belügyminiszter a parlamentben napirend előtt elmondta: jelenleg nincs jogi lehetőség bármely szervezet bejelentett demonstrációját megakadályozni. A Fidesz és az MDF ugyanakkor szégyennek és súlyos felelőtlenségnek nevezte, hogy egy hungarista csoport rendezvényét nem akadályozzák meg. A viharos parlamenti ülésen Lendvai Ildikó, az MSZP frakcióvezetője válaszul a Fidesz kacérkodásait sorolta a szélsőjobboldallal. Kuncze Gábor, az SZDSZ frakcióvezetője sajnálatosnak nevezte, hogy miközben egy szörnyű dolog ellen a politikai elitnek keményen fel kellene lépnie, „a magyar parlament az óbégatás színtere lesz.” A Fiala Írók Szövetsége (FISZ) a nap folyamán azt közölte: elhatárolódik egykori szerzőjétől, Bácsfi Diánától és mindennemű politikai megnyilvánulásától, azok tartalmával egyáltalán nem ért egyet, károsaknak és veszélyeseknek tartja. Még a szintén hungarista „Vér és Becsület Kulturális Egyesület” elnöksége is közleményben határolódott el a Bácsfiék által képviselt „indoárja vérmítosztól”, tevékenységüket provokációnak minősítette.

2. 73 éves korában meghalt Széchy Tamás, minden idők legeredményesebb magyar úszóedzője, akinek anyja Corin lány volt. Az Új Élet 2004. október 15-i számában „A Körös legújabb csillaga – Széchy Tamás halálára” címmel írt nekrológot Vágó Róbert (6. p.).

szeptember 15.

1. A Ros Hasana alkalmából a zsidósághoz küldött üzenetében Gyurcsány Ferenc miniszterelnök a kirekesztés helyett a befogadás kultúrájának eredményességére hívta fel a figyelmet. Jókívánásait fejezte ki Mose Kacav Izrael állam elnöke, Ariel Saron izraeli miniszterelnök, Szili Katalin házelnök, Medgyessy Péter korábbi miniszterelnök, Hiller István kulturális miniszter, Magyar Bálint oktatási miniszter és Lamperth Mónika belügyminiszter mások mellett. Az 5765. zsinagógai esztendőre (2004. szeptember 16-2005. október 3.) Zsidó Naptárat jelentetett meg az EMIH „Szokások, szabályok és imák, hasznos tudnivalók” alcímmel (128 p.). A nagyünnepek alkalmából Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi látta el a rabbi teendőket Debrecenben, és külön köszöntötte a városban tanuló 120 izraeli egyetemistát. A kántori funkciókat a Chabad jesiva hallgatók látták el. Miskolcon a hitközség vendégül látta Keleti Dávid jeruzsálemi ortodox rabbit és feleségét. A Hegedűs Gyula utcai körzetben Erzsébetváros polgármestere, Hunvald György is együtt ünnepelt a kilével.

2. Bárándy Péter igazságügy-miniszter is úgy nyilatkozott egy televíziós műsorban, hogy nincs tisztességes jogi eszköz arra, hogy betiltsanak egy alkotmányellenes célokkal szervezett tüntetést, ezért a gyűlekezési törvény módosítása lenne a megoldás a Magyar Jövő Csoport hungarista demonstrációjának megakadályozására. Az Igazságügyi Minisztériumban már készen van egy szövegváltozat, politikai akarat kérdése a módosítás, ám erre a miniszter kevés esélyt látott, mivel kétharmados törvényről van szó. Az ÉS 2004. szeptember 17-i számában Ormos Mária történésszel beszélgetett Rádai Eszter az újnylas Magyar Jövő Csoportról „...Sehol sem látni a mentőcsapatokat” címmel (3. 10. p.) A professzor asszony a veszélyt nem a csoportban látta elsősorban, hanem abban, hogy a Fidesz valamiképp átlép egy bizonyos határt a jobboldalnak adott kedvezmények során. 2004. szeptember 23-án a parlamenti képviselők négy párti nyilatkozatot fogalmaztak meg és nyújtottak be az országgyűlés elé a nyilas megnyilvánulások ellen, mivel 2004. október 15-ig törvényi módosítás már nem lehetséges. A „Nyilatkozat” felidézi az 1947-ben kihirdetett párizsi békeszerződést, melynek értelmében a magyar kormánynak kötelessége feloszlanni minden fasiszta jellegű katonai és politikai szervezetet.

3. Az Új Élet 2004. szeptember 15-i számában Szigeti János „Emlékezzünk Weisz Pálra, a tudós hódmezővásárhelyi főrabbi” című cikke jelent meg az 1998-ban Jeruzsálemben elhunyt tudós emlékére (6. p.).

szeptember 18.

A Népszabadság 2010. szeptember 18-i számának Hétvége mellékletében Bächer Iván riportja jelent meg „Maradéktalanul” (11. p.) címmel a Vámosmikolai zsidóság emlékezetéről, és az iskolaigazgató, helytörténész Koczó József Vámosmikolai zsidóság történetét feldolgozó

munkájáról, amely megjelent a Honi füzetek 5. számaként. Vámosmikolán zsidó már nem él, de az általános iskola helytörténeti szakköre lefényképezte és feldolgozta a zsidó temető emlékeit, 2002-ben kirándultak Auschwitzba, és ott a kivégzőfal előtt felolvasták valamennyi Mikoláról elhurcolt zsidó nevét.

szeptember 21.

1. A Kossuth Klubban mutatták be Krausz Tamás „Antiszemitizmus - holocaust – államszocializmus” című könyvét. A kötetet az ELTE Russzisztikai Központjának közreműködésével a Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. jelentette meg az Európai Iskola sorozatának nyolcadik köteteként. A kötetről az ÉS 2004. november 19-i számában Kovács Tamás „A Szovjetunió és a holocaust” címmel jelentetett meg recenziót. Bíráló megjegyzéseihez Karsai László és Ungváry Krisztián fűzött személyeskedésektől sem mentes kiegészítést az ÉS 2005. január 21-i számában „Egy sajátos mű a holocaustról” címmel (17. p.) Krausz Tamás „Holocaustvadászaton” és Szvák Gyula „Európai Iskola” című válaszcikkei (ÉS 2005. jan. 28. 14. p.) sem voltak mentesek személyeskedő megjegyzésektől. Sipos Péter az ÉS 2005. március 11-i számában „Hozzászólás egy sajátos recenzióhoz” című cikkében fejtette ki Karsai és Ungváry véleményétől eltérő álláspontját (16. p.) Karsai László és Ungváry Krisztián a lap 2005. március 25-i számában „A holocaust és a történészek” című írásukban osztogattak újabb sértéseket (13-14. p.). A vitát a szerkesztőség a 2005. április 22-i számában Bartha Eszter „Európai Iskola?” (12. p.) című írásával fejezte be.

2. A 2003-2004-es évad legjobb magyar drámájáért járó Szép Ernő-díjjal Spiró Györgyöt tüntették ki.

szeptember 22.

A Kozma utcai temetőben helyezték örök nyugalomra a 86 éves korában elhunyt Halasi György nyugalmazott újságíró, az MTI Belpolitikai Rovatának egykori vezetőjét.

szeptember 24.

1. Erev Jom Kippur.

2. Emléktáblát avattak a holocaust áldozatainak Kisvárdán az egykori zsinagóga falán. Beszédet Mészáros Károly, a kisvárdai önkormányzat kulturális bizottságának elnöke mondott.

3. Egy 1944 karácsonyán Raoul Wallenbergnek ajándékozott művészeti album reprint kiadását mutatta be a kötet még életben levő alkotója, Forgács Gábor az Úri utca 15-ben tartott könyvbemutatón. A rendezvényen jelen volt Szita Szabolcs történész és Görgey Gábor író, korábbi kulturális miniszter is.

szeptember 26.

1. 81 éves korában meghalt Kabos László komikus színész. Halász Tamás a Szombat 2004/novemberi számában „A kis vörös veréb” című írásával (30-32. p.) emlékezett a népszerű színészre.

2. A Measz közgyűlésén újválasztották az elnöki tisztségre Hanti Vilmost. Schiffer János elnökségi tag az újjáéledő nyilas jelenségeket, Vámos Tibor akadémikus a történelem tanítás torzításait tette szóvá. Az ülésen jelenlévő, és felszólaló Kiss Péter kancelláriaminiszter határozott kormányzati fellépést ígért.

szeptember 27.

A Magyar Jövő Csoport Szálasi Ferenc arcképével dekorált plakátokon hungarista nagygyűlést hirdetett 2004. szeptember 28-ra az Erzsébet térre. A rendezvényt a rendőrség nem engedélyezte, mint ahogy azt a további 4-5 rendezvényt sem, amelyre szeptember-október hónap folyamán engedélyt kértek a hungaristák. Az SZDSZ - Új Generáció 2004. szeptember 28-án nyílt levélben kérte fel a közjogi méltóságokat és a parlamenti pártok vezetőit, hogy 2004. október 15-én közösen fejezzék ki a náci és a nyilas eszmék elutasítását. A Measz nevében Hanti Miklós frissen újjáválasztott elnök bejelentette, hogy készek módosítani a civil szervezetek korábban 2004.

október 14-re tervezett közös demonstrációját. 2004. október 10-én az SZDSZ és az MSZP együtt jelentette be, hogy a magyarországi demokratikus erőknek együtt kell fellépniük a hungarista törekvésekkel szemben. Végül az a döntés született, hogy civil szervezetek 2004. október 15-én 16 órakor gyülekeznek a Múcsarnok előtt, a politikai pártok a Terror Háza elé, 18 órára hirdettek találkozót. Mivel közjogi méltóságként Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság elnöke nem vehet részt a politikai tömegmegmozduláson, ezért személyesen róttá le kegyeletét a Holocaust Emlékközpontban az áldozatok nevét felsoroló emlékfal előtt 2004. október 13-án. A Legfelsőbb Bíróság elnökét Darányi András, a Holocaust Emlékközpont ügyvezető igazgatója fogadta.

szeptember 28-30.

Az „Állam és egyház az egyesült Európában” címmel rendezett konferencián Komoróczy Géza „Vallások Európában és Magyarországon: történeti szempontok a jelenhez” címmel elhangzott előadásának szövegét közölte az ÉS 2004. október 1-i száma 3-4. p. Gábor György „Csodagyűrű csak egy van – Hogyan lehetséges ez” című előadásának szövegét az ÉS 2004. október 29-i számában közölte (9-10. p.)

A Lauder Javne Zsidó Közösségi Iskola Művészeti tagozatot indított szeptembertől. A tagozat igazgatói tisztét 26 pályázó közül az izraeli születésű Tamar Bloch nyerte el. A Mazsike 2004/novemberi Hírlevelében Rick Zsófi mutatta be az igazgatót „A szolfézs mindenütt harc” című írásával (12-13. p.).

A hónap folyamán a Népszava a Terror Háza előtt felállított transzparenszen gyűjtött aláírásokat a nyilasok ellen. Egy hónap alatt a helyszínen 20 ezren látták el kézjegyükkel a transzparenszeket, mintegy 3 ezren levélben, faxon, e-mailben csatlakoztak az akcióhoz.

A Pesti Jesiva szeptemberben indította el Ortodox Rabbiképző szakát, amelyen 6 hallgató kezdte meg három évig tartó tanulmányait.

Izrael Állam Budapesti nagykövetévé nevezték ki David Admon üzletembert.

A Buenos Aires-i bíróság felmentette az argentin zsidó központ ellen tíz évvel korábban elkövetett robbantás vádlottjait, bizonyíték hiányában.

A Szombat 2004/szeptemberi számában Peremiczky Szilvia tanulmánya jelent meg „A jó zsidó és a rossz izraeli” címmel a holocaust utáni antiszemitizmusról (11-15. p.). Seres László „A fal adta a másikat” (6-7. p.) című írásával arról írt, hogy az ENSZ kettős mércével mér az izraeli - palesztin kérdésben. Dobos Károly „A Remény kapuja – Maimunidesz vigasza a szenvedőknek” című írásával emlékezett a 800 éve elhunyt nagy zsidó filozófusra (26-29. p.). Várnai Pál Dalos György íróval „A zsidóságot egyszerre éltem meg belülről és kívülről” címmel folytatott beszélgetést (29-31. p.).

Szeptember közepén meghalt Jólesz László író, műfordító.

A Hadtörténeti Közlemények 2004/3. számában jelent meg Rácz András „Auschwitz-Birkenau bombázásának katonai lehetőségei” című tanulmánya (947-983. p.).

október hónap

október 1.

Tamás Gáspár Miklós „Szegény náci gyermekeink” című, az ÉS 2004. október elsejei számában megjelent (6,12 p.) írásával reagált az újnáci jelenségekre. A cikk alcíme: „akinek pedig nem akad

fejében egyetlen izgalmas gondolat, az úgyszólván az „Antiszemita közbeszéd Magyarországon című kiadványban fogja találni magát...” (Bayer Zsolt: Magyar Nemzet, 2004, szeptember 27.) Vajda Júlia az ÉS 2004. november 5-i számában szólott hozzá TGM cikkéhez „A holocaust elmaradt feldolgozása” című írásával (13-14. p.)

október 3.

1. A Szukkot alkalmából sátorban rendezett Családi napot a Bálint Zsidó Közösségi Ház.
2. Szentesen holocaust emléktáblát avattak az egykori zsinagóga falán.

október 8.

1. A rendőrség ismét előállította Bácsfi Diánát, amikor a Terror Háza előtt a Népszava "Virággal az újnylasok ellen" című rendezvénye közben karlendítéssel "köszöntötte" a jelenlévőket. A napokban Bácsfi az V. kerületi Kossuth Lajos utcában, a VI. kerületi Teréz körúton és a XIV. kerület Thököly úton ragasztott ki nyilaskeresztre hasonlító plakátokat, legutóbb október 7-én éjszaka. 2004. október 11-én gyorsított eljárással tíz nap elzárás, büntetést szabott ki a Bácsfira a Pesti Központi Kerületi Bíróság. A tárgyalás után Bácsfi Diána azt mondta: koncepció per folyik ellene, és politikai fogolynak tekinti magát. Kijelentette, hogy október 15-én a távollétében is „a lehető legnagyobb ünnepélyességgel és fegyelemmel zajlik” le a rendezvényük. A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2004. december 3-án elmeorvosi szakértői vizsgálatot rendelt el Bácsfi Diána ellen. Nyilas Levente, bíró a pert 2005. február 25-ére napolta el.
2. Baruch Benedictus Spinoza (1632-1677) emléktábláját avatták fel Budapesten, a VII. kerületi Dob utca 15-ben. A holland filozófus portréját Czinder Antal Munkácsy-díjas szobrászművész készítette el. Az épületben egy éve működik a holland zsidó családból származó filozófus nevét viselő kulturális intézmény. Az avatóünnepségen Schiffer János főpolgármester-helyettes, Klaus de Rijk, a Holland Királyság budapesti nagykövetségének kulturális attaséja, Boros Gábor filozófus mondott beszédet.
3. Az ÉS 2004. október 8-i számában Éber Miklós esszéje jelent meg „Vajda Lajos sírja” címmel (15. p.) a festőművész és felesége, Vajda Júlia nyughelyéről a Kozma utcai temetőben.

október 9.

1. Mazsike Társasági Köre a Kazinczy u. 31-ben lévő Carmel Pincében ünnepelte a szeptember 30-tól október 8-ig tartó sátoros ünnep végét „Egy este, amikor a zsidó nem csak méri a bort, hanem issza is” mottóval.
2. A román kormány májusi határozata szerint Romániában ezen a napon tartják a Holocaust Emléknapját.

október 10.

1. 74 éves korában, Párizsban meghalt Jacques Derrida francia filozófus.
2. A WIZO Hungary jótékonyági műsoros délutánt rendezett a Goldmark-teremben, amelyen felléptek a BZSH Benjámín Óvodájának növendékei, valamint Béres Ilona, Bíró Eszter, Gyarmati István, Kalocsay Zsuzsanna és Kézdy György színművészek.
3. A Budapesti Zsidó Színkör „Purimspil, avagy I-ten szeret téged” címmel tartotta évadnyitó előadását a Józsefvárosi Színházban (Kálvária tér 6.). A színkört a „Stetl Egyesület” szervezte, támogatói voltak a Nemzeti Kulturális Alapprogram, Marom, Carmel étterem, JDC, Interticket, Kapocs Egyesület, Kinor Dávid étterem, Mazsihisz.
4. A Dohány templomban a SabbathSong Klezmer Band tartotta „Menyegző a Cionon” című lemezének bemutató koncertjét.
5. Weisz Ignác, az ortodoxia rabbija és sajchetje 91 éves korában meghalt. Az ortodoxia Rákoskeresztúri temetőjében egykori tanítványai, Weiszberger T. Majse rabbi és Herczog László elnök búcsúztatták.

október 10-16.

Az október 14-én tízéves Bálint Zsidó Közösségi Ház jubileumi rendezvénysorozattal és programfüzet megjelentetésével ünnepelt. Utcabállal, játékokkal, bulikkal, óra tánccházal ünnepelhetett egyebek mellett a Ház törzsközönsége.

október 11.

Az Országgyűlés szinte egyhangú (337 igen, egy tartózkodás) szavazással politikai nyilatkozatot fogadott el a nyilas hatalomátvétel évfordulójára, október 15-re tervezett demonstráció kapcsán. „A polgári értékek védelmében” című dokumentumban a képviselők kijelentik: az alkotmánnyal szöges ellentétben áll mindennemű önkényuralmi ideológia, és minden, faji, nemzeti, vallási, politikai vagy társadalmi származás szerinti kirekesztés. Mádl Ferenc 2004. október 14-én szólalt meg először a közvéleményt mintegy két hónapja izgalomban tartó ügyben. A köztársasági elnök üdvözölte, hogy a négy parlamenti párt a nyilas eszméket elutasító közös nyilatkozatot fogadott el. Heisler András, a Mazsihisz elnöke a nyilatkozat elfogadása után a parlamenti pártok egységes fellépését kérte a jogszabály megváltoztatása érdekében.

október 12.

1. Schmidt Mária főigazgató bejelentette, hogy 2004. október 15-én, az egykori nyilas hatalomátvétel 60. évfordulóján zárva tart a Terror Háza Múzeum. A döntést azzal indokolta, hogy az intézmény az áldozatoknak állít emléket, nem akarják, hogy ott "randalírozzanak". Az évfordulón az ugyancsak Schmidt Mária által vezetett XX. Század Intézetben "A múlt árnyai" címmel rendeztek konferenciát, amelyen az igazgatónő, Mezei András költő, Máthé Áron és Szita Szabolcs történészek előadása elemezte és értékelte a nyilasok hatalomátvételének körülményeit és következményeit.

2. A Népszabadság 2004. október 12-i számának Fórum rovatában Kállai Ákos „A mi vérünk” című írásában „Titkos ellenállás” nevű, Békés megyei náci szellemiségű együttes 2000 óta tartó zavartalan működése, kereskedelmi forgalomban is kapható lemezei kapcsán, valamint a szaporodó antiszemita és rasszista szervezetek miatt szorgalmazta az egyértelmű törvényi szabályozást (14. p.)

október 13.

1. David Admon izraeli nagykövet levélben tájékoztatta a Mazsihisz vezetőit, hogy támogatja a szervezet felhívását az újnáci eszmék és azok hirdetői ellen tartandó békés demonstrációra.

2. Gyenge András, új Tel-Aviv-i magyar nagykövet, aki szeptember elején adta át megbízólevelét az izraeli államfőnek, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézetben bemutatkozó látogatásán szorgalmazta a jeruzsálemi intézet és a budapesti Holocaust Emlékközpont közötti kutatási együttműködést. A jeruzsálemi intézetnek több, hagyományosan működő magyarországi kapcsolata van. 1996 óta magyar történelemtanárok és kutatók egy-egy csoportja minden évben kéthetes továbbképzésen vesz részt a „Nemzetközi holocaust tanulmányok” sorozatban. A Holocaust Emlékközpont és a Yad Vasem első közös együttműködésének eredménye a budapesti Páva utcai intézmény megnyitó kiállítása volt 2004 áprilisában.

október 14.

1. Meghalt Drucker Tibor, temetése október 17-én volt a Kozma utcai zsidótemetőben. Felesége néhány hónap múlva, 2005. február 27-én követte.

2. A Mazsike Festészetet Kedvelők Köre megtekintette Fehér László kiállítását a Szinyei Szalonban (VI. Szinyei u. 2.).

3. Az RTL Klub XXI. Század című sorozatában a nyilas hatalomátvétel évfordulóján a nyilas Kiss Ferencről vetítettek egy dokumentumfilmet. A Szálasi-puccs után a színházi világban teljhatalmat gyakorló színész a filmben egy nyilasok számára készült műsorban elmondja Alföldi Géza versét, melynek utolsó sora így hangzik „Éljen Szálasi!” A feldolgozásban megszólaltak kortársak, Komlós Juci, Muráti Lili, Szeleczky Zita, Páger Antal is.

október 15.

1. A civil szervezetek a Műcsarnok mellett gyülekeztek 16 órakor. A szervezők arra kérték az ország lakosait, hogy tűzzenek fekete szalagot ruhájukra. A felhívást a Mazsihisz, a Bzsh, a Tedisz, az UJS, a Macisz, a Muszoe, a Measz, a Nüb, a Mazsike, a B,nai B,rith, a Joint, a JDC, az Élet Menete Alapítvány, a Marom Egyesület, a Füst Milán Páholy, az ÉKE Egyesület, a Sófár Egyesület, a Wallenberg Egyesület, a Roma Diplomások Országos Szervezete, a Szochnut, a Csillebérci Okoskodó Egyesület és a Gyermek és Ifjúsági Konferencia írták alá. A rendezvény szónoka Glatz Ferenc akadémikus, az MTA korábbi elnöke volt, fellépett a Sabbathsong Klezmer zenekar is. A Civil Demonstráció résztvevői együtt vonultak át a Terror Háza elé.

2. Az Andrássy út 60 előtt mintegy tízezer főnyi tömeg vett részt az antifasiszta tüntetésen. A parlamenti pártok a közös nyilatkozat ellenére nem emlékeztek együtt. Az SZDSZ Új Generáció a Terror Háza Múzeum előtt emlékezett, ugyanide csatlakozott 18 órakor a kongresszusát megszakitva az MSZP. Az MDF nevében Dávid Ibolya egy nappal korábban itt helyezett el koszorút. A demonstráción megjelent Gyurcsány Ferenc hivatalban lévő, valamint Medgyessy Péter és Horn Gyula korábbi miniszterelnök is. Az est szónokai az SZDSZ Új Generáció nevében Csözik László és Gusztos Péter, az MSZP nevében Hiller István pártelnök voltak. /Hiller beszédét közölte az Erec 2004/novemberi száma (3. p.)/. Felolvasták Mádl Ferenc köztársasági elnök és Demszky Gábor főpolgármester támogató levelét. Beszédet mondott Magyar Bálint oktatási miniszter is.

3. A Fidesz a Kozma utcai temetőben és a Budai Várban emlékezett. Orbán Viktor és Pokorni Zoltán helyezett el koszorút Sztehlo Gábor evangélikus lelkész várbéli emléktáblájánál. Sztehlo a nyilas rémuralom idején gyermekotthonokat szervezett zsidó gyermekek megmentésére. A Fidesz javasolta, hogy egy éven belül állítsák fel az Igazak emlékfalát.

4. Az izraeli Batsheva táncegyüttes vendégszerepelt a Mafilm Róna utcai stúdiójában.

5. Az Új Élet 2004. október 15-i számában „A rodoszi zsidók deportálása – A holocaust ismeretlen fejezete” címmel jelent meg Kovács András írása (5. p.).

október 16.

1. Az összes napilap kiemelten foglalkozott az antifasiszta tüntetéssel, és tematikus blokkot közölt a nyilas hatalomátvétel évfordulójával kapcsolatban. A Népszava a teljes Szép Szó mellékletet a témának szentelte, idézeteket közölt a „Virággal a neonácik ellen” album bejegyzéseiből, és közölte az Országgyűlés október 11-én elfogadott politikai nyilatkozatának teljes szövegét a polgári értékeke védelmében „Négypárti nyilatkozat” címmel (8. p.) A Népszabadságban Hovanyecz László „A náciellenes Magyarország” című írásában az MTA-n rendezett konferenciáról számolt be (11. p.). A németek által megszállt Lengyelországból 65 évvel ezelőtt Magyarországra menekült lengyelek befogadására emlékeztek az akadémián.

2. A Mazsike Társasági Köre a Szombat folyóirat szerkesztőivel - Gadó János szociológussal, Novák Attila történésszel és Szántó T. Gábor íróval- arról rendezett közéleti vitaestet, hogy „A Bácsfi-jelenség fasiszta veszély, vagy politikai hisztéria?” A Műcsarnok előtt október 15-én tartott demonstráció szervezése, és célja körül Heisler András Mazsihisz elnök és Novák Attila szerkesztő közötti vita olvasható a Szombat 2004/decemberi számában (15-17. p.)

október 17.

A Dohány utcai templomban „Az Élet menete” című emlékesten mutatták be az emlékútról készült dokumentumfilmet, és ismertették az alapítvány 2005-re tervezett programját.

október 18.

Az amerikai Kongresszus azonnali hatállyal elfogadta azt a törvényjavaslatot, amely szerint az amerikai külügyminisztérium külön tárcát állít fel az antiszemitizmus nyomán követésére az egész világon, s erről évente jelentést tesz közzé. A törvényjavaslatot Tom Lantos képviselő terjesztette elő, és fogadtatta el az amerikai törvényhozással.

október 19.

1. Eörsi Máttyás a Népszabadságban „Az Andrássy út 60. előtt” című írásában hiányolta az ellenzék jelenlétét az antifasiszta tüntetésen (14. p.). Az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének liberális frakcióvezetője szerint ebben a kérdésben félre kellett volna tenni a politikai ellentéteket, és együtt kellett volna véleményt nyilvánítani.

2. A Sabbathsong a Dohány utcai templomban mutatta be „Menyegző a Cionon” címmel kiadott harmadik lemezét. A Mazsike Hírlevelének októberi számában Rick Zsófi az együttes vezetőjével, Masa Tamással készített interjút (12-13. p.)

október 20-22.

Izraeli-magyar kulturális napokat rendeztek a Petőfi Csarnokban. Az első napon bemutatták Serge Kribus „Boris Spielmann nagy visszatérése” című kétszemélyes darabját Kővári Katalin rendezésében, Lakos Anna fordításában. A szerepeket Kézdy György és Rékasi Károly játszották. A második napon a Muzsikás együttes és Sebestyén Márta, valamint Shlomo Bar és Habrera Hativeet zenei programja volt látható, a harmadik napon a Shani ben Canat és a Budapesti Klezmer Band lépett fel.

október 21.

1. Tápiószelén a felújított zsidótemetőt Kardos Péter főrabbi avatta fel. A szertartáson jelen volt a Mazsihisz teljes vezérkara, a település vezetői, valamint a többhetes felújításban résztvevők. Közülük 15-en romák voltak, akik a Pest Megyei Munkaügyi Központ által kidolgozott komplex roma foglalkoztatási program keretében a temető felújításban dolgoztak. Beszédet mondott Heisler András Mazsihisz elnök, Majoros Tibor polgármester, valamint Mező István református lelkész is. A Városházán és a Művelődési Házban rendezett program keretében beszédet mondott Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgató, az állófogadáson a munkálatokban részt vevő romáknak átadták Kertész Imre lovári nyelvre lefordított „Sorstalanság” című művét, a Múlt és Jövő Kiadó ajándékát.

2. Fényeslitkén a Nemzeti Kulturális Alapprogram keretében a NKÖM és a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat támogatásával holocaust emlékművet avattak. Szabó György szobrászművész alkotását Halmos Sándor, a Debreceni Hitközség ügyvezető igazgatója avatta, beszédet mondott Mártha Tibor polgármester, Maga László római katolikus és Bezzegh Gábor református lelkész.

3. A holocaust Józsefvárosi áldozatainak emlékére táblát helyeztek el a Népszínház utca és a Teleki tér sarkán. Az eseményen jelen volt a kerület számos vezetője, Zoltai Gusztáv a Mazsihisz ügyvezető igazgatója. Beszédet mondott Schőner Alfréd főrabbi, Streit Sándor, a Nagyfuváros utcai körzet elnöke, Csécsi Béla, a VIII. kerület polgármestere valamint Hárs Gábor Józsefváros országgyűlési képviselője.

október 22.

1. Megyesi Gusztáv az ÉS 2004. október 22-i számában glosszát jelentetett meg „Zuschlag lemondásáról” címmel (4. p.) 2004. Október 24-én az MSZP Országos Bizottsága megrovásban részesítette Zuschlag Jánost a Terror Háza előtt, 2004. október 13-án tett, a nyilasterror áldozatainak emlékét sértő kijelentése miatt. A bizottság a kiskunhalasi képviselői mandátumról történő lemondása, és a politikus tényleges megbánása miatt tartotta elégségesnek a megrovást a pártból való kizárás helyett. Zuschlag a Terror Házánál a Népszava tiltakozó akcióján való részvétele előtt cinikus megjegyzést tett egyik társának a nyilas uralom áldozatainak rovására, amit a HírTV rögzített és világgá kürtölt. A képviselő 2004. október 15-én bocsánatot kért a zsidóságtól, és lemondott képviselői mandátumáról.

2. Az Izraelben a rasszizmusról alkalmazott kettős mércéről Tamás Gáspár Miklós ugyanebben az ÉS számban fejtette ki véleményét „Zur Judenfrage” című írásában (11. p.) Az írás Peremiczky Szilvia „A jó zsidó és a rossz izraeli /Eörsi István és TGM Izrael-képe/” című írására reagálás, amely a Szombat 2004/szeptemberi számában jelent meg. Eörsi István ugyanebben az ÉS számban „Válasz helyett” című írását jelentette meg. Szántó T. Gábor, a Szombat főszerkesztője az ÉS 2004.

november 5-i számában védte meg lapját „Nem felekezeti, nem nacionalista, nem fundamentalista – csak zsidó” című írásával (2. p.) Peremiczky Szilvia „Szirének és hajósok” címmel válaszolt TGM-nek és Eörsi Istvánnak az ÉS 2004. november 12-i számában (12. p.) Eörsi István pedig Szántó T. Gábornak válaszolt „Egy „szélsőbaloldali” monológja” című írásával az ÉS 2004. november 12-i számában (12. p.). A Szombat 2004/decemberi számában Szántó T. Gábor „Eörsi István zavara” címmel zárta le a vitát (8. p.).

3. A Nobel-díjjal kitüntetett Herskó Ferenc életútját és tudományos pályáját méltatta Gergely János akadémikus az ÉS 2004. október 22-i számában „Karcagtól a Nobel-díjig” című cikkében (7. p.). A tudóssal a Magyar Tudomány 2004/novemberi számában olvasható interjú. Palugyai István pedig a Népszabadság 2004. december 11-i számának Hétvége mellékletében közölt írást „Hátrányos Nobel-díjasok” címmel. (10. p.). Az Erec 2004/novemberi számában „Nobel-díjas akarsz lenni? Alijazz Izraelbe” címmel Balla Gábor írt a professzor életéről (8. p.)

október 24.

A MAZS Alapítvány ötödik alkalommal rendezte meg a Micve (Jótétemény) napját. Az alapítvány mintegy 270 önkéntest tudott mozgósítani szociális munkára, ennek csaknem fele a zsidó oktatási intézmények diákjaiból került ki. A Micve napjának fő szervezői Kardos Judit, Rákos Judit és Salamon Edit voltak, az akcióban részt vevők meglátogatták az Újpesti Otthont, az Amerikai úti Szeretetotthont, az Alma utcai Idős otthonát, valamint lakásukon az egyedül élő, rászorulókat.

október 25.

1. A Népszava vezetői átadták az Országgyűlés elnökének azt az albumot, amely a „Virággal az újnylasok ellen” megmozdulást támogató polgárok aláírását és a mozgalomhoz csatlakozó közéleti szereplők bejegyzéseit tartalmazza. Mintegy húszezren írták alá a Terror Háza előtt felállított transzparenseket, és további mintegy háromezren e-mail-ben, vagy telefonon jelezték támogatásukat a szerkesztőségnek. Az akció megmaradt civil kezdeményezésnek, a politikai pártok nem tudtak rátelepedni a kezdeményezésre. Az eseményről készült album egy példányát a szerkesztőség eljuttatta a Budapesti Történeti Múzeumba megőrzésre, a Sajtószakszervezet pedig könyvet jelentetett meg az akcióról „Az év lapsikere” alcímmel. A Népszava karácsonyi számának Szép Szó mellékletében Németh Péter és Szász István emlékezett vissza a két hónappal korábbi eseményekre.

2. Pozsonyban Chászám Szajfer z.l. Jahzeitja alkalmából a MAOIH-t Weiszberger T. Majse rabbi, Herczog László elnök, és Paskesz Zeév előljáró képviselte.

október 26.

Az „Óvás! Egyesület” konferenciát rendezett a Múcsarnokban, amelynek előadásait „Alternatív gondolatok a régi pesti zsidónegyedről” címmel jelentette meg a Friedrich Ebert Alapítvány. A 92 oldalas kiadvány tartalmazza Marinov Péter, David Admon, Konrád György, Rákos Katalin, Győr Attila, Zeke Gyula, Bohus Eszter, Wim Eggenkamp, Paul Morel, Peter Prins, Ruth Ellen Gruber és Jutta Borgstaedt-Schmitz előadásának szövegét, valamint a konferencia végén rendezett nyílt eszmecsere szerkesztett változatát.

október 27.

A Szim Salom Progresszív Zsidó Klub vendége volt Raj Tamás főrabbi, aki „Vallási irányzatok a Biblia korában” címmel tartott előadást.

október 28.

Szentendrén kiállítás nyílt Ámos Imre grafikáiból az Ámos Imre - Anna Margit Múzeumban. A tárlatot Kőbányai János nyitott meg, a megnyitó szövege az ÉS 2004. október 29-i számában olvasható (28. p.)

október 29.

1. A Dob utcai Spinoza Házban az Ab Ovo Kiadó és a Multság Egyesület Kortárs irodalmi esteket indított. Az első esten Bíró Krisztina színész-íróval beszélgetett Sándor Erzsé. A 2004. november 26-i második esten Vámos Miklós mutatta be „Márkez és én” című új regényét.

2. Szentendrén a Café Rodin kiállító teremben Paraszkey György fotókiállítást rendezett „Eltűnő kövek” címmel zsidótemetőktől.

3. Tel-Avivban vendégszerepelt a Szegedi Kortárs Balett a nemzetközi Európa Táncfesztiválon. Bemutatták Pataki Éva 55 perces „Herzl” című dokumentumfilmjét, amelynek forgatókönyve Herzl naplója és könyvei alapján készült.

október 30.

A Mazsike Klub vendége Kósáné Kovács Magda, Európa Parlamenti szocialista képviselő volt, akivel Kirschner Péter beszélgetett az antiszemitizmus és a rasszizmus elleni az egységes fellépés szükségességéről.

október 31.

A Budai Micve Klubban az ünnepek múltával imádságokkal, magyarázatokkal kísért liturgikus koncertet rendeztek „Útravaló” címmel. Az összejövetelen Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi, Radnóti Zoltán és Verő Tamás rabbik, Doff Imre, Fekete László, Tóth Emil főkántorok és Petrovics Péter kántorjelölt tartottak előadást, illetve énekeltek. Ugyanitt „Herzl Tivadar hét csillaga” címmel Hídvégi Máté és Hídvégi György tartott előadást.

Oktoberben több moziban is vetítették Kármán Irén „Szép, sima kő” című dokumentumfilmjét, amelyet a megsemmisített tiszaföldvári zsinagóga és zsidótemető sorsáról és utóéletéről készített. A temető helyén áruház épült, a zsinagóga helyén vécét működtetnek.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának anyagi támogatása tette lehetővé, hogy a 2004-es nyílt napon bemutathatóvá vált valamennyi budapesti, valamint az isaszegi, a gödöllői, a lovasberényi, és a sümegi zsidótemető. Debrecenben érdeklődőket fogadott mindkét zsinagóga.

A Szombat 2004/októberi számában Novák Attila és Seres László összeállítása jelent meg Soros Györgyről „Az öngyűlölő kapitalista – Soros György esete Bushsal, a jogállammal és a zsidókkal” (6-9. p.) címmel.

november hónap

november 1.

Az Új Élet 2004. november elsejei számában „Az Utódok reménysége közel másfél évtizedéről” közölt írást Szilágyi Iván Péter (5. p.).

november 2.

A bécsi Collegium Hungaricum kiállításon mutatták be Theodor Herzl életútját, és pódiumbeszélgetést rendeztek a cionizmus atyjának történeti szerepéről történészek részvételével. A fórumot Fónagy Zoltán történész, a Collegium Hungaricum igazgatója vezette.

november 3.

A Szombat Szalon vendége Németh Zsolt, a parlament külügyi bizottságának elnöke, valamint Szent-Iványi István Európai parlamenti képviselő volt. A Spinoza Házban rendezett vitát Seres László vezette. Az est témái: Európa és Amerika között; Magyarország és az „Új Közel-Kelet”; Antiszemitizmus Európában: avagy Magyarország a béke szigete?; Izrael: védőfal, avagy a béke perspektívái; Van-e kiút az iraki válságból?

november 4.

Pannonhalmán az egykori zsinagóga előtti téren avatták fel Chesslay György szobrászművész holocaust emlékművét, amelyet a Karzat Kulturközpont Alapítvány készítettet el. A Borsa Kata vezette kuratórium akcióját támogatta a Nemzeti Kulturális Alapprogram, valamint néhány vállalkozás, valamint magánszemélyek. Segítettek a régióból elszármazott kanadai zsidó közösség tagjai is. A Mazsihisz, a helyi önkormányzat és a Győri Zsidó Hitközség összefogásával felújították a zsidó temetőt. A temető újjáavatásán Villányi Tibor győri hitközségi elnök, Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát, és Egri Oszkár, a Mazsihisz részéről mondott beszédet, a gyászszertartást Radnóti Zoltán rabbi és Petrovics Péter kántor végezték.

november 5.

1. A Magyar Köztársasági Érdemrend Nagykeresztje (polgári tagozata) kitüntetés adományozta Soros Györgynek Mádl Ferenc köztársasági a magyarországi Soros Alapítvány fennállásának 20. évfordulóján. Mádl Ferenc laudációjában kiemelte: a Soros György által létrehozott alapítvány működésének értéke és hatása felbecsülhetetlen abban a folyamatban, amely a diktatúrákat elszenvedő európai országok szabadságához vezetett.

2. A szombathelyi zsidóság és cigányság deportálásáról nyílt kiállítás a Vas Megyei Levéltárban. A 23 tablóból álló „Soá és Pharrajimos” című kiállítást Heisler András, a Mazsihisz elnöke nyitotta meg, méltatta a helyi kutatásokra alapuló kiállítást Varga László történész, a Holocaust Emlékközpont tudományos igazgatója is. A tárlatot a szombathelyi Magyar - Izraeli Baráti Társaság, a Vas Megyei Levéltár és a Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága rendezte.

november 5-7.

A második holocaustoktatás szemináriumot „A holocaust és az ellenállás oktatásának lehetőségei a 21. században” címmel rendezte a Hasomer Hacair. Már az első napon bemutatták „A vihar közepén – A cionista ifjúsági mozgalmak és a földalatti ellenállás Magyarországon a német megszállás idején” című tanári segédkönyvet. Szita Szabolcs és Novák Attila történészek „Ellenállás vagy önmentés” címmel tartottak előadást. Az izraeli oktatókkal és holocaust túlélőkkel a Bálint Házban rendezett videokonferencia után Fitz Zsuzsa oktatási vezető az informális holocaust oktatás módszereit és tapasztalatait osztotta meg a jelenlévőkkel. Chava Baruch, a jeruzsálemi Yad Vasem Intézet munkatársa a holocaust túlélők háború utáni újrakezdéséről beszélt. Bemutatták a cionista mozgalom háborús szerepvállalásáról készült „Tettük a dolgunkat” című dokumentumfilmet.

november 7.

1. „A cionista ellenállás hősei” címmel koszorúzással egybekötött megemlékezést tartott a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Közalapítvány abból az alkalomból, hogy hatvan évvel ezelőtt, 1944. november 7-én végezték ki Szenes Hannát a Margit körúti fogházban. A VII. kerületi Szenes Hanna emlékparkban Szenes Hanna életét Szita Szabolcs történész ismertette, a család képviselőiben jelen volt Szenes Iván dalszövegíró (Szenes Hanna nagybátyja) és lánya, Szenes Andrea. A Bzsh-t Streit Sándor elnök képviselte, megjelent Szenes Hanna egykori cellatársa, Sugár Irén is. Koszorút helyezett el a parkban a Külügyminisztérium, a Carl Lutz Alapítvány és Hasomer Hacair képviselője. A koszorúzást követően emlékülést tartottak a Holocaust Emlékközpontban. A Magyar Rádió Márványtermében „A holocaust új szemmel” című előadás sorozatban családtagjai emlékeztek Szenes Hannára. Mezei András személyes élményeit elevenítette fel. Hídvégi Máté pedig „Akik előre látták a soát” címmel tartott előadást. Az év végén Rotterdamban bemutatták Fekete Gyula Szenes Hanna emlékére írt „Elégia” című kantátáját.

2. Az Almásy Téri Szabadidő Központban a kelet-európai zsidóság zenei hagyományait elevenítette fel a NIGUN együttes a Mazsike szervezésében.

3. A Budai Micve Klubban „Herzl Tivadar hét csillaga” címmel Hídvégi Máté és Hídvégi György tartott előadást.

4. A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége volt Tamás Gáspár Miklós, aki „Szegény náci gyermekeink” címmel az újfasiszta jelenségekről beszélt.

november 8.

A Bálint Zsidó Közösségi Ház vendége volt Jordán Tamás, a Nemzeti Színház igazgatója.

november 9.

1. Kertész Imre 75. születésnapja alkalmából a Népszabadság 2004. november 6-i száma Marx József beszélgetését közölte Kertész Imrével a Sorstalanság filmváltozatáról „Az elszemélytelenedés története” címmel (6-7. p.). A „Premier” című folyóirat 2004/októberi számában ugyancsak Marx József berlini interjút közölték Kertész Imrével „A Sorstalanság sorsa” címmel. Az ÉS 2004. november 5-i számában Borbély Szilárd születésnap írása jelent meg „Tűnődések és megfontolások a Kaddisról” címmel (3-4. p.). A Népszava 2004. október 22-i Szép Szó mellékletében Kertész Péter készített interjút Kertész Imre svéd fordítójával, Rosenberg Ernővel „Lépésről lépésre” címmel (6. p.). Rosenberg elnyerte a Svéd Akadémia fordítói díját a „Sorstalanság” átültetéséért. A Szombat 2004/novemberi és decemberi számában Koltai Nelli tanulmányával köszöntötte a 75 éves mestert. Az írás címe „Sorstalanság: a mi Auschwitz-mítoszunk” (24-27. p. és 28-31. p.).

2. Egy 18 éves lány, Helga Deen koncentrációs táborban írt naplója került elő Hollandiában. Az iskolai kémiafüzetbe írt 21 oldal, amely hat évtizedig ismeretlen maradt, olyan történelmi dokumentum, amelynek értéke egyenlő Anna Frank naplójával. A naplót 2005. május 5-re, Hollandia felszabadulásának évfordulójára a tervek szerint kiadják.

3. Szegeden fáklyás felvonulással emlékeztek az 1938. november 9-i Kristályéjszakára a Fiatal Baloldal – Ifjú Szocialisták szervezésében. A menetben a helyi hitközség képviselői is jelen voltak, a Dugonics téren felállított tablók előtt Markovics Zsolt főrabbi mondott beszédet.

november 10.

A Magyar Tudomány Napja alkalmából az Or-ZSén több konferenciát rendeztek. Az első témája „A héber nyelv oktatása a magyar egyházi felsőoktatásban” címet viselte. Schöner Alfrédné és Kárpáti Judit az Or-Zsén folyó héber nyelvoktatásról beszélt. Benyik György tanszékvezető a héber nyelv magyarországi oktatásának katolikus vonatkozásairól, Kunstár Zoltán docens a Debreceni Református Hittudományi Egyetemen, Karasszon István tanszékvezető a Károli Gáspár Hittudományi Egyetemen, Jutta Hausmann tanszékvezető és Szabó Judit nyelvtanár pedig az Evangélikus Egyetemen folyó héber oktatást ismertette. A „Méltatlanul elfeledve” című rendezvényt két szekcióban tartották. Az egyik a bölcsészeti tudományok elfeledett művelőinek, a másik egykori rabbiknak, tudósoknak állítottak emléket. Az első szekció munkáját Komoly Judit vezette az Oktogonális teremben. Staller Tamás Szemere Samu filozófus, Borsányi Schmidt Ferenc Vámbéri Ármin orientalista, Róbert Péter Bernstein Béla történetírói munkásságát méltatta, Sommer László Teller Ede és a zsidó oktatás kapcsolatát mutatta be. Halmos Sándor Brück Gyula debreceni zsidó zeneszerzőnek, Hídvégi Máté Goldmann György szobrásznak, Komoly Judit Kardos Lajos pszichológusnak, Oláh János Kolbach Bertalan néprajzkutatónak állított emléket, Frölich Róbert dandártábornok a Monarchia katonaságának zsidó vonatkozásait elemezte. A második szekció ülését Staller Tamás vezette a Scheiber auditoriumban. Haraszi György Szabolcsi Miksa és újságja szerepéről, Lichtman Tamás Pap Károlyról, Deutsch Gábor Bernstein Béla rabbiról, Forrai Márta Kolbach Bertalan kaposvári éveiről, Hunyadi László Ishbéthy Mannheim Mose, az első modern magyar-héber szótár szerkesztőjéről tartott előadást. Szántóné Balázs Edit a szombathelyi Heimler család, Katona Attila pedig az ugyancsak szombathelyi Hoffmann família emlékét villantotta fel.

november 11.

1. Párizsban meghalt Jasszer Arafat palesztin elnök.

2. A Horvátországban megrendezett Bejachad nemzetközi konferencia díszvendége Magyarország volt. A Horvátországi Zsidó Hitközség által évente rendezett összejövetel helyszíne Hvar szigete

volt. A tanácskozáson 50 főnyi magyarországi küldöttség vett részt a Mazsihisz, a Szochnut, a Joint, Maccabi Vac, a Pesti Súl, a Kidma, a Hasomér Hacair, az UJS, a Sófár, a WIZO, a B,nai B,rith, a Macisz, a Bnei Akiva és a Marom – képviselőiben.

november 12.

1. A Debrecenben a cigány holocaustról rendezett konferenciát Végvári Imre, a NKÖM főtanácsosa nyitotta meg. A tisztviselő elmondta, hogy a 60. évforduló kapcsán hat településen emléktáblát avattak a cigány holocaust áldozatainak tiszteletére. Farkas Flórián országgyűlési képviselő, a Lungo Drom elnöke a közös társadalmi felelősségről beszélt a cigányságot érintő előítéletek továbbélésében.

2. Molnár Gál Péter az ÉS 2004. november 12-i számában „A Führer egy várost ajándékoz a zsidóknak” címmel közölt cikket a Terezín koncentrációs táborban bemutatott, és 55 alkalommal játszott „Brundibar” című gyermekopera, valamint előadói, és Hans Krása komponista tragikus történetéről.

november 12-15.

Budapesten rendezte évi rendes szemináriumát a Pirchei Alija zsidó fiatal önkéntesekből álló szervezet, amely népszerűsíti az országot zsidó közösségekben. A budapesti rendezvényre eljöttek Csehország, Lengyelország, Horvátország, Románia, Bulgária, Szlovákia képviselői is. A szemináriumon részt vett és előadást tartott Engländer Tibor, a Macisz elnöke, Tova Pinto Szochnut igazgató és Gadó János is, aki az európai média elfogultságait mutatta be Izraellel kapcsolatban. Lantai Linda a Szochnut Hagshama osztályának tevékenységéről beszélt. A résztvevők ellátogattak a Dohány utcai templomba, a Holocaust emlékközpontba és Egerbe is.

november 13.

1. A Népszabadság 2004. november 13-i számának Hétvége mellékletében Czene Gábor „Futballácik” című írásában (6-7. p.) foglalta össze a sportklubok vezetőinek próbálkozásait rasszizmus megfékezésére a meccsek közönsége körében.

2. A Bálint Zsidó Közösségi Házban Klezmer? Orosz? Zsidó? Dzsessz? Egy kicsit mindegyik címmel mutatkozott be a Vodku V Glotku együttes.

november 15.

A müncheni Zsidó Kulturális Napok nyitó rendezvényeként a Budapest Klezmer Band adott nagy sikerű koncertet a Gasteig nevű kulturális központban nagy sikerrel. A koncert nyitányaként Baranyi Mária főkonzul a magyarországi zsidó értékekről, a zsidó kulturális élet reneszánszáról beszélt a 600 fős közönség előtt. A rendezvényen megjelent Charlotte Knobloch, a Németországi Zsidók Központi Tanácsának alelnöke, a Müncheni Zsidó Közösség vezetője is.

november 16.

A Budapesti Zsidó Múzeumban „Holocaust a magyar képzőművészetben” címmel nyílt kiállítás, amelyet Erdő Péter bíboros, Schőner Alfréd főrabbi és B. Turán Róbert igazgató nyitott meg. Erdő Péter beszéde megjelent a Szombat 2005/januári számában (28-29. p.) A kiállítást S. Nagy Katalin rendezte. A megnyitón megjelent David Admon izraeli nagykövet és Gulyás Kálmán egyházügyi helyettes államtitkár is. Rózsa Gyula a kiállítás anyagának összeállítását túlságosan szubjektívnek ítélt cikket jelentetett meg a Népszabadság 2004. december 4-i számában „Üldözöttek a művészetben?” címmel (12. p.).

november 17

1. „Budapest díszpolgára” kitüntetésben részesült Garas Dezső színművész, és Konrád György író, „Pro Urbe” díjat kapott Spiró György író, és Markó Iván táncművész. Markó a Nemzeti Táncszínházban „Siratófalak” gyűjtő címmel egy három felvonásos balettet mutatott be a Magyar

Fesztivál Balettel. Ebből az alkalomból készített vele interjút Bóta Gábor a Budai Sófár 2004/decemberi számában „A természetes halál sem könnyű senkinek” címmel (4-5. p.).

2. A Mozgó Világ szerkesztősége vitaestet rendezett a zsidó negyed kérdéséről, amelyre elment Gyurcsány Ferenc miniszterelnök is, jelen volt a VII. kerület korábbi polgármestere, Szabó Zoltán, valamint a jelenlegi polgármester, Hunvald György is. Az Erec 2004/decemberi számában interjút jelent meg a polgármesterrel „Legyen a zsidónegyed Budapest ékszere” címmel (6. p.).

november 18.

1. A Los Angeles-i Shoah Alapítvány felkérésére készült magyar, orosz, argentin, cseh és lengyel túlélők emlékeit rögzítő öt filmet vetítették le „Megtört hallgatás” címmel a Holocaust Emlékközpontban. A sorozatban elsőként Szász János „A holocaust szemei” című filmjét vetítik le, majd az orosz Pavel Cshuraj „Gyerekek a szakadékból”, az argentin Luis Puenzo „A túlélő kevesek”, a cseh Vojtech Jasny „Pokol a földön”, valamint a lengyel Andrzej Wajda „Emlékszem” című alkotását mutatják be. Az alapítvány 57 országban 32 nyelven összesen mintegy 52 ezer interjút készített, ebből csupán Magyarországon több mint nyolcszáz visszaemlékezést rögzítettek.

2. Tatán Gyurcsány Ferenc miniszterelnök avatta fel a mintegy hatvanmillió forintos költséggel felújított tatai városi zsinagógát és a kertjében létesített holocaust-emlékhelyet. Az ünnepségen jelen volt Kerti Katalin, a Komárom-Esztergom megyei önkormányzat alelnöke. Az emlékparkban Lugossy Mária Munkácsy-díjas szobrászművész alkotása kapott helyet. A mártírhaltalt tatai főjegyző, Tóth Miklós emléktábláját Hankó Faragó Miklós, az Igazságügyi Minisztérium politikai államtitkára koszorúzta meg, majd Kövesdi Mónika művészettörténész mutatta be a zsidótemetőt. A városban emlékkiállítás és tudományos konferenciát is rendeztek. A Tatai Televízió „Visszajöttek” címmel készített dokumentumfilmet, a városi moziban pedig levetítették Roman Polanski „A zongorista” című alkotását.

3. A Zsidó - Keresztény Közéleti Unió a Gellért Szállóban tartott összejövetelének vendége Fónagy János országgyűlési képviselő (Fidesz), Bába Iván, a Fidesz országgyűlési képviselőcsoport külügyi hivatalának vezetője, Pelle János történész, valamint David Admon, izraeli nagykövet volt.

4. A Keresztény - Zsidó Társaság Teológiai Napot rendezett a Károli Gáspár Református Egyetemen. Az előadók: Staller Tamás (Or-Zse), Karasszon István és Egeresi László (Ref. Egyetem) voltak.

november 21.

A Keresztény - Zsidó Társaság Teológiai Napot rendezett Debrecenben a Református Egyetemen. Az előadók: Halmos Sándor (Or-zse), Hodossy Takács Előd (Ref. Egyetem), Szécsi József (KZST-főtitkár.)

november 22.

1. A Gyurcsány Ferenc miniszterelnök a történelmi egyházak közül másodikként a Mazsihisz székházba látogatott el, ahol a szervezet vezetői a gyűlöletbeszéd elleni törvény megalkotását szorgalmazták.

2. A háború előtt aktívan működő, zsidó fiatalokból álló Vörösmarty Cserkészcsapat még élő tagjainak találkozóját rendezték meg a Budai Micve Klubban.

3. A Bálint Zsidó Közösségi Házban a rendező részvételével bemutatták Ember Judit „Angyalföld (Kertváros)” című dokumentumfilmjét. A rendezővel Perlaki Tamás esztéta beszélgetett.

4. A Dohány utcai zsinagógában tartották Richard Edlinger osztrák karmester „A vonat” című holocaustszimfóniájának világpremierjét. A szöveget Viktória Müller írta. Az előadáson közreműködött Fekete László főkantor, Rajk Júlia és Adrian Erőd énekesek, valamint Maximilian Schell narrátor. A produkciót a ZSIKK és az Osztrák Kulturális Intézet támogatta.

november 24.

David Admon Izrael Állam budapesti nagykövetségét bemutató látogatáson fogadta Demszky Gábor főpolgármester. A találkozásán szó volt Tel-Aviv és Budapest testvérvárosi kapcsolatáról, valamint a régi pesti zsidónegyed sorsáról is.

november 25.

1. A Vígsház Házi Színpadán mutatták be „A meg nem született” címmel Kertész Imre „Kaddis a meg nem született gyermekért” című regényének színpadra átirat változatát Kulka János előadásában. A „felolvasó-színházi” szövegkönyvet Visky András készítette, a dramaturg Radnóti Zsuzsa volt.

2. A Hadtörténeti Intézetben rendeztek konferenciát a kelet-közép-európai államok második világháborúban való részvételéről. A levezető elnök Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi volt. Szita Szabolcs történész a zsidótörvényekről, Karsai László történész pedig a kelet-közép-európai államokban történt deportálásokról tartott előadást.

3. Szili Katalin és David Admon is részt vett az 1956-os forradalom és szabadságharc zsidó hősi halottainak emlékére a Wallenberg-emlékparkban rendezett megemlékezésen. Az emléktábla előtt – amelyet az 56-os Szövetség és a Mazsihisz közösen állítottatott tavaly - beszédet mondott az izraeli nagykövetség, valamint Benedek István Gábor a Mazsihisz képviselője. Az eseményen jelen volt Gulyás Kálmán egyházi kapcsolatokért felelős címzetes államtitkár, valamint a Mazsihisz vezetői.

4. Izrael Állam budapesti nagykövete megbeszélést folytatott Hunvald Györggyel a VII. kerület polgármesteri hivatalában a zsidó negyedről. Tájékoztatásul elhangzott, hogy a fővárosi önkormányzat 1380 millió forintost ajánlott fel a program rendezésére.

5. A Bzsh Goldmark Termében (Wesselényi u. 7.) ünnepi műsorral emlékeztek az OMIKE Művészakció megalakulásának 65 évfordulójára. Az Est fővédnökei Radványi G. Levente, Szentendre város alpolgármestere, Szinetár Miklós, a Magyar Állami Operaház főigazgatója, Szita Szabolcs történész, Székely Gábor, az Auschwitz Alapítvány Kuratóriumának elnöke, Tatár Tamás, az Óbuda Szövetkezet elnöke. A Ribáry Géza által alapított szervezet emlékestjén beszédet mondott Zoltai Gusztáv Mazsihisz ügyvezető igazgató, Sas József színész édesapja naplójából olvasott fel.

november 27.

1. A Budai Micve Klub vendége Krausz Tamás volt, akivel „Antiszemitizmus, holocaust, államszocializmus” címmel megjelent új könyvéről Bóta Gábor beszélgetett.

2. „A zsidóság története” címmel Zima András, az Or-Zse és a Wesselényi utcai Alapítványi Iskola tanára indított előadás sorozatot a Mazsike Klubban. A bevezető előadás címe „Az Ókor” volt.

november 28.

A Hősök templomában tartották Balogh József Hagada Klezmer Szimfónia (Négy pohár bor) című darabjának ősbemutatóját. A szövegkönyv Balla Margit munkája, a klarinétművész szerző a Javne Zeneiskola igazgatója.

november 29.

1. „Vonzások és taszítások” címmel kétnapos tudományos konferenciát rendeztek a Magyar Rádió Márvány termében, illetve a második napon a Kossuth Klubban a holocaust 60. évfordulóján. A rendezvény fő szervezője Rózsa T. Endre, fővédnöke Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát volt. A szekciókat Gyáni Gábor, Szita Szabolcs történészek és Lichtmann Tamás irodalomtörténész vezették. Klein Rudolf építészettörténész a zsidó építészetéről, Ungváry Krisztián történész a zsidótörvényekről beszélt. S. Nagy Katalin tanszékvezető Farkas István festőnek állított emléket, Varró István történész a 11-es Helyőrségi Kórház mentőtevékenységét, Pálmai Godofréd bencés szerzetes a Pannonhalmi Apátságban folytatott humanista akciókat ismertette. Kovács András szociológus a zsidóság és a politika összefonódását elemezte a kommunista rendszer idején, Csikós-Nagy Béla közgazdász, László Klári szociológus a traumákat oldó csoport tevékenységéről számolt be az Or-Zsén. Karády Viktor történész a zsidó „túl asszimilációról”, Hídvégi Máté

művelődéstörténész azokról beszélt, akik előre látták a holocaustot. Gidó Attila kolozsvári történész a „kettős kisebbségben” élő erdélyi zsidóságról beszélt a két háború közötti időszakban, Stevan Mascovic a szabadkai levéltár igazgatója a zsidó gyáriparosokról, mint a modernizáció úttörőiről tartott előadást. Doncsev Tiso szociológus a zsidóság nemzetiségi státuszának kérdéséről, Kozma György író a kabaré és a kabala témakörében, Szállási Árpád orvos-történész a zsidótörvények és a magyar egészségügy kapcsolatáról, Abonyi Iván pedig Lánosz Kornélról, Eistein egykori munkatársáról beszélt.

2. Budapest Építészeti Nívódíja 2004. kitüntetést kapta Mányi István, a Páva utcai Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékhely tervezője, valamint Kruppa Gábor, a Greshem-palotában létrehozott Four Seasons Hotel tervezője.

Novemberben „Egyházi média és vallásközi párbeszéd” címmel rendezett konferenciát az Evangélikus Hittudományi Egyetemen a Goldziher Intézet. A zsidó sajtót az Új Élet részéről Lazarovits Ernő, a Szombat képviselőjében pedig Szántó T. Gábor főszerkesztő képviselte. Lichtmann Tamás „Új vallásközi kutatóintézet alakult” címmel írt cikket a Goldziher Intézetéről az Új Élet 2004. november 15-i számában (5. p.).

November végén mutatták be a Vadász utcai Üvegházban berendezett Carl Lutz Emlékszobát. A Carl Lutz Alapítvány által létrehozott emlékhelyet Vámos György és Szita Szabolcs történész mutatta be, az eseményen jelen volt Eli Netzer és Efrajim Admon is.

A hónap közepén a soroksári önkormányzat képviselő testülete a vasútállomás épületének falán avatott emléktáblát a holocaust áldozatainak emlékére. Az avatóbeszédet Geiger Ferenc polgármester mondta, Szerdócz Ervin kántor énekének kísérete mellett. Ács Tamás államtitkár-helyettes, mint Soroksár szülötte, Fónagy János pedig mint a terület országgyűlési képviselője mondott beszédet. A Mazsihisz részéről Lazarovits Ernő és Jordán Dániel körzeti elnök helyezte el koszorút az emléktáblánál.

A történelmi egyházak vezetőivel konzultált Hiller István kulturális miniszter és Gulyás Kálmán címzetes államtitkár. A főleg az oktatás tárgykörében folyó megbeszélésen a zsidóságot Zoltai Gusztáv és Heisler András Mazsihisz elnök képviselte.

November végén mutatták be Breuer Péter és Szabó Mihály „A judaizmus” című filmjét. A vetítést Iványi Gábor metodista lelkész vezette be.

A Szombat 2004/novemberi száma ismertette a londoni központú, zsidó témákat kutató társadalomtudományi intézet, az Institute of Jewish Policy Research (JPR) munkatársának összegző tanulmányát az európai zsidóság körében a 90-es évektől folyamatosan végzett kutatásokról „Zsidó identitás az új Európában” címmel (7-9. p.). David Graham Bódi Eszter fordításában ismertetett tanulmánya a jpr News 2004/nyári számában jelent meg. Várnai Pál ugyancsak a Szombat 2004/novemberi számában közölt írást „Találkozásaim zsidósággal” címmel (20-23. p.). Erdélyi Lajos „A Vészkorszak szobrász krónikása” című írásával a 2004 februárjában Marosvásárhelyen, 90 éves korában elhunyt Izsák Mártonnak állított emléket (28-30. p.).

A Mozgó Világ 2004/novemberi számában Petőcz György és Váradi Júlia szerkesztésében „Belső-Erzsébetváros: harctér” című tematikus összeállítás jelent meg. In: Perczel Anna: Hogy a negyedben jól lehessen élni; Eva M. Amichay: Választani kell: autó vagy ember; Ekler Dezső: A városépítésnek egyetlen akadálya a város maga; Konrád György: Miért támogatom a régi pesti zsidó negyed felélesztését?; Marinov Péter: Tegyük úgy, mintha jogállamban élnénk; Sajti Zsuzsa: Nekünk csak véleményezési jogunk van; Schneller István: A Madách sétány kezdettől hibás gondolat volt; Hunvald Péter: A homlokzat mögé építünk 21. századot; Hont András: Belső-Erzsébetváros soha nem volt zsidónegyed; Martinkó József: Közöd hozzá?!; Komoróczy Géza: Városkép-műemlék: Pest

régi-új zsidónegyede; Wesselényi Garay Andor: Az építés nagyon kemény konfliktus a térben; Schiffer János: A rablógazdálkodás oka a telek értéke; Cselovszky Zoltán: Ne csak a kultúráról beszéljünk, meg a vagány dolgokról; Bodó Balázs: Immunhiányos Budapest.

december hónap

december 1.

1. A Fővárosi Bíróság nem jogerős ítéletével feloszlatta a „Vér és Becsület” elnevezésű újfasiszta szervezetet.
2. Közös megegyezéssel távozott a Mazsihisz kötelékéből Hajabács Júlia gazdasági főtanácsadó. A Mazsihisz vezetőségének 2004. november 14-i ülésére meghívták a gazdasági főtanácsadó asszonyt is, ahol felelősségre vonás után született olyan döntés, hogy a gazdálkodás vétkes átláthatatlansága miatt felbontják a gazdasági vezetővel kötött munkaszerződést. A hitközségben többen az új idők szelét látták Hajabács 13 év utáni eltávolításában, és abban bíztak, hogy átláthatóbbá válnak a szervezet anyagi ügyei. A Szombat 2005/januári számában „Menesztése megrázta az állományt” címmel jelent meg az ügyről tájékoztatást (18. p.).

december 2.

A Vörösmarty moziban (VIII. Üllői u. 4.) mutatták be Groó Diána „Csoda Krakóban” című játékfilmjét Bíró Eszter főszereplésével. A bemutató után a Szombat Szalon beszélgetést szervezett a rendezőnővel. Groó Diána első nagy játékfilmje előtt számos díjnyertes kis-, és dokumentumfilmvet forgatott, köztük a „Kazinczy utca”, „Vityebszk felett” és a „Córesz” címűeket. A film forgatásáról „Csoda Krakóban” címmel jelent meg írás az Erec 2004/novemberi számában (13. p.). A Szombat 2004/decemberi számában Halász Tamás közölt kritikát „Elanyátlanodva – Csoda Krakóban – nemzedéki film a zsidóságról” (25-27. p.) címmel.

december 3.

1. December elején az N&n Galériában is bemutatták a Rajk László tervezte „Az elárult állampolgár” című új magyar kiállítást, amit 2004 áprilisában, Auschwitzban állítottak fel. Varga László megnyitó beszédét az ÉS közölte 2004. december 3-i számának 28. oldalán „Párhuzamok és metszéspontok” címmel.
2. A november végén elhunyt Görög Livia (1920-2004) műfordítót Székely Magda búcsúztatta az ÉS 2004. december 3-i számában (11. p.).
3. A Népszabadság 2004. december 3-i számában Cseri Péter írása jelent meg „Kegyelet a halottak iránt – Két kőszegi tanár /Horváth Ferenc és L. Kiss Csaba/ kutatása és a holocaust ismeretlen áldozatai” címmel (9. p.)

december 5.

1. Tóraavatási ünnepséget rendeztek a MAOIH Visegrádi utcai Imaházában működő Pesti Súl Egyesületben. A tóratekerics Vilnából érkezett, az adományt a litván és az izraeli parlament döntése tett lehetővé. A sérült tekerics helyreállítását adományokból szponzorálták. Az avatási ünnepségen jelen volt David Admon izraeli és Darisu Semaska litván nagykövet, Tova Pinto, a Szochnut igazgatója, a Mazsihisz és a MAOHISZ vezetői.
2. A KÚT alapítvány javára adott jótékonysági koncertet Gerendás Péter a Bálint Zsidó Közösségi Házban.
3. A Thököly úti templomban az Or-Zse kántorhallgatói – Biczó Tamás, Kardos László, Klavanszkij Anatolij, Müncz Tamás, Petrovits Péter, Szerdócz Ervin, Vencel György és Zucker Immanuel adtak koncertet.

december 6.

„A magyar zsidó történetírás koncepciói és perspektívái” címmel rendezett konferenciát a Büchler Sándor Baráti Társaság és a Judaica Alapítvány az Ökocentrum Andrássy út 23 című ház Dísztermében. Az előadók, illetve hozzászólók: Czoma László, Frojimovics Kinga, Gábor György, Gartner Brigitta Eszter, Gyáni Gábor, Karády Viktor, Komoróczy Géza, Kovács András, Schweitzer Gábor, Schweitzer József, Toronyi Zsuzsanna. Novák Attila az előzetes programmal ellentétben nem tartott előadást a konferencián, ehelyett a Szombat 2005/Januári számában fejtett ki véleményét „Cspadák és remények – A magyar zsidó történetírás objektív és szubjektív feltételei” címmel (4-6. p.). A konferencia szervezői – Gartner Brigitta Eszter és Schweitzer Gábor - a Szombat 2005/februári számában fűztek néhány megjegyzést Novák Attila el nem hangzott előadásához (5. p.)

december 7.

Az Írók Könyvesboltjában mutatták be Domán István könyvét, amelyet édesapja életéről írt. A könyvet a Múlt és Jövő kiadó vezetője, Kőbányai János, Voigt Vilmos tanszékvezető egyetemi tanár és Bacskai Sándor szociográfus mutatta be, Fekete László főkántor Hanuka gyertyát gyújtott.

december 8.

A Mazsihisz kérvényezte a kormánytól, hogy kezdeményezze a parlamentben Johan Béla nevének törlését a 2003-ban elfogadott népegészségügyi program elnevezéséből. Az MTA 2004. szeptember 15-én alakította ki állásfoglalását az egészségügyi tárca felkérésére. Ebben a grémium úgy foglalt állást, hogy „a magyar egészségügy zsidótalanítójáról, a harmadik zsidó törvény társszerzőjéről, a zsidóktól elrabolt patikák és orvosi rendelők nem zsidóknak történő szétosztójáról az állam ne nevezzen el semmit” Végül a Mazsihisz ismételt kérésére 2006. május 30-án módosították az Országos Epidemiológiai Központ alapító okiratát, és Rácz Jenő egészségügyi miniszter utasítására az intézmény nevéből elhagyták Johan Béla nevét.

december 7-14.

A budapesti és a vidéki hitközségekben mindenütt megünnepelték a hanukát, sok helyen irodalmi, zenei műsorral színesítették az ünnepet, és általában a települések önkormányzati vezetőit, közéleti személyiségeit is meghívták. A Szochnut közreműködésével már másodszer közvetítette az Izraeli Rádió a hanukai gyertyagyújtást Magyarországról. Az „Utódok reménysége” című zsidó vallási televíziós műsorban ünnepi gyertyagyújtással egybekötött zenés irodalmi összeállítást készítettek. A műsor vendége volt David Admon nagykövet, Tova Pinto, a Szochnut közép- és kelet-európai igazgatója, és Jorge Diener, a Joint magyarországi igazgatója is. Hódmezővásárhelyen először rendeztek jótékonyági célú hanuka bált a frissen felújított Fekete Sas Szálló nagytermében, a rendezvény szervezésében a városi önkormányzat és a Magyar - Izraeli Baráti Társaság is részt vett. A bálon megjelentek a város és a Mazsihisz vezetői, a Szegedi Zsidó Hitközség és a Magyar - Izraeli Baráti Társaság vezetői, valamint David Admon nagykövet is. A bál bevételét csakúgy, mint a helyi képzőművészek alkotásaiból a bálon rendezett jótékonyági árverés bevételét a hódmezővásárhelyi Erzsébet Kórház és a budapesti Zsidó Szeretetkórház javára szánták. Szegeden az ünnep utolsó előtti napján mutatták be Schőner Alfréd két utóbbi szegedi kötődésű könyvét: a „Te érted” szegedi rabbiként elmondott prédikációból válogat, „Az elveszett álmok” című pedig a holocaust során táborban elpusztult egykori szegedi rabbi, Birnfeld Sámuel emlékét idézi fel. /Az Új Élet 2005. február elsejei számában részletek olvashatók a Birnfeld Sámuelnek emléket állító könyvből (6. p.)/ A kötetekből Székelyi József olvasott fel, a rendezvényen megjelent Benyik György római katolikus teológia professzor is. Az ünnep utolsó napján a város világi vezetőiből és a történelmi egyházak képviselőiből álló delegációkat fogadott a Szegedi Zsidó Hitközség. Lágymányoson szűk „családias ünnepet” tartottak a Talmud-Tóra keretében. A díszvendég Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi lendületes prédikációban kívánt sok sikert az új hitközségnek. A Győrben rendezett hanuka vendége is Schweitzer főrabbi volt, akit Tóth Emil főkántor is elkísért. Az ünnepre Mosonmagyaróvárról és Dunaszerdahelyről is érkeztek vendégek. Komáromban a budapestiek Várnai Gábor judaisztika tanár és Oláh János, az Or-Zse tanára, valamint Csermák

Fédra és Medgyes Pál végzős judaisztika tanár szakos hallgatók képviselték, jelen voltak a révkomáromi, a kassai, a zürichi és a dunaszerdahelyi hitközségek képviselői is. A hanuka népünnepély jellegét a fővárosban ebben az évben is köztéri gyertyagyújtások mutatták be, amelyen megjelentek az ország vezetői. Mádl Ferenc levélben köszöntötte a hanukát ünneplőket. A Parlament előtt a Simon Machon Alapítvány állított fel hatméteres hanukiát. Az ünnepet a 83 éves Moshe Kraus híres főkantor nyitotta meg, aki Ottawából érkezett, és Budapest utolsó főkantora volt a deportálások előtt. Az ünnepség első napján Szili Katalin, az országgyűlés elnöke, valamint George Herbert Walker, az USA nagykövete volt a díszvendég, az utolsó estéjén pedig Rácz Jenő egészségügyi miniszter és Baráth Etele európai ügyekért felelős tárca nélküli miniszter gyújtott gyertyát. A Sabbathsong Klezmer Együttes minden nap zenével kísérte a gyertyagyújtást a Parlament előtt és a Nyugati téren. A Nyugati téren a Chabad Lubavics, valamint a Pesti Jesiva - Zsidó Oktatási Központ hetedik alkalommal szervezett közös köztéri gyertyagyújtást. Itt az ünnep első napján Kiss Péter kancelláriaminiszter, Lamperth Mónika belügyminiszter és Petrétei József igazságügy-miniszter volt az esemény vendége. Az ünnep többi napjain Magyar Bálint oktatási miniszter, Persányi Miklós környezetvédelmi miniszter, Göncz Kinga ifjúsági, családügyi, szociális és esélyegyenlőségi miniszter, Gulyás Kálmán, a kulturális minisztérium egyházi kapcsolatokért felelős címzetes államtitkára, valamint Steiner Pál V. kerületi, és Verók István VI. kerületi polgármester, Hiller István kulturális miniszter, Kolber István regionális fejlesztésért felelős tárca nélküli miniszter és Demszky Gábor főpolgármester jelent meg a Nyugati téren. Heisler András Mazsihisz elnök és Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató a Nyugati téren gyújtott gyertyát. Az utcai rendezvényeken kívül zsidó szervezetek számos helyszínen és időpontban szerveztek ünnepségeket. A Hanukafesztivál keretében zsidó ifjúsági szervezetek Hanuka Partyt rendeztek december 9-én az Olof Palme Házban, december 10-én a Bálint Zsidó Közösségi Házban jótékonysági estre került sor „Hanukaritás” címmel. December 11-én a Merlin Színházban a Múlt és Jövő, valamint az Ulpius-ház kiadók szerzőivel találkozhatott az olvasóközönség, majd a zsidó negyedről rendeztek kerekasztal-beszélgetést. Az est zenei közreműködői a Besh o drom, a Vodku v glotku, az Ando Drom, David Yengibarjan, Kozma Kata és Darvas Ferenc voltak. A fesztivál keretében izraeli rövidfilmeket is bemutattak. December 12-én a Bálint Ház gyermek programokkal várta az ünneplőket.

december 8.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban elkezdődött Komoróczy Géza és Schweitzer József professzorok beszélgetése a zsidó etikáról.

december 9.

Debrecenből indult el az a vagonkiállítás, amelyet a holocaust idején haláltáborokba hurcolt zsidók emlékére egy marhavagonban rendezett a Teljes Evangéliumi Diák és Ifjúsági Szövetség (TEDISZ). A vasútállomáson két napig látható kiállítás Debrecenből a kecskeméti vasútállomásra és a budapesti Keleti pályaudvarra tartott.

december 10.

1. Az ÉS 2004. december 10-i számában jelent meg Ébli Gábor írása a Budapesti Zsidó Múzeum és a Holocaust Emlékközpont közötti kívánatos szerepkör megosztásról „Kie az emlékezés? – A Holocaust Múzeum reprezentációjáról” címmel (15. p.).

2. „Zsidók és kicsodák – Közéleti aknaszedés magánéleti kitérőkkel” címmel rendezett vitaestet a Védegylet és az EDDSZ az V. Nádor u. 32. 1. emeleti Nádor teremben. A vitaindítót Karátson Gábor és Lányi András tartották.

december 11.

1. A Mazsike 2004-ben Féner Tamás fotóművészt tüntette ki a „Magyar Zsidó Kultúráért” emlékéremmel. A zsidó oktatás területén végzett kimagasló munkát jutalmazó Várhegyi György-díjat Balla Margit zenetanárnő kapta. A díjakat a Gellért Szállóban rendezett hanuka-bál keretében adták át.

2. A Népszabadság 2004. december 11-i Hétfvége mellékletében Pályi András Henryk Slawikról, „A lengyel Wallenberggről” közölt cikket (4.p.)

december 12.

A Bálint Zsidó Közösségi Házban Medgyessy Péter miniszterelnökkel Benedek István Gábor beszélgetett ember és politika kapcsolatáról.

december 13.

A Debreceni Zsidó Hitközség nevében Weiss Péter elnök bejelentette, hogy visszaveszik elnevezésükbe a Status Quo Ante Izraelita Anyahitközség nevet. Erről a debreceni testület rendkívüli közgyűlése határozott, amikor aláírták az új alapokmányt. Az elnök emlékeztetett arra, hogy egykor a debreceni volt a legnagyobb status quo ante szervezet az országban. Ezzel helyreállt a magyarországi zsidóság hármastagozódása: neológ, status quo, ortodox. A közgyűlés határozott arról is, hogy 2005-ben Holocaust emlékművet avatnak 6600 debreceni zsidó áldozat emlékére az egykori zsidónegyed központjában, a mai Hal-köz területén.

december 15.

1. A jeruzsálemi Yad Vasem Intézet további 14 „Világ Igaza” kitüntetését ítélte oda, ebből tizenkét kitüntetett posztumusz elismerésben részesült. Az okleveleket és emléklaketteket David Admon nagykövet adta át a MTA épületében tartott ünnepségen. Jászai Jánosné és Zámbó Mária vették át személyesen az oklevelet, Karády Katalin posztumusz kitüntetését Gyürey Vera, a Magyar Nemzeti Filmarchívum igazgatója vitte el, aki az elismerést az intézményben helyezte el. Galasz Katalin és testvére, Rozália kitüntetésait leányaik, Jurinkovics Jánosét fia, Köhler Ferenc lazarista páterét a lazarita rendház főnöke, Körmendi Dezsőét gyermekei, Maros Józsefét leánya, Peidl Róza Katalinét egy szociális testvér, Szabó Gyuláét fia, Trom Aladárét fia, Varga József és feleségét leányaik vették át. Az ünnepségen és az azt követő fogadáson megjelent az USA és Németország nagykövete, a Goethe Intézet igazgatónöje, a svéd követség képviselője is. Az intézet november közepén mutatta be központi adatbázisát, amelyben a holocaust áldozatainak életrajzi adatait gyűjtik össze. A www.yadvashem.org honlapról mintegy 3 millió áldozat adatai tölthetők le, illetve folyamatosan egészíthető ki.

2. Székesfehérváron az 1944-ben lebombázott neológ zsinagóga helyén emeltek emlékművet. A Mazsihisz képviseletében Suchman Tamás, a Miniszterelnöki Hivatal politikai államtitkára, a város polgárai nevében Warvasovszky Tihámér polgármester mondott emlékbeszédet, Schőner Alfréd főrabbi mondott imát. Az emlékművet Jávor Mátyás tervezte és Nagy István kőfaragó készítette el.

3. A Bálint Zsidó Közösségi Házban „Zsidó mesék” címmel tartott előadást az Almemor Színház.

4. Mádl Ferenc köztársasági elnök éwertékelő megbeszélésén fogadta a történelmi egyházak vezetőit. A Mazsihiszt Zoltai Gusztáv ügyvezető igazgató és Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi képviselte a találkozón. A holocaust 60. évfordulójáról tartott megemlékezéseket méltónak értékelték.

december 16 és 19.

A Bzsh és a Mazsihisz éwertékelő közgyűlést tartott. A közgyűlést megelőzően Heisler András elnök az Új Élet 2004. december 15-i számában ismertette ez új alapszabállyal kapcsolatos javaslatát „A decemberi közgyűlés elé...” címmel (1. p.). A közgyűlések leglényegesebb fejleménye, hogy mindkét szervezet egyhangú döntéssel fogadta el a két szervezet 2005. január elsejei formális szétválását. A Bzsh egyébként is önálló egyházként van bejegyezve, tehát ugyanolyan tagszervezet, mit akármelyik vidéki hitközség. A gazdasági tisztánlátás is indokolta a lépést, a funkciók terén pedig erősítette a Mazsihisz ernyőszervezet jellegét. Az új szervezeti szabályzat adta lehetőséggel élve szavazati jog nélkül ugyan, de résztvettek az UJS (Jung Tamás) és a Hasomér Hacair (Büchler András) képviselői is. A küldöttek jóváhagyták a megerősödött lágymányosi templomkörzet kiválását a Buda – Óbuda - Lágymányos körzetből. A Mazsihisz egyik alelnöki tisztére Herczog Lászlót kooptálták az elhalálozott Fixler Herman helyére. Bejelentették, hogy a szombathelyi hitközség

elnökévé Jelinek Endre Györgyöt választották. A Váci Hitközség az alapszabály szórványokra vonatkozó előírásait vizsgálta meg saját szemszögéből. A vonzaskörzetbe tartozó Dunakeszi, Fót, Göd, Gödöllő, Nagymaros, Szob és Balassagyarmat önkormányzatát felkeresve feltérképezték és lefotózták a zsidó vonatkozású emlékeket (temető, emlékmű, emléktábla stb.), s a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával fotókiállítást rendeztek Vácon a „Dunakanyar és az Ipoly menti települések zsidó emlékei” címmel. Ugyanezzel a címmel turisztikai kiadványt is megjelentettek a Miniszterelnöki Hivatal Turisztikai Államtitkársága támogatásával. A hitközség saját gondozásába vette a gödi, a sződi, a verőcei, a nagymarosi, a szokolyai és a penci zsidótemetőt, valamint a kosdi szórványsírokat. Mindezek hatására fél év alatt emelkedni kezdett a hitközség taglétszáma is – olvasható az Új Élet 2005. január elsejei számában (3. p.).

december 17.

1. A Közép-Európai Egyetem (CEU) meghívásos pályázatot hirdetett egyes tanári állások betöltésére. A Történelem tanszékre részmunkaidős egyetemi tanári állást kínáltak Karády Viktornak.

2. AZ ÉS 2004. december 17-i számában Károlyi Csaba készített interjút Németh Gáborral „A felszín egy batiszt zsebkendő” címmel (30-31.) p.

december 22.

Az óbudai MÁV-állomáson helyezett el emléktáblát a Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség (MET) és felsőoktatási intézményének teológus és lelkész szakja. Szervezésükben tavasz óta mintegy negyven budapesti és vidéki HÉV- és vasútállomáson tartottak bűnbánati istentiszteletet és helyeztek el emléktáblát a holocaust 60. évfordulójára emlékezve.

December közepétől négy egymást követő vasárnap délután vetítették le Ráday Mihály „Magyarok Izraelben” című négy részes riportfilmjét az MTV 1 csatornáján.

A Gidófalvy-emlékbizottság a Munkácsy Mihály utcai egykori zsidó fiúárvaház előtt rendezett emlékeztést Gidófalvy Lajos ezredesre, aki 1944. decemberében a KISKA XIII/3 zászlóalj katonáival együtt több száz gyereket mentett meg a nyilasok karmai közül. Beszédet Bözse József alezredes, az emlékbizottság elnöke mondott. Az emléktáblánál a kerületi önkormányzat és a Mazsihisz nevében Lazarovits Ernő helyezett el koszorút.

A Kritika 2004/decemberi száma közölte V. Bálint Éva beszélgetését Berend T. Ivánnal.

A Szombat 2004/decemberi száma a 2004. évi irodalmi Nobel-díjjal kitüntetett Elfriede Jelinek Ausztriában élő zsidó származású írónőről, és műveiről készített összeállítást. Pécsi Katalin „Aberrált és provokátor? – Elfriede Jelinek: az első feminista Nobel-díjas” című tanulmányát (14-16. p.) az író egy 1998-ban közölt publicisztikája követte „Az osztrákok - a halottak élén” címmel (16-18. p.) Sarankó Márta fordításában. A lap Kávéházi esték sorozatának szeptemberi rendezvényén Heller Ágnes és Tatár György filozófusokkal Gadó János beszélgetett a Hágai Nemzetközi Bíróság Izraelt elítélő határozatáról, a palesztin támadások ellen épített biztonsági kerítés miatt. A beszélgetés szerkesztett változata a decemberi számban „A nyugat-európai békemozgalmak mindig zsarnoki rendszereket védtek” címmel jelent meg (9-12. p.).

2004-ben az Or-Zse újraindította a Magyar zsidó Szemle című zsidó tudományos folyóiratot Lichtmann Tamás főszerkesztésében. Évente egy-egy szám jelent meg a folyóiratról.

A Budapesti Kamaraszínház művészeinek előadásában a Tivoliban volt látható az Anna Frank naplójának színpadi adaptációja. Az előadást Ilan Eldad szabadkai születésű izraeli rendező állította színpadra Wendy Kesselmann forgatókönyve alapján, Galambos Attila fordításában. A címszerepet

Stefanovics Angéla, Ottó Frank szerepét Dunai Tamás játszotta. A díszleteket Székely László, a jelmezeket Jánoskúti Márta tervezte.

Sydneyben, a darlinhursti Zsidó Múzeum harmadik emeletén a magyarországi zsidóságról rendeztek kiállítást. A földszinti termekben az ausztráliai zsidóság történetéről, a következő emeletek a gettókról és koncentrációs táborokról szóltak.